תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר נזיקין

פני משה על תלמוד ירושלמי הוריות

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי הוריות

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-הוריות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 12
הלכה ג 19
הלכה ד 22
הלכה ה 23
הלכה ו 24
הלכה ז 27
הלכה ח 27
פרק ב 31
הלכה א 31
הלכה ב 33
הלכה ג 35
הלכה ד 37
הלכה ה 40
הלכה ו 42
הלכה ז 44
פרק ג 48
הלכה א 48
הלכה ב 48
הלכה ג 71
הלכה ד 72
הלכה ה 75

פרק א

הלכה א

מתני' **הורו בית דין לעבור**. שאמרו לעם מותרים אתם לעשות זה ובדבר שחייבין על זדונו כרת כדתנן בפרק דלקמן:

והלך היחיד ועשה. מתני' ר' יהודה היא דאמר יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. ואינה הלכה אלא כרבנן דאמרי יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ועד שיהו העושים על פי ב"ד רוב יושבי ארץ ישראל אע"פ שהן שבט אחד או רוב השבטים ואע"פ שהן מיעוט הקהל מיושבי ארץ ישראל ואז בית דין מביאין פר העלם דבר של ציבור כלומר הציבור מביאין בשביל הב"ד והעושים על פיהם פטורין:

שוגג על פיהם. שהיתה השגגה על פיהם ולאפוקי היכי שלא היתה על פי הוראת הב"ד כגון שהורו שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו שזה הוא על פי שגגת עצמו ולא על פי ב"ד וחייב:

בין שעשו. ב"ד ועשה זה עמהן או אחריהן בין שלא עשו הב"ד כלל והוא עשה על פי הוראתם ה"ז פטור והב"ד חייבין שההוראה תלויה בב"ד ואין מביאין קרבן אלא על שגגת הוראה ולא על המעשה והמעשה תלוי בקהל:

הרי זה חייב מפני שלא תלה בב"ד. ואע"ג דזה מזיד הוא שהרי ידע שטעו ואע"פ כן עשה כדבריהם ומזיד לאו בר קרבן הוא אפ"ה משכחת לה כגון ששגג וחשב מצוה לשמוע דברי חכמים ולעשות על פי ב"ד ואע"פ שהם טועים:

זה הכלל. לאתויי מבעט בהוראה שאין דרכו לעשות על פי הוראת ב"ד ועכשיו עשה לא מפני שסמך על הוראתם אלא שנדמה לו בדעתו שהוא כך ה"ז חייב שהתולה בהוראת בית דין הוא שפטור:

מתני' **הורו בית דין**. ועשו רוב ציבור על פיהם. וידעו שטעו וחזרו בהן. מהוראתן:

והלך. היחיד לאחר שטעו וחזרו ועשה על פיהם וזה אין מצטרף עם רוב הציבור לפי שלאחר שנודע להם עשה זה:

גמ' **נפש כי תחטא**. כתיב בחטאת יחיד ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה וגו' ודריש לה בת"כ פרשתא ז' להאי תחטא אנפש ועל אחת ועל בעשותה והרי אלו ג' מיעוטין:

התולה בעצמו. חד מיעוטא אתא למעט התולה בב"ד והכי דרשינן נפש כי תחטא מעצמה התולה בעצמו חייב לאפוקי התולה בב"ד:

בכל אתר את אמר. והא קי"ל בכל מקום אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והכא אמאי את אמר דאלו מיעוטין אחר מיעוט למעט הן:

שנייא היא. הכא דכתיב ג' מיעוטין ולא אמרינן מיעוט אחר מיעוט לרבות אלא בשני מיעוטין ותו לא:

רב חגיי שאל לחברייה. גרסינן להא בריש פ"ח דתרומות אמתנ' האשה שהיתה אוכלת בתרומה וכו' וכן כהן שהיה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר ושאל ר' חגיי מ"ט דר' יהושע דפוטר ומנלן לאוכל ברשו' כזהו בטעות הוא שהוא פטור וכי מה בין זה לשוגג בתרומה שכסבר שהוא חולין ואכלה שחייב ומה בין זה שהיה כסבור שהוא כהן ונמצא ישראל דאמרת שהוא פטור עכ"פ אכילתו בתרומה בטעות היתה וליהוי כשוגג דעלמא:

אמרין ליה מן הוריות ב"ד. כלומר מהוריות ב"ד למדנו דבר זה דלא דמי שוגג באכילה עצמה שכסבור שהיא מותרת דבכה"ג הוא דחייבה התורה בקרבן כגון שכסבור על חלב שהוא שומן וכן נמי כסבור שהוא חולין ונמצאת תרומה דבהא הוא דמחייב קרן וחומש לאפוקי היכא דלא שגג באכילה עצמה שידע שהוא חלב ואכל עפ"י הוראת ב"ד דפטור מקרבן והכי נמי בידע שהיא תרומה ואכל בשגגת עצמו שכסבור שהוא כהן ומותר לו לאכלה דהויא דומיא דהוראת ב"ד וכה"ג לאו שוגג מיקרי לענין חיובא דקרבן וכן לחיובא דקרן וחומש בתרומה:

אמר לון אוף אנא צריכא לי. כלומר עוד קשיא לי חדא הא דלקמיה ומתוך כך נמי קשיא לי היא גופה כדמסיק ואזיל:

מה בין שוחט בשבת. סבור שהוא חול ונמצאת שבת דהוי שוגג וחייב בקרבן ומה בין סבור שהוא פסח ונמצא שלמים ושחט בשבת שהוא פטור לר' יהושע כדתנן בפ"ו דפסחים ושאר כל הזבחים ששחטן בשבת לשם פסח אם אינן ראוין לפסח חייב הוא לכ"ע דלא היה לו לטעות שזה כשר לפסח אלא ששחט בהעלם שבת או שלא ידע דשאר זבחים אסור לשחטן לשם פסח והוי העלם מלאכה ואם ראוין הן לפסח וכסבור שהוא פסח ונמצא שלמי' רבי אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר ומה בין זה לשוחט בהעלם שבת:

אמרין ליה מן השוחט ברשות. מהאי טעמא הוא דפטור שהרי ברשות מצוה שחט שכסבור שהוא פסח וקסבר ר' יהושע טועה בדבר מצוה פטור הוא היכא שעושה מצוה כגון זה שהקריב קרבן דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין הן:

אמר לון אוף אנא צריכה לי. והיא גופה מעיקרא קשיא לי דלדבריכם האומר מותר לאו שוגג הוא לענין חיוב קרבן. וה"ג כמו שהוא בתרומות. מה בין סבור שהוא שומן ונמצא חלב שהוא חייב מה בין סבור שהוא מותר ונמצא אסור שהוא פטור. ושם ג"כ נתחלף בדפוס וכתיב שהוא אסור ונמצא מותר וטעות הוא. וכלומר ומאי טעמא דאמריתו באומר מותר כי הכא דסומך על הוראת ב"ד שהוא פטור וכן גבי פסח ומאי שנא בכסבור שהוא שומן ונמצא חלב דחייב:

לא אמרין ליה כלום. לא השיבו לו כלום על זה ואמר לון נימא לכון אנא מנין דכתיב או הודע אליו חטאתו והביא ורישיה דקרא אשר לא תעשינה בשגגה ואשם או הודע וגו' ודרשינן השב מידיעתו חייב על שגגתו יצא זה שאפי' יודע אינו פורש. והכי מסיים לה בהדיא בתרומות. שזה האומר מותר אינו שב מידיעתו הוא וכן זה שסומך על הוראת ב"ד אע"פ שהוא יודע שחלב הוא אינו שב מידיעתו הוא:

עאל ר' יוסי. נכנס אח"כ ר' יוסי לבית המדרש ואמרו לו שנתקשו בדבר זה ששאל להן רב חגיי אמר להם ולמה לא השבתם לו מן הדא או הודע וכו' כדלעיל ואמרו לו כבר רב חגיי בעצמו שהקשה לנו זה היא קיימה ותירצה מן דרשת מקרא זה:

על דעתיה דר' ישמעאל. ופריך הניחא הא דאמרת דמקרא דאו הודע ילפינן להסומך על הוראת בית דין שפטור מקרבן אליבא דר' ישמעאל שפיר הוא דמצינן למימר הכי דאיהו ס"ל בפ"ק דשבועות ומייתי לה לקמן דטעמא דבעינן ידיעה בתחילה גבי העלם טומאה והעלם קדש ומקדש משום דדריש ליה כרבי דכתיב ונעלם מכלל שידע ולר"ע אמרינן התם דס"ל ידיעה בתחילה להעלם טומאה מטעמא דדריש ונעלם ונעלם שני פעמים והטל וידע בין תרי ונעלם דלאחר שהיתה ידיע' נעלם ממנו למימר דבעי ידיעה בתחילה דאלו לידיעה בסוף ל"צ קרא דאי לא מתיידע ליה שחטא היכי מייתי קרבן ופרכינן התם על דרשת ר"ע התיבון הרי כתיב או הודע אליו חטאתו וגו' מעתה נימא נמי אם אינו ענין לידיעה בסוף דלא איצטריך תנהו לענין ידיעה בתחילה וא"כ בכל חטאות לימא דידיעה בתחילה בעינן ומשנינן פתר לה האי קרא דאו הודע לכדתנן בפ"ו דכריתות מחוייבי חטאות ואשמות וודאין שעבר עליהן יה"כ חייבין להביא אחר יה"כ וחייבי אשמות תלוין שעבר עליהן יה"כ פטורין מאשם תלוי אבל כי מתיידע ליה בתר יה"כ מחוייב להביא חטאת ולהכי איצטריך או הודע דאי לאו האי קרא ה"א דכי מתיידע ליה בתר יה"כ לא מייתי חטאת דהא כיפר עליה יה"כ דחטא שאינו מכיר אלא המקום הוא ואפי' במחוייבי חטאות וודאין ולא נודע להן עד אחר יה"כ ה"א דיה"כ מכפר דהא

ביה"כ לא נודע לו וחטא שאין מכיר בו אלא המקום הוה הלכך כתב האי קרא דאו הודע דכי מתיידע ליה בתר יה"כ בעי לאתויי חטאת והשתא היינו דקאמר הכא:

על דעתיה דר' ישמעאל דלא מפני ליה אהן קרייה דאו הודע במחוייבי חטאות וכו' דהא לדידיה דדריש מונעלם מכלל שידע לידיעה בתחילה בהעלם טומאה וקדש לא קשיא האי קושיא דמקשי התם אליבא דרבי עקיבא דאיהו לא ס"ל האי סברא דלידיעה בסוף ל"צ קרא וכדדרש לה התם באמת גם לידועה בסוף מדכתיב והוא ידע הרי שתי ידיעות וא"כ האי קרא הכא או הודע גבי חטאות דעלמא לא אייתר ליה לר' ישמעאל למדרש ביה להא דתנן בכריתות אלא דלגופיה איצטריך לידיעה בסוף דלייתי קרבן וממילא שפיר שמעינן לדרשת דשב מידיעתו בעינן מהאי דרשא גופיה דהכי דרשינן אשר לא תעשינה או הודע וגו' כלומר אם היה לזה ידיעה כמו דצריכה ליה ידיעה השתא לקרבן היה פורש ושב מהחטא מחמת ידיעתו ולאפוקי הסומך על הוראת ב"ד דלא שב מידיעתו הוא:

על דעתיה דר"ע. אלא אליבא דר"ע דאיהו מפנה להאי קרא דאו הודע להך דרשה במחוייבי חטאות וכו' דתני וכו' כדלעיל ולדידיה קשיא השתא מנא ליה למידרש הכא דהסומך על הוראת ב"ד פטור מקרבן דאליביה דדריש או הודע מכל מקום ואפי' לאחר יה"כ לא מצינן למידרש להא מהאי קרא גופיה כדדרשי' אליבא דר' ישמעאל:

ומשני מן הדא. דאמרינן בברייתא דלעיל דדריש אליבא דר' יהודה מנפש תחטא וכו' התולה בב"ד פטור וה"נ דריש לה ר"ע:

אין חייבין. ב"ד בהוראתן אלא על דבר שהיה גלוי להן בתחילה ואח"כ נכסה ונעלם מהן ולאפוקי אם נעלם מהן הדבר מתחילה:

ומה טעמא ונעלם וכו'. קס"ד מונעלם דריש דמכלל שידעו בתחילה והיינו דפריך הניחא הא לדעתיה. דר' ישמעאל דדריש התם לידועה בתחילה מונעלם מכלל שידע וכו' כמו שהובא לעיל אלא על דעתיה דר"ע דדריש התם לידיעה בתחילה מונעלם ונעלם שתי פעמים הכא מנא ליה ומשני ת"ל ונעלם דבר כלומר מדבר דרשינן לה הכא דמיותר הוא עד שיהיה הדבר גלוי להן ונכסה מהן:

אין חייבין וכו'. כלו' וכן הא דתנן לקמן עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת ולא שיורו לעקור את כל הגוף נמי מדבר דרשינן דבר מהמצוה ולא כל המצוה:

והן שהורו מותר. הא דאמרינן בעקירת כל הגוף פטורין דוקא אם הורו להדבר להיתר לגמרי כגון דתנן לקמן אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתור' והתירו הדבר אבל אם הורו פטור ממיתה או מקרבן במקום דשייך אבל אסור הוא לא בדא אמרו דהרי אין כאן עקירת כל הגוף לגמרי:

מלישכת הגזית. מב"ד הגדול היושבין בלישכת הגזית:
מן המקום ההוא וגו'. גבי זקן ממרא כתיב ויליף דבר דבר כתיב הכא ונעלם דבר מעיני הקהל וכתיב התם על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא וגו' מה להלן מב"ד שבלשכת הגזית אף כאן עד שתצא הורא' מב"ד שבלשכת הגזית:
נכנסו מאה. לישב ולהורות עד שיורו כולן וישגו בהוראה זו:
תמן. גבי עיבור שנה א"ר זעירא לעיל בפ"ק דסנהדרין בהל' ב' והוא שיהו כולן מורין ומודין זה לזה מטעם אחד ולאפוקי אם זה אומר מצד זה ראוי לעבר השנה וזה אומר מצד אחר:
וכא מה. הכא מאי אם בעינן שיהו כולן מורין מטעם אחד ולא איפשיטא:
הלך היחיד ועשה שוגג על פיהן. קתני במתני' ופריך וכי יש זדון לשגגה ולמה לי למיתני שוגג פשיטא דעשה שוגג דהא הוראה בשגגה היא וכי שייך מזיד הכא:
ליחיד אצל הוראת ב"ד. כלומר האי שוגג הא קמ"ל דדוקא לשגגת יחיד אצל הוראת ב"ד שהשגגה על פיהם היא אבל אם היא שגגת עצמו כגון שב"ד הורו שחלב מותר והוא אכל בשגגה שלו שנתחלף לו חלב בשומן דמהו דתימא דפטור דהא בלאו הכי היה אוכל על פי הב"ד שהורו שמותר קמ"ל הואיל שלא על פי ב"ד עשה חייב הוא דשוגג על פיהם בעינן:
מתניתא. דקתני תלמיד שהוא ראוי להוראה כגון שמעון בן עזאי והוא תלמיד יושב לפניהם וראוי להוראה היה:
מה אנן קיימין. דאמרת כגון שמעון בן עזאי דמשמע שהוא גדול בתורה כמוהו ואע"פ כן עשה וקרי ליה שוגג לחייבו בקרבן:
אם ביודע כל התורה ואינו יודע אותו דבר. שהורו ועשה בשוגג א"כ אין זה שמעון בן עזאי שלא היה טועה אפי' בדבר אחד ואם ידע ואע"פ כן עשה א"כ מזיד הוא ולאו בר קרבן הוא:
ואם ביודע אותו הדבר ואינו יודע כל התורה. כלומר ולדוגמא בעלמא נקט שברור לו אותו הדבר כשמעון בן עזאי אכתי קשה שמעון בן עזאי הוא אצל אותו דבר ומזיד הוא:
אלא כי אנן קיימין ביודע וכו'. שיודע הכל כשמעון בן עזאי אלא שהוא טועה בזה לומר התורה אמר אחריהם אחריהם אחרי הב"ד תלך מה שיאמרו לך תשמע לדבריהם ואפי' שגי בהוראה:
ואם בטועה וכו'. ואכתי מי ניחא שאם בדבר הזה הוא טועה א"כ אין זה שמעון בן עזאי:

כהדא דתני. בברייתא גבי הוראת זקן ממרא דכתיב אשר יגידו לך ימין ושמאל יכול וכו' ת"ל ימין ושמאל דוקא אם יגידו לך על ימין שהיא ימין וכו' ואם טועים הן והוא כשמעון בן עזאי א"כ יודע הוא שאין צריך לשמוט להן ואם ידע ואע"פ כן עשה מזיד הוא:

מאי כדון. השתא מ"ט והיכי מוקמית לה:

ר' יוסי. אמר לעולם דבמזיד כה"ג ביודע שטעו ועשה ואפ"ה מביא קרבן דהיינו טעמא דלא דמי הכא לשאר מזיד שבתורה:

לפי שבכל מקום שוגג פטור ומזיד חייב. כלומר בעונש מיתה וכיוצא דשוגג פטור הוא בכל התורה ובקרבן הוא חייב ומזיד חייב בעונש ולאו בר קרבן הוא והכא אפי' הוא מזיד פטור מעונש מפני שתלה בב"ד והלכך נהי דפטרת ליה מעונש בקרבן מיהת חייב הוא דמזיד דהכא הוי כשוגג בכל מקום שפטור מעונש וחייב בקרבן:

יחיד משלים לרוב ציבור היא מתניתא. אדלעיל קאי להאי דמפרש הא דקתני במתניתין הלך היחיד ועשה שוגג דדוקא שגגת יחיד אצל הוראת ב"ד בעינן ולאפוקי אם שגג בפני עצמו כגון שנתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב וע"פ שהורו ב"ד שחלב מותר ואם היה יודע שהוא חלב ג"כ היה אוכל על פי ב"ד מכל מקום הואיל דהשתא השגגה לאו אצל הוראת ב"ד היא לא על פיהם הוא ושמואל פליג וקאמר דמתני' דקתני שוגג על פיהם לענין יחיד משלים לרוב הציבור דוקא הוא ולענין שיהו מביאין פר כדין רוב הציבור שעשו בשגגת הוראת ב"ד דבהא אמרינן דאינו משלים אא"כ היתה השגגה שלו על פי ב"ד ולא שנתחלף לו חלב בשומן ואכלו אבל כל יחיד ויחיד שעשה בפני עצמו פטור דלענין פטור קרבן בשביל שגגתו אע"פ שעשה בפני עצמו ושלא על פי ב"ד שהרי נתחלף לו חלב בשומן אפ"ה פטור הואיל דבלאו הכי הורו בית דין שחלב מותר:

א"ר יוחנן. דלא היא אלא אפי' לענין זה ממעט לי' התנא דמתני' ולומר דכל יחיד שעשה בפני עצמו ע"פ שגגתו ולא ע"פ ב"ד מביא כשבה או שעירה כדין קרבן שגגת יחיד דשוגג על פיהם בעינן לכל מילי:

וקשיא על דעתיה דשמואל לא נמצא כל יחיד ויחיד. של מיעוט הציבור מתכפר לו בשני חטאו' דקס"ד מדקאמר שמואל דאותו היחיד שנתחלף לו חלב בשומן פטור הוא ואינו משלים לרוב ציבור שיהו הב"ד מביאין פר משמע הא שאר יחידים שאכלו על פי הוראת ב"ד מביאין הן קרבן יחיד כשבה או שעירה דכיון דאותו היחיד אינו משלים רוב ציבור ונשארו הן במיעוטן ואין להן דין רוב ציבור שיתכפרו בפר כבר חלה עליהן חובת קרבן יחיד עכאו"א וצריכין הן להביא אחר שיחזרו הב"ד בהן והשתא אם אח"כ יבא א' ויאכל ג"כ ע"פ הוראת ב"ד קודם שיחזרו בהן מהוראתן ואז ישלים לרוב הציבור ויהו

צריכין להביא פר נמצא כל יחיד ויחיד ממיעוט הציבור נתכפר לו שני פעמים בחטאת כשבה או שעירה שלו שחלה עליו בתחילה עוד בכפרת הפר חטאת וקשיא דעל מה הפר הזה בא הלא כבר נתכפרו כל יחיד ויחיד מהן בחטאת שלו:

ר' זעירא. משני לה בשם שמואל דלא תידוק הכי אליביה אלא דה"ק אותו היחיד שעשה בפני עצמו ולא על פי הוראת ב"ד ודאי דאינו משלים לרוב הציבור וטעמא דפטור הוא כדאמרין דס"ל לשמואל דכל היכא דהורו ב"ד שחלב מותר אין היחיד מתחייב אע"פ שעשה בשגגת עצמו ושאר כל יחיד ויחיד ממיעוט הציבור שעשו על פי ב"ד ואותן ראוין לפר אם היו רוב ציבור תלוי ועומד הוא ואינו חל עליו חוב קרבן יחיד שלו עד שיראה אם אח"כ כשיחזרו הב"ד בהן וימצאו שאכלו רוב שהשלים אחד לרוב הציבור על פי הוראת ב"ד:

ב"ד מביאין. אז ב"ד מביאין כדין רוב ציבור שעשו ע"פ הוראת ב"ד מביאין פר על ידי בית דין:

אכלו מיעוט. כלומר ואם לאו אלא שישארו במיעוטן וא"כ דינם כאכלו מיעוט הציבור על פי הוראת ב"ד ואז הן מביאין קרבן יחיד כל אחד ואחד כשבה או שעירה:

כל ההורייה. תוספתא היא בפ"ק ונשנית שם בטעות במקצת. וכן כאן חסר בהא דלקמן ובגמרא הנדפס אצל ש"ס הבבלי הועתק החסרון במקצת וה"ג שם. כל ההוריה שב"ד מביאין פר אין היחיד מביא כשבה ושעירה וכל הורייה שב"ד אין מביאין פר היחיד מביא כשבה ושעירה שמואל פתר מתניתא ברוב ומיעוט אכלו רוב הואיל וב"ד מביאין פר אין היחיד מביא כשבה או שעירה אכלו מיעוט הואיל ואין ב"ד מביאין פר היחיד מביא כשבה ושעירה. ושם ג"כ נחסר מהואיל קמא עד הואיל בתרא. כלומר דשמואל מפרש הברייתא לטעמיה דהא דקאמר כל שב"ד מביאין פר וכו' באכלו רוב הקהל על פי הוראתן מיירי וסיפא באכלו מיעוט הקהל וב"ד אין מביאין והן מביאין כל אחד ואחד כשבה או שעירה וכדאמר ר' זעירא בשם שמואל לעיל:

ר' יוחנן פתר מתניתא בהוריית ב"ד. כלומר ר' יוחנן דפליג לקמן על שמואל גם בהא דס"ל דאין מיעוט הקהל מביאין כלל קרבן יחיד בהוראת ב"ד דלא נאמר קרבן יחיד אלא בשגגת מעשה והלכך לא פתר להאי ברייתא כדשמואל ברוב ומיעוט אלא כולה ברוב מיירי וחילוק דבין רישא וסיפא הכל ברוב ע"פ הוראת ב"ד הוא וכצ"ל. הורו ב"ד לעקור את כל הגוף הואיל ואין ב"ד מביאין פר היחיד מביא כשבה ושעירה הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת הואיל ובית דין מביאין פר אין היחיד מביא כשבה ושעירה. ובספרי הדפוס נתחלף בטעות דהא לא פליג ר' יוחנן אמתני' דתנן בהדיא לקמן דבעקירת כל

הגוף אין בית דין מביאין פר ובהא היחידין מביאין כל אחד ואחד קרבן יחיד ובהורו לבטל מקצת ולקיים מקצת דבית דין מביאין פר אין היחידין מביאין קרבן יחיד ומתכפרין בפר ובין רישא ובין סיפא ברוב הקהל שעשו על פי ב"ד מיירי והחילוק הוא בהוראת הב"ד גופא כדאמרן:

שמואל פתר מתניתא. השתא מפרש דכמו דפליגי בפירוש ברייתא דהתוספתא וכל חד וחד לטעמיה בהא דפליגי אם מיעוט הקהל בהוראת ב"ד מביאין קרבן יחיד או לא ה"נ פליגי בפירוש הברייתא הנשנית בת"כ:

עדיין אני אומר. רישא דהברייתא הכי היא נשנית שם אחר הברייתא שהובאה בריש פרקין נפש כי תחטא וכו' ומפרש התם כיצד הורו בית דין וכו'. אתה אומר לכך נאמרו המיעוטין הללו נפש תחטא אחת תחטא בעשותה או אינו אומר אלא יחיד שעשה חייב שנים שלשה שעשו פטורין תלמוד לומר עם הארץ אפילו הן מרובין עדיין אני אומר מיעוט הקהל שעשו חייבין שאין ב"ד מביאין עליהן פר אבל רוב הקהל שעשו יהו פטורין שכן בית דין מביאין עליהן פר תלמוד לומר עם הארץ אפי' רובו אפילו כולו. והשתא מפרש ואזיל היכי מפרשי שמואל ור' יוחנן להאי ברייתא ותרוייהו מפרשי לה בשגגת מעשה שלא ע"פ הוראת בית דין. ופליגי כל חד וחד לדיוקיה:

ר' יוחנן. דס"ל דאין מיעוט הקהל מביאין קרבן יחיד בעשו בהוראת ב"ד מפרש לה הכי עדיין אני אומר וכו' כלומר אע"ג דאתה אומר לרבות גם למרובין שעשו החטא בשגגת מעשה כל אחד ואחד בפני עצמו חייבין בקרבן ולאו דוקא נפש אחת קאמרה תורה ולא תיקשי דעם הארץ למה לי לרבות כן דהא מהיכי תיתי לחלק בין יחיד למרובין בזה ופשיטא דנפש אחת לאו דוקא הוא ועל זה מתרץ בסיפא דברייתא דמכל מקום איצטריך דעדיין איכא למיטעי ולומר דמיעוט הקהל שעשו בלא הורייה אלא בשגגת מעשה בדין הוא שיהו חייבין שכן אם היה בהורייה אין בית דין מביאין עליהן פר דבהא כ"ע לא פליגי שאין ב"ד מביאין פר בהורייה על מיעוט הקהל והלכך הואיל דמצינו להחמיר בהן דאין בית דין מביאין על מיעוט הקהל בדין הוא בשגגת מעשה שיהו מיעוט הקהל מביאין קרבן יחיד כל אחד ואחד אבל רוב הקהל שכן מצינו קולא בהן שאם עשו בהורייה שבית דין מביאין עליהן פר יכול שאם עשו בשגגת מעשה שהן פטורין כל אחד ואחד מקרבן יחיד להכי איצטריך עם הארץ ללמד דבין רוב או כל הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין בקרבן יחיד כל א' וא' הכי פירושא דהברייתא והשתא פליגי בדיוקא:

שמואל אמר אבל הן מביאין כשבה או שעירה. כלומר לשמואל דס"ל דבהורייה מביאין מיעוט הקהל קרבן יחיד כל אחד ואחד מדייק לה הכי בפירושה דעדיין הייתי אומר

דמיעוט הקהל שעשו בלא הורייה חייבין שכן אם עשו בהורייה אין ב"ד מביאין עליהן פר אבל הן מביאין כשבה או שעירה בהורייה והלכך בדין הוא אם עשו בלא הורייה אלא בשגגת מעשה שיהו חייבין שכן מצינו בהו חיובא אפילו בהורייה:

ר' יוחנן אמר לא הן מביאין כשבה ושעירה. ר' יוחנן לא מדייק הכי אלא מיעוט הקהל בהורייה אין ב"ד מביאין עליהן פר ולא הן מביאין קרבן יחיד כשבה או שעירה והיינו דמדייק הש"ס עליה דר' יוחנן:

על דעתיה דשמואל. בשלמא לשמואל דהוא יליף לה חייב מחייב דקאמר בדין הוא שיהו מיעוט הקהל חייבין בשגגת מעשה שכן מצינו חיוב בהן בהורייה דבית דין אין מביאין עליהן אבל הן חייבין בקרבן יחיד ניחא אלא על דעתיה דר' יוחנן דס"ל דבהורייה אין ב"ד מביאין על מיעוט הקהל ולא הן מביאין קרבן יחיד קשיא דהוא יליף לה חיוב מפטור בתמיה והיכי יליף לחיוב בשגגת מעשה למיעוט הקהל מהורייה במיעוט הקהל שפטורין לגמרי ואין מביאין קרבן יחיד ולא משני מידי:

מתניתא אמרה פליגא על שמואל. השתא מהדר הש"ס אפלוגתייהו דלעיל במה דפליגי שמואל ור' יוחנן ביחיד שעשה בפני עצמו ובשעת הוראת בית דין כדאמרי' לעיל הורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לזה חלב בשומן ואכלו דס"ל לשמואל דפטור וקאמר דברייתא דלקמיה קשיא על שמואל:

או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא יצא מומר לעכו"ם. בת"כ דריש לה והתם גריס לה אליבא דר"ש דה"ק דוקא אם הודע לו ושב מידיעתו כדכתיב רישיה דקרא אשר לא תעשינה או הודע יצא מומר דלא שב מידיעתו הוא שמעת מינה דכל היכא דשב מידיעתו חייב בקרבן הוא וקשיא לשמואל דהא האי דנתחלף לו חלב בשומן ולא על פי הוראת בית דין היה ודאי היה שב מידיעתו. ואמאי פטור:

מתניתא פליגא על שמואל. וכן האי ברייתא דשנינו בריש פרקין קשיא הוא לשמואל נפש כי תחטא וכו' אלמא דוקא התולה בבית דין הוא פטור וזה דנתחלף לו חלב בשומן ואכלו לאו תלה בבית דין הוא:

הדא. ודאי פליגא על דשמואל ולית ליה קיום אלא כר' יוחנן בהא וחייב:

הלכה ב

ר"ש פוטר. לפי שברשות ב"ד הוא עושה שלא היה יודע שטעו וחזרו בהן והוי תולה בב"ד הלכך פטור:

ור"א אומר ספק. הואיל והיה לו לשאול על דברים שנתחדשו בב"ד ולא שאל הוי ספק אי כתולה בב"ד אי כתולה בעצמו דמי ומביא אשם תלוי:

איזהו ספק. כלומר במה הוא אומר ר"א שהוא נידון כמי שנסתפק לו אם חטא אם לא חטא וחייב באשם תלוי:

ישב לו בתוך ביתו. כלומר אם יושב הוא בביתו במדינה שהורו בה ב"ד שהיה אפשר לו שישמע שחזרו בהן ב"ד מהוראתן חייב באשם תלוי אבל הלך לו למדינת הים ולאו דוקא הלך אלא החזיק בדרך ללכת אע"פ שעדיין לא הלך שמפני טרדתו לצאת לדרך אין לו פנאי לשאול אם חזרו בהן ב"ד ופטור מאשם תלוי:

שהוא קרוב לפטור. דהוי כתולה בב"ד לפי שלא היה לו לידע שחזרו בהן:

מה שנה זה. שהחזיק ללכת ועדיין לא הלך מן היושב בביתו ואמר לו ר"ע לפי שהיושב בביתו אפשר היה לו שישמע וזה שהחזיק בדרך אע"פ שלא הלך לא היה אפשר לו שישמע שטרוד הוא והלכה כר"א וכר"ע:

מה. ושואל הש"ס מאי קאמר בהנכנסין לעזרה הרי בערבי פסחים נתחלקו לשלשה כיתות ונכנסו כל כת זו אחר זו כדתנן שם וא"כ כיצד משערין אותן אם בכל כת וכת משערין לרוב הנכנסין מהן או אין משערין אלא בכת הראשונה בלבד וכשאתה אומר בכל כת וכת א"כ האיך מתנהגין הם בראשונה דשמא בשניה איכא רובא או ליכא רובא טמאין והיא גופה נמי קמיבעיא ליה אם בכל כת וכת אזלינן בתר רובא דילה או הכל הולך אחר רוב כת הראשונה בלבד ואחריה נגררין כל הכתות האחרות:

גמ' **מתניתא כגון שמעון בן עזאי יושב לפניהן**. לאו אהאי מתני' קאמר אלא אמתני' דלקמן הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם ואיידי דבעי לקמן בחזרה מהו דהיינו דינא דאיירי במתני' נקט לה הכא. מתני' דקתני ואמר להן טועין אתם כגון שמעון בן עזאי יושב ודן לפניהן וכלומר גדול בהוראה כמוהו הוא שיאמר להן טועין אתם וכדמפרש ואזיל:

מה אנן קיימין אם בשסילקן. מדעתם מחמת שהיה דן לפניהם והודו לו א"כ פשיטא הוא דתבטל הורייתן ואינו כלום ואם בשסילקו אותו מדעתו תבטל הורייתו ואין בתשובתו כלום:

אלא כי אנן קיימין. בשכל אחד ואחד עומד בדעתו ובתשובתו הלכך הורייתן אצלו אינה הורייה לפי שלא סילקו אותו לחזור בו מדעתו ואם הוא עשה אח"כ כפי הוראתן חייב אבל אצל אחרים הורייתן הוראה לפי שזה לא סילקן מדעתם ואחרי' שעשו כפי הוראתם פטורין דהוי כתולה בבית דין:

לית הדא פליגא. וכי לא פליגא הך מתני' אהא דר' מנא בר תנחום לעיל דאמר מאה שנכנסו להורות עד שיורו כולן ויסכימו לדעת אחת וזה שלא הסכים עמהן ואמר להן טועין אתם א"כ אמאי הוראתן אצל אחרים. הוראה היא:

פתר לה. ר' מנא להמתני' בשזה לא נכנס עמהן בתחלה לישב ולהורות אלא אח"כ בא והיה דן לפניהם:

אם בשלא נכנס. א"כ מעכב הוא בהוראה דהא אין כאן כל הב"ד ובלאו הכי אין הוראתן הוראה:

פתר לה כרבי דר' אמר אין לך מעכב. בהוראה:

אלא מופלא של בית דין בלבד. שאם הוא לא היה שם מעכב כדתנן לקמן אבל אחד מן שאר הב"ד שלא נכנס שם אינו מעכב:

והא. השתא מהדר אדינא דמתני' דהכא ובעי והא דאמר ר' מנא בר תנחום נכנסו מאה עד שיורו כולן אם אף בחזירה כן שצריך שיחזרו כולן בהן מהוראתן או רוב כת אם חזרו הרוב מכת שנכנסו להורות הוי נמי חזרה וכל העושים אחר שנודע להן מחזירת הוראה תו לא הוי תולה בב"ד:

פשיטא לך רוב. ומהדר הש"ס לבעל הבעיא דהא פשיטא לך דרוב מהכת שחזרו בהן סגי והויא חזרה מיהו הא קמיבעיא לך מה רוב בעינן אם רוב ההורייה מאותן שנכנסו בתחילה להורייה או רוב המשתייר בשעת החזרה סגי כדמפרש ואזיל:

היך עבידא. לענין מאי תיבעי לך וקאמר כגון שנכנסו מאה להורות ומתו מהן עשרה אי תימא רוב הנכנסין להורייה בעינן עד שיחזרו בהן חמשי' ואחד ואי תימא רוב המשתייר בשעת חזרה סגי אם כן ארבעים ושש הוי רוב ומהו ולא איפשיטא:

הפריש חטאתו נתחרש. אח"כ או נשתטה ונדחה מקרבן דבעינן דעת או נשתמד וג"כ נדחה הקרבן כדאמרינן מעם הארץ פרט למומר:

או שהורו בית דין מותר לאכול חלב. כגון שאכל חלב והפריש חטאת ואח"כ הורו ב"ד שחלב מותר נמי נדחה הוי דאלו עבר השתא לאו בר קרבן הוא וכמ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. וגרסינן להא בגיטין ריש פ' מי שאחזו:

ר' יוחנן אמר נדחית חטאתו. אפי' חזר ונשתפה ומומר שחזר בו וב"ד שחזרו מהוראתן דכיון שנדחה שוב אין חוזר ונראה:

רבן שמעון בן לקיש אומר לא נדחית חטאתו. דחרש ושוטה מדמי ליה לישן הואיל וממילא הוא ומומר הואיל ובידו לחזור וכן ב"ד שהורו ולקמן מפרש לה:

מחליף שמועתא. דר' יוחנן לדר"ל ודר"ל לר' יוחנן:

דלא אתי וכו'. דלא תיקשי דרבי יוחנן אדר' יוחנן דהא אמר רבי שמעון בר בא בשם ר' יוחנן הגוסס זורקין עליו וכו' וכן הוא בגיטין. דהגוסס כחי לכל דבר הוא וא"כ מכ"ש בנשתטה ונתחרש דלא נדחית חטאתו:

רבנן דקיסרין אמרין ר' חייה אמי. ר' חייה ור' אמי פליגי בהא חד מחליף שמועתייהו וחד אמר כאהן תנייה כמה ששנה מעיקרא דר' יוחנן ס"ל נדחית חטאתו ור"ל ס"ל לא נדחית:

א"ר יוסי בר' בון. דלא היא אלא בכל הכתות משערינן ועד שהן מבחוץ הן משערין עצמן אי איכא רובא טמאין בכל העומדין להכנס לעזרה אז נכנסין הן בחילוק שלשה כיתות זו אחר זו:

מאן דמחלף לית ליה באילין קישואייה. כלומר למאן דמחליף שיטתייהו אין לו באלו הקושיות מה דהוי קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דלדידיה לק"מ. והקושיות הן חדא הא דאמרן מההיא דגוסס ואידך הא דמקשה בגיטין דפליגי התם ר"י ור"ל בהא דתנן אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין בדבריו האחרונים כלום דר' יוחנן ס"ל כותבין ונותנין לאלתר אפי' בעודהו קורדייקוס ור"ל אמר לכשישתפה ואין דבריו האחרונים כלום דקאמר שאין צריך לחזור ולהמלך בו כשישתפה אלא סומכין על דבריו הראשונים ומהא קשיא נמי דר"י אדר"י ודר"ל אדר"ל דפליגי בהפריש חטאתו ונשתטה ולמאן דמחליף בהא דהפריש חטאתו לא קשיא וכן אמרינן שם:

כמאן דאמר לא נדחית חטאתו מי מקבלה הימנו. השתא מפרש להא דאמר בהפריש חטאתו ואח"כ הורו ב"ד מותר לאכול חלב ולהאי מ"ד דלא נדחית חטאתו ויקריבנה מי הוא מקבלה ממו דהא השתא מחזיקין בהיתר הוא שהורו ב"ד להם שמותר אותו דבר שהפריש זה קרבן עליו ואין מקבלין ממנו דלדידהו חולין בעזרה הוי:

ימתין. אין הכי נמי דהכי קאמרינן שימתין עד שיחזרו בהן ב"ד בהוראתן ואז מקבלין ממנו להקריב אותו חטאת שהפריש בתחילה. א"נ דזה הכל מהשאלה היא אם צריך הוא להמתין עד שיחזרו בהן הב"ד והשתא שייך שפיר אלא דבתריה:

אלא. וקאמר הש"ס דאהא דהפריש חטאתו לא צריכין לאוקמי בימתין אלא דמיירי כשהיה כהן זה שהפריש חטאתו והוא בעצמו עבד והקריב וכיפר דלא נדחית חטאתו בשביל הוראת ב"ד שהורו עכשיו:

היה שמעון בן עזאי. כלומר מיהו בהא דאמרי' לעיל בידע א' מהן שטעו או תלמיד וראוי להורייה כשמעון בן עזאי ועשה אח"כ וחייב הוא בקרבן ולאו כהן הוא ומי מקבלה הימנו הקרבן בזה הוא דצריך להמתין עד שיחזרו בהן ב"ד:

כמאן דאמר לא נדחית חטאתו תולדות הורייה כהורייה. כלומר להאי מ"ד דלא נדחית וביחיד שאכל חלב והפריש חטאתו ואח"כ הורו ב"ד שחלב מותר הא אמרן דמקריב חטאתו אחר שיחזרו בהן ב"ד דלא נדחית מיהו הני מילי ביחיד דתו ליכא למיבעי מידי אבל בציבור אע"ג דאמרינן דלא נדחית החטאת שהופרש בתחילה קודם ההורייה מכל מקום אי אמרי' תולדות הורייה והיינו שנולדה ונתחדשה הורייה אחר שאכלו החלב הוי כהורייה כמו שאכלו מחמת ההורייה א"כ נפקאמינהלענין ב"ד כדלקמן:

תולדות הורייה כהורייה הורייה בהורייה מהו שיצטרפו. איידי דלקמיה פשיט ליה דתולדות הורייה כהורייה ובהורייה בהורייה הוא דמיבעי ליה נקט להורייה בהורייה נמי הכא. והשתא מפרש ואזיל תולדות הורייה מאי היא ולענין מאי איכא נ"מ אי נימא תולדות הורייה כהורייה או לא:

היך עבידא. להא דתולדות הורייה:

אכלו ציבור חלבים. בשגגת מעשה בלא הורייה והפרישו קרבנותיהן כל אחד ואחד כשבה או שעירה כדין ציבור בשגגת מעשה בלא הוריית ב"ד דהוו כיחידים וכדאמרינן לעיל דילפינן לה מקרא כמו דיליף לה בברייתא דת"כ אלא שאחר זה נולדה הורייה והורו ב"ד שחלב מותר ושפטורין מן הקרבנות שהפרישו על החלב שאכלו ובהא לא מספקא לן דאותן קרבנות שהפרישו דלא נדחו אחר שיחזרו הבית דין בהן דהא למ"ד לא נדחית חטאתו קיימינן והרי אלו כיחיד שהפריש חטאתו ואח"כ הורו ב"ד שחלב מותר דימתין עד שיחזרו בהן ב"ד ויקריבנה מיהו להא איכא נפקה מינה גבי ציבור:

אין תימר תולדות הורייה כהורייה ב"ד חייבין. דאי נימא מה שאכלו הציבור בתחילה בשגגת מעשה שלהן ואח"כ נולדה ונתחדשה הורייה מפי בית דין שחלב מותר הוי כמי שאכלו בהורייה שהרי בלאו הכי היו אוכלין על פי הוראת ב"ד שמותר הוא והשתא אין מקריבין קרבנותיהן על מה שאכלו כבר מכח הוריית בית דין והיינו נמי דקרי ליה תולדת הורייה שנולד עיכוב הקרבנות מכח ההורייה ולמ"ד לא נדחה הקרבן הוי כמו שזה החטא בעצמו נעשה ע"פ הוראתן דנהי דאותו קרבן לא נדחה להקריבו אח"כ כשיחזרו בהן מ"מ כל זמן שלא חזרו בהן אי אפשר להקריבו כדאמרינן ימתין וכו' ואם כן כל זמן שלא כיפרו הרי הוא אותו המעשה שעשו בתחילה קודם שנולדה הורייה כמי שעשו לאחר הורייה ואם כן הוא הרי דינו כרוב הציבור שעשו על פי הוריית ב"ד וב"ד חייבין להביא פר כדלעיל דעל רוב הקהל בהוריי' ב"ד מביאין פר. וכלומר הציבור הן המביאין בשביל הב"ד והיינו ב"ד כדפרישית במתני' בריש מכילתין:

אין תימר אין תולדות הורייה כהורייה. ואם נאמר דהא דעשו בשגגת מעשה בתחילה ואח"כ נולדה הורייה לא שייכא כלל להורייה דהא מפי עצמן עשו ולא כעשו בהורייה א"כ בית דין פטורין שאין מביאין פר אלא על מעשה הקהל בהורייה שלהן:

כיני פשיטא לך וכו'. כצ"ל וכן הוא בהנדפס אצל ש"ס הבבלי. כלומר דפשיט לה הש"ס דהא ודאי כן הוא והאי לא קמיבעיא לך דאמרינן תולדות הורייה כהורייה ומביאין פר מלבד קרבנות היחיד שהפרישו כדאמרן מיהו הא קמיבעיא לן הורייה בהורייה מהו שיצטרפו כדמפרש ואזיל:

היך עבידא. הורייה בהורייה כגון שהורו בית דין חלב כוליא של ימין מותר ושל שמאל ולו מכסה אסור. ובדפוס אצל הבבלי גריס ושל מכסה. של מכסה את הקרב:

חזרו. אח"כ והחליפו בהוראתן ואמרו חלב כוליא של שמאל מותר ושל ימין אסור ואכלו רוב הציבור בהוראה ראשונה וכן רוב הציבור בהוראה שנייה:

אין תימר מצטרפין. כלומר הורייה אחת היא דמאי שנא של ימין משל שמאל הא מיהת שתים ההוראות בחלב הוו וא"כ אחת דחייבין ואין מביאין אלא פר אחד ואין תימר דאין מצטרפין להוראה אחת וכשתי הוראות הן חייבין שתים ומביאין שני פרים ולא איפשיטא:

שתי הוריות בעבירה אחת. כצ"ל וכן הוא בדפוס אצל הבבלי:

היך עבידא אכלו רוב ושחטו רוב. בשחוטי חוץ מיתפרשא וכגון בשלמים ששחטו בחוץ דהוי שתי הוריות לפי שאסור לשחטן בחוץ וכן אסור לאכלן אם לא נשחטו בפנים ונזרק דמן להתיר הבשר באכילה והיינו שתי הוריות בעבירה א' שהורו ב"ד לשחטן בחוץ והורו שמותר לאכלן ואכלו רוב הציבור וכן הרוב הן ששחטו מהו שיצטרפו להוראה אחת כיון דעבירה אחת היא או דילמא שתי הוריות הוו בשחיטה ובאכילה וקאמר דתליא בפלוגתא דרבי מאיר ורבי שמעון דפליגי לקמן בפ"ג אי בתר חטא אזלינן או בתר ידיעה אזלינן וה"נ לענין זה:

על דעתיה דרבי מאיר. דאמר בתר החטא אזלינן דטעו בשחוטי חוץ ועבירה אחת היא ואין חייבין אלא אחת על דעתיה דר"ש דאמר בתר ידיעה אזלינן כשנודע להן שטעו בשחיטה וטעו באכילה הוי כטעו בשתים וחייבין שתים:

אכלו מיעוט בראשונה.. הורו ב"ד שחלב מותר ואכלו מיעוט הקהל ונודע להן שטעו וחזרו והורו פעם שנית ואכלו מיעוט הקהל האחרים בהוראה שנייה:

על דעתיה דרבי מאיר. דאזיל בתר החטא והכא כיון דבשתי הוראות האלו רוב הקהל הן שחטאו מצטרפין וחייבין להביא פר כדין רוב הקהל בהוראה:

ועל דעתיה דרבי שמעון. דבתר ידיעה הוא דאזיל הכא כיון דנודע להן אחר אכילת מיעוט הקהל בראשונה שהרי הוראה שניה קרי לה וא"כ נודע להן בין הוראה להוראה אין מצטרפין לרוב ופטורין הן מהפר אלא כל אחד ואחד מביא קרבן יחיד כדין מיעוט הקהל בהוראה:

א"ר זעירא ושהות ביניהן. אמתני' מהדר ופלוגתא דרבי מאיר ור"ש ברישא היא והכי גריס לה בת"כ בפרשתא ז' כיצד הורו ב"ד לעבור וכו' העושה ע"פ עצמו חייב ולא העושה על פי הוראת ב"ד ור"ש מוסיף הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהם בין משהביאו כפרתן בין שלא הביאו כפרתן והלך היחיד ועשה על פיהם הרי זה פטור ור' מאיר מחייב. ומפרש ר' זעירא דשהות ביניהן כלומר דהא איכא בינייהו ופליגי כמה יהיה השהות בכדי שישמע שחזרו ב"ד בהן:

ר"מ אמר נותנין לו שהות עד שישמע. כלומר הא דר"מ מחייב לא לאלתר הוא דמחייב אלא מודה הוא דנותנין לו שהות עד שישמע מהחזרה ואם יש שהות בכדי שישמע ואח"כ עשה חייב ואע"פ שלא נודע לו בודאי שחזרו ממש מכל מקום מכיון ששמע אומרים מאיזה חזרה בב"ד ואפשר שיחזרו בהן לא היה לו לעשות:

ר' שמעון אומר עד שישפע. שישמע בשופי ובבירור וכלומר הא דר"ש פוטר לא דפוטר הוא לעולם אלא דבשהות הוא דפליג דנותנין לו שהות עד שיכול לשמוע ולהוודע אם חזרו בהן ממש דאז הוא חייב כשעשה אבל מקודם ששמע ממש פטור:

ותני. בהדיא בברייתא כן לר"ש:

ב"ד בבית. כלומר אפי' הן בבית והיחיד בעליה ובודאי שמע אומרים מחזרה אע"פ כן פטור עד שישמע ממש מהחזרה:

על דעתיה דר"ע אדיין הוא ספק. כלומר הא דאמר ר"ע מודה אני בזה שהוא קרוב לפטור לאו דפטור ממש לעולם קאמר ואפי' מאשם תלוי אלא אדברי ר"א קאי דקאמר ספק וקאמר ר"ע דמודה אני בזה שיש בו קרוב לפטור ומיהו עדיין איכא נמי מקום שיש בו ספק וחייב הוא באשם תלוי וכדפרישית במתני' וכדמפרש ר' בון לקמיה:

בעומד בין שני תחומין בין תחום ארץ ישראל לתחומי חוצה לארץ. כצ"ל וכן הוא בדפוס אצל הבבלי. כלומר הלך לו למדינת הים דקתני אע"פ שעדיין לא הלך לשם אלא עומד על התחום לילך מ"מ כיון שהחזיק בדעתו לילך טרוד הוא מלשאול ולחקור אם חזרו בהן ב"ד או לא ובזה הוא פטור דקאמר ר"ע אבל אם ישב לו בביתו ולא החזיק לילך בדרך בהא הוא מודה ר"ע לר"א דספק הוא ומביא אשם תלוי:

להורייה הילכו אחר ישיבת א"י. אם יש רוב הקהל מיושבי א"י שעשו בהוראת ב"ד הוי רוב ואין משגיחין על יושבי ח"ל:

לטומאה. שיהא קרבן פסח דוחה טומאה אם רוב הציבור טמאין הן הלכו אחר הרוב הנכנסין לעזרה. וגרסי' להא פרק כיצד צולין הלכה ו':

ר"**י בן לוי אמר לראייה הילכו וכו**'. כלומר הא דאמרת הולכין בטומאה אחר רוב הנכנסין לעזרה הני מילי לענין קרבן שיקרב בטומאה וכדאמרי' בשלש כיתות גבי קרבן פסח אבל לענין ראייה בעזרה שמצוה בפני עצמה היא כדכתיב בבוא כל ישראל לראות וגו' הולכין אחר כל גבול ישראל ואם יש בהן רוב דוחה הוא את הטומאה ומותרין לילך כדי ליראות בעזרה:

טעמא דר' **יהושע בן לוי**. דכתיב ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת ועד נחל מצרים. וכיון דכתיב וכל ישראל עמו למה לי דכתב עוד קהל גדול וגו' אלא ללמדך דבכל הגבול מלבא חמת ועד נחל מצרים משערינן למיקרי קהל גדול ורוב דהוי ככל ישראל:

הלכה ג

מתני' **לעקור את כל הגוף**. כל עיקרה של מצוה כדמפרש ואזיל:

הרי אילו פטורין. דכתיב ונעלם דבר קרי ביה ונעלם מדבר מקצת הדבר ולא כולו:

אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור. מפרש בגמרא דלאו דעקרו שומרת יום כנגד יום לגמרי שהרי כתובה בתורה וספרה לה ללמד שספורת אחת כנגד אחת וכל מידי דכתיבא בתורה אין ב"ד מביאין עליו קרבן דזיל קרי בי רב הוא אלא כגון דאמרי זבה לא הויא אלא ביממא כלומר כשרואה דם ביום ולא כשרואה בלילה דכתיב כל ימי זובה:

אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור. כגון דאמרי הוצאה והכנסה אסורה דכ' אל יצא איש ממקומו והכנסה נמי בכלל הוצאה היא דמרשות לרשות הויא וזריקה והושטה מותרת:

אבל המשתחוה פטור. כגון דאמרי השתחויה דאית בה פישוט ידים ורגלים אסורה ושאין בה פישוט ידים ורגלים מותרת. כללא דמילתא אין בית דין חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודים בו אבל הורו בדבר שהצדוקין מודין בו דזיל קרי בי רב הוא פטורין הן מקרבן ציבור והרבים העושין על פיהם כל אחד וא' חייב להביא קרבן יחיד על שגגתו כשבה או שעירה:

גמ' **ר**' **חזקיה אמר**. מכאן למדו לומר דהוראה לעקור את כל גוף המצוה לאו הוראה היא דכתיב ונעלם דבר ודרשינן מדבר ולא כל דבר:

ר' הילא. דריש לה מהכא דכתיב בהאי קרא ועשו אחת מכל מצות ה' וגו' ודרשינן ממצות ולא כל מצות:

וכתיב כן. בתמיה וכי כתב קרא כן והלא לא כתיב אלא דבר מצות. ומשני כהאי דא"ר אמי בשם ר' יוחנן גורעין לדרוש מתחילת הפרשה וכו'. וגרסינן להא ברפ"ה דסוטה והתם גריס מתחילתה לסופה ונכון הוא וכלו' דגורעין התיבה מתחילתה לסופה כדמיירי התם וכן נמי מסופה לתחילתה כדהכא דגורעין המ"ם מסוף התיבה ונעלם לתחילת התיבה דבר וכמאן דכתיב מדבר דמי וכן מכל מצות כמאן דכתיב כל ממצות:

ואפי' באמצע תיבה. גורעין ודורשין כמו דמצינו דגורעין ודורשין באמצע המקרא דכתיב ויצקת עליה שמן וגו' במנחת מחבת כתיבא ודריש לה בת"כ ומייתי לה במנחות דף ע"ה ע"א ויצקת שמן מנחה לרבות כל המנחות ליציקה יכול שאני מרבה אף מנחת מאפה ת"ל עליה אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין ת"ל הוא וכדיהיב טעמא התם דאיזו מנחה שהיא צריכה ב' מיעוטין הוי אומר זו מנחת מאפה שיש בה חלות ויש בה רקיקין שמעינן דגורעין תיבת עליה מן האמצע ודרשינן ויצקת שמן מנחה לרבות לכל המנחות ושדינן האי עליה אצל היא ולמעט מנחת מאפה מיציקת שמן לחלות ולרקיקין:

ולא נמצאת עוקר כל שם שומרת יום כנגד יום אמתני' פריך כיצד אמרו וכו' אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור והא עוקרין כל שם שומרת יום הכתוב בתורה כדכתיב וספרה לה ומשני דכשאמרו הלילה מותר אם הוא רואה בלילה מותר והיום אם היא רואה ביום אסור דלילה לא כתיב בפירוש בתורה דכל ימי זובה כתיב:

ולא נמצאת עוקר כל שם שחיטה. לא שייכא הכא שחיטה ולא נזכר כאן במתני' כלל ולא בתוספתא ונראה דהושטה גרסי' א"נ שחיטה מלשון חץ שחוט והיינו הושטה וכלומר דפריך אהא דקתני אבל המוציא וכו' פטור וסלקא דעתיה דאהושטה קאי דאלו בהוצאה ממש כתיבה בתורה בהדיא אל יצא איש וגו' והיינו הוצאה ואהושטה נמי דייק דאכתי עקירת כל הגוף הוא מחיוב הושטה ומשני כשאמרו אמה אחת מותרת להושיט מרשות היחיד לרשות הרבים ושתי אמות אסור ולקמן פריך על ההוצאה אי מפרשת לה כפשטה:

ולא נמצאת עוקר כל שם השתחויה. כשאמרו אבל המשתחוה פטור ומשני בשאמרו מותר וכו'. כלומר בהשתחויה גופה מחלקין לומר זו מותרת וזו אסורה והנכון דאיפכא גרסינן בשאמרו מותר לשוח והיינו בלא פישוט ידים ורגלים ואסור להשתחוות דלא תשתחוה כתיב והיינו בפישוט ידים ורגלים:

ולא נמצאת עוקר כל שם הוצאה. השתא פריך אי מפרשינן הוצאה כפשטה הא כתיבא היא ונמצא עוקרין שם הוצאה ומשני בשאמרו גרוגרות אחת מותר להוציא שתים אסור ואין כאן עקירת כל שם הוצאה:

ואתייא כמאן דאמר הכנסה והוצאה אחת היא. כלומר על האי שינויא קאי דמשני בשאמרו לחלק בהוצאה בין גרוגרות אחת לשתים ולא משני בשאמרו הוצאה אסורה דכתיבא בהדיא והכנסה מותרת דלא כתיבא בהדיא אלא ש"מ דהוצאה והכנסה אחת היא והיינו הוצאה והיינו הכנסה דכתיב לא תעבירו לא תפיקו ושניהם מרשות לרשות הן ותרוייהו אתו מהאי קרא:

ברם כמ"ד הכנסה והוצאה שתים הן. לא אתיא דא"כ הוי מצי לשנויי כדאמרן:

ולא נמצאת עוקר כל שם הכנסה. אסוקי מילתא דואתיא כמ"ד וכו' דלעיל היא וכלומר דמכיון דהוצאה והכנסה אחת היא לא משני לה בשאמרו הוצאה אסורה והכנסה מותרת דאכתי הוי קשיא ולא נמצאת עוקר כל שם הכנסה:

לא שהורו מותר לאכול חלב. כלומר דר' יוסי אתא לפרושי דהשתא דאמרינן דהוראה לעקור את כל הגוף לאו הוראה היא לענין קרבן א"כ היכי משכחת לה גבי חלב הא נמי עקירת כל גוף איסור חלב הוא והלכך קאמר דלא שהורו מותר לאכול חלב סתם אמרו אלא יודעין היו שאסור לאכול חלב אלא שאומרים התורה נתנה רשות לב"ד להורות איזה חלב אסור ואיזה מותר ואומרין על החלב אסור זהו מותר ואין כאן עקירת כל גוף איסור חלב לפי טעותן:

ר' בון בר חייה בעי. עלה דהיכי אמרת דאם אומרים על החלב האסור שהוא מותר דאין כאן עקירת הגוף הא הויא כמי שאמרו כזית היום וכשני זיתים למחר וכלומר דהיום מתירין לאכול זה החלב ולמחר יורו על החלב האחר שהוא מותר עד שיתירו כל חלב ואכתי עקירת גוף איסור החלב הויא:

היך עבידא נביא ומדיח. כלומר דמשני על קושית ר' בון דהא לאו מילתא היא דקאמרת דבכה"ג הוי עקירת כל הגוף דאם כן היך עבידא היא גבי נביא המדיח דתנינן גביה דאינו חייב עד שינבא לעקור דבר מדברי תורה כדאמרינן בתוספת' שלהי סנהדרין ואם נתנבא לקיים מקצת ולבטל מקצת פטור ומסיים עלה בברייתא אחרת יכול אם יאמרו לך אל תתן תפילין היום תן למחר תשמע להם. כלומר הואיל דפטור בקיום מקצת וביטול מקצת יכול תשמע להם לדבר זה ת"ל ללכת בהם ושמרתם לעשות וגו' ללכת בהם בכולן לא במקצתן קתני מיהת דאם אומר אל תתן תפילין היום אלא למחר דהוי ביטול מקצת וקיום במקצת והלא עקרת שם כל אותו היום ממצות תפילין ואפ"ה את אמר אין כאן

עקירת הגוף והכא נמי כשאמרו על החלב אסור שהוא מותר ולא אמרו מותר לאכול כל חלב אין כאן עקירת כל הגוף:

ר' מנא שמע לה מן דבתרה. כלומר מהאי מתני' וכדשנינן לעיל ומשום דלעיל איירינן בשמעתתא מענינא דחלב קרי לה כאן במתני' דבתרה דמתרצינן לעיל בשאמרו אמה אחת מותרת וכו' והא אכתי הרי עקרת שם כל אותה האמה דהיא ג"כ אסורה להוציא מרה"י לר"ה ואפ"ה את אמר דאין כאן עקירת הגוף הואיל ולא עקרו גוף האיסור של עיקר המלאכה והכא נמי גבי חלב כן דאין כאן עקירת הגוף כדאמרן:

הלכה ד

מתני' **ואמר להן טועין אתם**. לא הויא הוראה דכתיב ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כל הסנהדרין:

או שלא היה מופלא של ב"ד שם. הגדול שבהן שהוא ראש הישיבה:

או שהיה אחד מהן גר וכו'. דאלו שאינן מיוחסין אינן ראוין לסנהדרין כדיליף בגמרא וכן זקן ושלא ראה לו בנים אינו ראוי לדון דיני נפשות שסתמן אכזרים הן:

גמ' **מתניתא**. דקתני המופלא של ב"ד בלבד הוא דמעכב:

דרבי. היא כדאמר לעיל בהלכה ב' והיה אם מעיני העדה כתיב מי שהוא עשוי עינים לעדה וזהו המופלא של ב"ד:

כתיב והתיצבו שם עמך. ודרשינן עמך בדומין לך מה את וכו':

ניחא גר. דקתני במתני' דמשכחת לה שהיה בב"ד דאע"ג דאין ראוי לדון דיני נפשות מ"מ ראוי לידון דיני ממונות אלא ממזר קשיא וכי ב"ד ממנין ממזר ואע"ג דגם ממזר כשר לדיני ממונות כדאמרינן בפ"ד דסנהדרין הכל כשרין לד"מ לאתויי ממזר מיהו הכא דבב"ד הגדול שבירושלים עסקינן וכדאמרינן לעיל דבהוראת ב"ד הגדול הוא דאיירי קרא ואמרינן בעשרה יוחסין דבירושלים נהגו בעצמן סילסול ולא היו ממנין ממזרין אפי' לדיני ממונו':

בשעברו ומינו. אותן וקמ"ל לענין הוראה דבדאיכא חד שאינו ראוי והורו דאין הוראתן הוראה:

ר' חנניה ר' מנא. פליגי בהני דאין ראוין להוראה דקתני היכי משכחת לה שיהו בב"ד דהא אין ממנין אותן:

חד אמר בתוך שבעים. ומתרץ לה כדרב הונא בשעברו ומינו:

וחרנה אמר חוץ לשבעים. דמיירי שלא היו בכלל הסנהדרין אלא חוץ לשבעים היו ובשעת הוראה ישב א' מהן בתוך השבעים:

מאן דאמר חוץ לשבעים ניחא. דלא קשיא כלל היאך מינו אותן:
ומאן דאמר בתוך שבעים. ומשני לה בדיעבד הא חוץ לשבעים לא בעי לאוקמי להמתני' ומאי טעמא וקאמר דהיינו טעמיה דהאי מ"ד דמכיון שזה אינו ראוי להוראה וחוץ לשבעים הוא נעשה כאבן ולא איצטריך התנא לאשמועי' דמהיכי תיתי יקבלו אותו למנין בשעת הוראה והלכך מוקי לה בשעברו ומינו והיה בכלל השבעים ואשמועינן דמעכב בדיעבד לענין הוראה כמו להלן בד"נ עד שיהו כולן ראויין להורייה:

הלכה ה

מתני' מביאין פר ר"מ כדאית ליה ור' יהודה כדאית ליה ור"ש כדאית ליה במתני' דלקמן:
מזידין. שידעו הב"ד שהדבר אסור והקהל עשו שוגגין אין כאן פר שהרי הב"ד מזידין הן ומזיד לאו בר קרבן הוא והעושים בשוגג מביאין כל אחד ואחד קרבן יחיד בשוגג כשבה או שעירה:
שוגגין. הב"ד שהיו שוגגין וידעו הקהל שטעו ועשו מזידין הרי אלו ואלו פטורין מן הקרבן ב"ד פטורין שלא עשו הקהל על פי הוראתן והקהל פטורין שהרי מזידין הן ומזיד לאו בר קרבן הוא:
גמ' **לית הדא פליגא על רשב"ל**. דאמר לעיל בהלכה ב' דמתניתא דקתני בידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם כגון שמעון בן עזאי יושב ודן לפניהן ואם כן הוו כמזידין וכדמוקי התם שאע"פ כן עמדו בדעתן והוראתן אצל אחרים הויא הוראה לענין שהבית דין מביאין פר בהוראה:
ומזידין ועשו שוגגין. כלומר והשתא קשיא על דר"ל מתני' דהכא דקתני בית דין מזידין ועשו הקהל שוגגין דהב"ד פטורין מפר והקהל הוא דמביאין כל אחד קרבן יחיד ואמאי הא לריש לקיש בית דין חייבין בפר דהא אמר הוראתן אצל אחרים הוראה הויא:
וכי יש זדון לשגגה ליחיד אצל הוראת בית דין. אסוקי פירכא הוא וכלומר דהא דאמרינן לעיל בהלכה א' דמדייק על מתני' דקתני והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם למה לי למיתני שוגג וכי יש זדון לשגגה הא על פיהם קאמר ובית דין הוא דשגגו בהוראה ומשנינן דהא קמ"ל דדוקא שוגג ליחיד אצל הוראת בית דין ולאפוקי שגג בפני עצמו וכגון שבית דין הורו חלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דהאי לאו תלה בבית דין הוא וחייב בקרבן יחיד ומכל מקום הב"ד חייבין בפר מפני אחרים שעשו על פי הוראתן והשתא הדרינן לקושיין על ר"ל דקס"ד דשוגגין דקתני הכא שהקהל הן שוגגין וכסבורין שמותר לעשות על פי הוראת בית דין ואף על פי שמזידין הן ואם כן לא דמיא למה דאמרינן בהא דליחיד אצל הוראת בית דין דהתם לאו תולה בבית דין כלל הוא אבל הכא תולין

בבית דין הן וכיון דאשכחן בהא דר"ל דאף על פי שזה אומר להן טועין אתם וכמזידין הן ואפ"ה הויא הוראתן הוראה אצל אחרים ומביאין פר ואמאי קתני הכא דב"ד פטורין והקהל הן דמביאין כל א' קרבן יחיד וקשיא לר"ל:

בשלא קיבלו רוב הציבור עליהן. את הוראתן ושוגגין דקתני שעשו בשגגה בפני עצמן והויא דומיא דאמרינן בהל' א' ביחיד שעשה בפני עצמו שוגג דחייב בקרבן דלאו תולה בב"ד הוא אלא דהתם ב"ד מביאין פר מפני האחרים שעשו על פי הוראתן והכא כיון דכל הקהל עשו שוגגין ע"פ עצמן אין כאן על פי הוראת ב"ד והלכך אין ב"ד מביאין פר ולא דמיא להא דר"ל דלעיל דהתם האחרי' ע"פ ב"ד עשו:

בשבעטו בהוראתן. שהמבעט בהוראה אע"פ שעשה כהורא' שהורו ב"ד אפ"ה ב"ד פטורין שלא על פיהן עשה אלא שנדמה לו שהוא כן כדאמרינן בריש מכלתין במתני':

מה מפקה מביניהון. בין חברייא לר' זעירא וקאמר קיבלו עליהן הוראתן:

וחזרו ובעטו איכא בינייהו. ונראה דנתחלף בספרי הדפוס וכצ"ל על דעתיה דר' זעירא כיון שבעטו פטורין הב"ד. ועל דעתיה דחברייא מכיון שקיבלו עליהן משעה ראשונה הרי אלו חייבין:

הלכה ו

מתני' הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן וכו' מביאין פר\. האמור בפ' ויקרא ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת:

ובע"ז. אם הורו להתיר באיסור. ע"ז מביאין פר ושעיר האמור בפ' שלח לך וכי תשגו ולא תעשו את כלהמצות האלה ודרשינן איזו מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצות הוי אומר זו ע"ז וכתיב התם והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל הקהל פר בן בקר אחד לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת וקסבר רבי מאיר דבין בשגגת שאר עבירות האמור בויקרא ובין בשגגת ע"ז האמור בשלח לך בית דין הן מביאין בשביל כל הקהל:

ר' יהודה אומר שנים עשר שבטים וגו'. ר' יהודה סבר כל שבט ושבט אקרי קהל שנאמר ויעמוד יהושפט בקהל יהודה הלכך בשאר עבירות כל שבט ושבט מביאין פר האמור בהוראת בית דין ובע"ז מביאין כל שבט ושבט פר ושעיר:

רבי שמעון אמר שלשה עשר פרים וכו'. רבי שמעון סבר אין בית דין ששגגו בהוראה מתכפרים בפרים ושעירים של הקהל הלכך בשאר עבירות מביאין י"ג פרים לבית דין בפני עצמו ולכל השבטים בפני עצמן ובע"ז י"ג פרים ושעירים פר ושעיר לכל שבט פר ושעיר לב"ד:

גמ' **מאן תנא רוב רבי מאיר**. האי סוגיא גרסינן בפ' כיצד צולין והתם קאי על מתני' דתנינן נטמא הקהל או רובו ועשהו בטומאה וקאמר מאן תנא רוב כלומר דבעינן רוב כל קהל ישראל דוקא רבי מאיר היא דשמעינן ליה דסבירא ליה הכי לענין הוראת ב"ד: **היא מחצית כל השבטים וכו'**. כלומר בין שעשו ששה שבטים שלימים בין מחצית כל שבט ושבט שעשו דהוי כששה שבטים ובלבד שיהו רוב כל קהל ישראל אז ב"ד מביאין פר:

רבי יהודה אומר חצי כל שבט ושבט. כלומר אפי' מחצית שבט א' מן כל שבט ושבט עד שיהו רוב השבטים כדמסיים ואזיל ובלבד רובו שבטים שלימים שיהו כמו רוב בשבטים. והן שבעה שבטים וכ"ש כאן רוב השבטים אע"פ שאינם רוב כל קהל ישראל הוי רוב:

שבט אחד גורר כל השבטים. כלומר ולפעמים אפי' שבט אחד שחטא חייבין וכגון שהוא רוב הקהל ולא עוד אלא שהוא גורר כל השבטים שאף שאר השבטים שלא חטאו מביאין פר מאחר דאיכא רוב הקהל ודינו כמו דאיכא רובא דשבטים דהוי כאלו כלן שחטאו כדאמר ר' יהודה במתני' דלקמן וכן בשבט אחד ממש כדמפורש לקמן:

ר' מאיר אומר כל השבטים קרוין קהל. כלומר רבי מאיר דסבירא ליה דדוקא כל השבטים כולן הוא דאיקרו קהל והלכך רוב כל קהל ישראל בעי ורובו ככלו:

ר' יהודה אומר כל שבט ושבט קרוי קהל. ואפי' שבט אחד שעשו אם הן רוב כל הקהל חייבין והלכך או ברוב כל הקהל אע"פ שאינם אלא שבט אחד או ברוב השבטים אע"פ שאינם רוב כל הקהל ס"ל דחייבין וכדלקמן:

ואתייא דר' שמעון כר' יהודה. בהא דס"ל דשבט אחד איקרי קהל כדקאמר כמה דר' יודה וכו' דהא במתני' דלקמן גבי פלוגתייהו דר"מ ור"י ור"ש לא פליג ר"ש אדר' יהודה אלא אם ב"ד מתכפרין בפר הקהל או לא דר' יהודה ס"ל דמתכפרין ור"ש ס"ל דאין מתכפרין כדקאמר הכא במתני' ומיהו בהא לא פליג דאפי' אינן רוב כל הקהל אלא שבעה שבטים שחטאו והן רוב השבטים כל שבט ושבט מביא פר משום דכל שבט ושבט איקרי קהל וחייבין כל אחד ואחד בפר:

מה ביניהן. בענין זה דמודו תרוייהו ושוין הן דכל שבט ושבט קרוי קהל ומכל מקום בהא איכא בינייהו גרירה דלר' יהודה גוררין הן השבטים שחטאו לשאר השבטים שלא חטאו ואף הן מביאין פר לכל שבט ושבט ור"ש לית ליה גרירה אלא אותן שחטאו הן מביאין: **שבט אחד גורר וכו'**. כדפרישית לעיל אם הוא רוב כל הקהל אפילו שבט אחד ממש בלבד שחטא גורר הוא לכל הקהל וצריך כל שבט ושבט להביא פר וכן אם הוא שבט

היותר על מחצית השבטים ואע"פ שאינם רוב כל הקהל גורר כולן וצריכין שאר כל השבטים להביא כל שבט ושבט פר ור"ש לית ליה הא כדאמרן:

מודה והוא וכו'. ר' יהודה דאית ליה גרירה אפילו בשבט אחד מודה הוא דדוקא שתהא ההורייה מב"ד שבלשכת הגזית והוא ב"ד הגדול. וכן נמי יש לפרש דר"ש מודה לר' יהודה בהא דר' יהודה ע"כ דס"ל הכי דהא בהדיא קאמר במתני' דסוף פרקין בהורו ב"ד של אחד מן השבטים דאותו השבט שעשו בלבד הן שחייבין ושאר כל השבטי' פטורין וא"כ הא דקאמר שבט אחד גורר כל השבטים ע"כ בהוראת ב"ד הגדול הוא דאית ליה גרירה:

טעמא דהין תנייא. דקאמר שתהא הוראה מלישכת הגזית דאי הויא הוראה לכל הקהל משום דיליף דבר דבר מזקן ממרא דכתיב ביה אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה':

דכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך ועדיין לא נולד בנימין. כלומר בשעתא דקא"ל הכי בבואו מפדן ארם כבר נולדו כל השבטים כ"א בנימין עדיין לא נולד וקאמר עליה קהל גוים אלמא דשבט אחד איקרי קהל:

כשם שהן חלוקין כאן. לענין הוראה כך הן חלוקין בטומאה בקרבן פסח הבא בטומאה אם מחצה כל הקהל כרוב הוא או לא:

דתני. בתוספתא דפסחים פ"ו:

הטהורין עושין את הראשון והטמאין עושין את השני דברי ר"מ. והכי גריס לה בכיצד צולין. דר"מ לטעמיה דס"ל מחצית השבטים או הקהל אינן כרוב כדאמר לעיל ובלבד רוב:

ר' יודה אומר. וכן גריס נמי בכיצד צולין ובתוספתא שם גריס בהא ר"ש אומר חציין טהורין וחציין טמאין הטהורין עושין לעצמן והטמאין עושין לעצמן. והכי מוכח מאמרו לו לקמיה. דס"ל מחצה על מחצה כרוב הילכך הטהורין עושין לעצמן בטהרה והטמאין עושין לעצמן בטומאה ואינן נדחין לפסח שני דכרוב הן:

מני אמרו לו. מאן הוא תנא דאמרו לו:

כר' יהודה. ר' יהודה הוא דאית ליה הכי בפ"ב דמנחות:

נטמאת אחת מן החלות. של שתי הלחם או אחד מן הסדרים של לחם הפנים:

שאין קרבן ציבור חלוק. ואם נפסל חציו נפסל כולו והיינו נמי טעמא דאמרו לו אין הפסח בא לחצאין:

ר' יוסי בר' בון. אמר:

מנו אמרו לו חכמים. דפליגי עליה הכא שהן בשיטת ר' יהודה דמנחות:

הלכה ז

מתני' **שבעה שבטים שחטאו**. שהם רוב מנין של שבטים אע"פ שהן מיעוט קהל ישראל או אם היו רוב מנין קהל ישראל אע"פ שהן מיעוט השבטים ואפי' שבט אחד והוא רוב קהל ישראל וחטא גורר כל השבטים וכל שבט ושבט מביא פר שאף אלו שלא חטאו מביאין על ידי החוטאים:

שמונה פרים. לטעמיה כדאמר במתני' דלעיל ור"ש לית ליה גרירה ששאר השבטים שלא חטאו אינן מביאין והלכה כר' יהודה:

גמ' **תני**. בברייתא דת"כ:

משמו. של ר"מ:

חטאו ששה. שבטים והן רובו של קהל או שבעה שבטים שהן רוב השבטים אע"פ שאינן רובן של הקהל:

אמר ר' אלעזר לא אמר. רשב"א אליבא דר"מ אלא דוקא ששה שבטים שהן רובו של הקהל אבל חמשה שבטים אע"פ שהן רובו של הקהל פטורין דעכ"פ מחצית השבטים הוא דבעינן:

מתניתא אמרה כן. ברייתא דאייתינן בהלכה דלעיל אמרה בהדיא כן אליבא דרבי מאיר דקתני מחצית כל השבטים ובלבד שהן רוב אוכלוסין של ישראל וא"כ אפילו ברוב אוכלסין והוא שיהו מחצית השבטים:

ודכוותה מחצית אוכלסין ובלבד רוב השבטים. בעיא היא כלומר מי נימא הא דקאמר רשב"א דאם הם רוב השבטים אע"פ שאינו רובו של האוכלוסין נמי הכי הוא דעכ"פ מחצית האוכלוסין בעינן או לא דכיון שהן רוב השבטים אע"פ שאין בהן מחצית אוכלוסין:

שאילתה דכהן משיח מן הדא. הא דמיבעיא לן לקמן בפרק כהן משיח מעין זו השאלה היא:

הוריית בית דין גדול הוריית בית דין קטן. דלקמן שקיל וטרי בהא אם הוריית בית דין גדול בעינן או אפי' הוריית בית דין קטן נמי הויא הוראה:

הלכה ח

מתני' **אותו השבט הוא חייב**\. דכיון דלאו הוראת בית דין הגדול הוא אינו חייב אלא אותו השבט ושאר השבטים פטורין והא דר' יהודה אית ליה גרורה במתני' דלעיל דוקא בהוראת ב"ד הגדול הוא:

אין חייבין. אפי' אותו השבט אין חייבין לפי שאין חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד וכדאמרי' לעיל והלכה כחכמים:

גמ' **ר' אומר חובת ב"ד הוא**. השתא מפרש לפלוגתייהו דר"מ ור' יהודה ור"ש במתני' דלעיל מי הם המביאין פר בשגגת שאר עבירות והפר והשעיר בשגגת ע"ז ובמה הן פליגי דר"מ סבר חובת הב"ד הוא שהן מביאין הפר או הפר והשעיר משלהן ור' יהודה סבר הציבור הן שמביאין בשביל הב"ד ור"ש סבר החובה מוטלת על שניהן והלכך צריך קרבן בשביל הב"ד ובשביל הציבור ואין הב"ד מתכפרין בקרבן של ציבור:

נאמר כאן. בויקרא בשגגת שאר עבירות ונעלם דבר מעיני הקהל ונאמר כאן בשלח לך בשגגת ע"ז והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר וגו':

מה מעיני שנאמר להלן ב"ד וכו'. כלומר דבפרשת ויקרא דכתיב למעלה ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו והדר כתיב ונודעה החטאת וגו' והקריבו הקהל וגו' וילפינן ברישא קהל מקהל מה במעשה הנאמר למעלה ב"ד הוא דכתיב מעיני הקהל והן הב"ד שההוראה תלויה בהן אף הקהל שנאמר למטה בהקרבה ב"ד הוא שמביאין הקרבן והדר ילפינן מעיני הנאמר בע"ז ממעיני הנאמר בשאר עבירות מה להלן ב"ד הן שמביאין אף בע"ז ב"ד הן מביאין:

מ"ט דר' יהודא נאמר כאן מעיני וכו'. כלומר דר' יהודה ס"ל דאיפכא ילפינן הג"ש מה מעיני הנאמר בע"ז ציבור הן המביאין דכתיב התם ועשו כל העדה וגו' דהמשמעות דכל העדה על הציבור הוא אף מעיני האמור כאן בשאר עבירות הקרבן שמביאין מן הציבור הוא:

מה טעמא דר' שמעון נאמר כאן מעיני וכו'. כלו' דרבי שמעון סבירא ליה הואיל ומשמעות הכתוב דקרבן הנאמר בשאר עבירות על הב"ד הוא כדאמרן דילפינן הקהל דלמטה מהקהל דלמעלה ומשמעות הכתוב הנאמר בע"ז דהציבור הן המביאין ילפינן מעיני מעיני חדא מאידך דמה כאן בית דין אף להלן בית דין ומה להלן ציבור אף כאן ציבור והשתא בין בשאר עבירות ובין בעבודה זרה הבית דין מביאין לעצמן והציבור מביאין לעצמן:

מאן דאמר חובת ב"ד היא ב"ד מביאין. כלומר הא פשיטא לן דלמ"ד דהחובה על ב"ד היא א"כ הב"ד מביאין משלהן אלא למ"ד חובת הציבור היא מי מביא כלומר מאין היו מביאין אם מתרומת הלשכה כשאר קרבנות הציבור או לא ופשיט ליה דפלוגתא דתנאי היא גם בזה:

דתני. בתוספתא דשקלים פ"ב:

מטילין היו עליהן ובאין. שהיו מטילין על הציבור וגובין מהן בתחלה לשם כך:
דברי ר"מ. טעות הוא כאן דהא ר"מ ס"ל דמשל ב"ד הוא וה"ג בתוספתא דברי ר' יהודה ר"ש אומר מתרומת הלישכה היו קריבין:
ב"ד סומכין. שהן הבעלים וסמיכה על הקרבן בבעלים היא:
מי סומך. הא אי אפשר שיהו כל הציבור סומכין ידיהן עליו ומי סומך על ידן ופשיט לה כדתני בברייתא ג' מכל שבט וכו':
ידיהם ידי כל יחיד. ברייתא זו שנויה בת"כ פ' ויקרא ורישא דברייתא. הכי הוא וסמכו שנים זקני שנים ואין ב"ד שקול הרי חמשה דברי רבי יהודה ר"ש אומר וסמכו זקני שנים ואין ב"ד שקול הרי שלשה:
ידיהם ידי כל יחיד ויחיד. כלומר ידי כל יחיד מאלו הסומכין שאינן סומכין כולן כאחד אלא כל יחיד ויחיד מהן סומך בפני עצמו והכי תנינן לה בתוספתא דמנחות פ"י סמיכה וסמיכת זקנים בשלשה ר' יהודה אומר בחמשה לא כולן כאחד סומכין עליו אלא אחד ואחד סומך ומסתלק:
ידיהם על ראש הפר. עליו הוי מצי למיכתב אלא למיעוטא אתא פר טעון סמיכה ואין שעירי ע"ז טעונין סמיכה:
ר"ש אומר. לא מיעטן הכתוב לשעירי ע"ז אלא דלא באו זקנים כמו בפר דזקני כתיב ביה אבל טעונין הן סמיכה ולקמן מפרש לה מי הן הסומכין:
שדמה נכנס לפנים. בהיכל כמו פר העלם דבר ופר המשיח ושעירי ע"ז:
מתיבין לר' יהודה. דאמר אין שעירי ע"ז טעונין סמיכה והכתיב ויגישו את שעירי החטאת לפני המלך והקהל ויסמכו ידיהם עליו ושעירי חטאת שהקריבו לכפר על הע"ז היו:
הוראת שעה היתה. שהרי מזידין היו אלא שביקש יחזקיהו לזרזם במצות ואין למידין מהוראת שעה:
ציבור שמת אחד. מהן מהו שיביאו החטאת תחתיו וכלו' מי חיישינן לחטאת שמתו בעליה דלאו קריבה היא:
התיבון. מאי תיבעי לך והכתיב הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל וגו' צפירי חטאת שנים עשר וגו' ועל ע"ז שעשו בימי צדקיהו הביא כדאמר רבי יהודה לקמיה ואע"פ שמתו רבים מהן:
אפשר חטאת עולה. סיפיה דקרא מפרש ליה דכתיב הכל עולה לה' והא חטאת נמי כתיבא ואפשר לחטאת עולה קרי לה אלא להקיש לעולה מה עולה לא נאכלת אף אותן

חטאות שהביאו לא היו נאכלין וללמדך ששעירי ע"ז היו שנשרפין הן וכדמסיים ר' יודה דעל ע"ז שעבדו בזמן הבית ראשון הביאום:

הוריית שעה היתה. שהרי מזידין היו ואפ"ה היו מביאין קרבן:

ר' ירמיה למד כן. אדלעיל מהדר ואדברי רבי שמעון דקאמר דפר טעון סמיכה בזקנים ואין שעירי ע"ז טעונין סמיכה בזקינים ואלא מי ומי הן הסומכין:

ר' ירמיה סבר מימר. אליבא דר"ש באהרן ובניו כלומר שהכהנים היו סומכין:

אמר ליה ר' יוסי והתני ר' חייה וסמך וכו'. כלומר דהא מכאן למד ר"ש מדהוי מצי למיכתב וסמך וכתיב וסמכו לרבות לשעירי ע"ז בסמיכה ולא בזקנים בתמיה וכי קרא לא מיירי בזקנים הא וסמכו זקני כתיב וא"כ כי מרבת לה לשעירי ע"ז מהאי קרא לסמיכת זקנים איתרבי:

ר' יוסי. דהקשה לר' ירמיה למד כן אליבא דר"ש ואיפכא מדר' ירמיה דמסמיכה בכהנים הוא דאימעטו שעירי ע"ז כדמסיק ואזיל:

אלא חי וכו' וכתיב כן וכו'. כלומר דהכי דרשינן מדכתיב החי למעוטי הוא דאתא זה החי טעון סמיכה באהרן ואין שעירי ע"ז טעונין סמיכה באהרן אבל מסמיכת זקנים לא ממעט להו ר"ש:

מה עבד לה ר' ירמיה. לקרא דהחי הא למעוטי אתא:

פתר לה בכהן הדיוט. הכי דריש ליה החי טעון סמיכה באהרן שהוא כהן גדול ואין שעירי ע"ז טעונין סמיכה בכ"ג אלא בכהן הדיוט ולעולם סמיכה דידהו בכהנים היא:

כר' מאיר. על ברייתא דלקמיה דתני תמן קאי דאליבא דר"מ היא דס"ל הב"ד מביאין הפר ולא הציבור והלכך מת אחד מב"ד פטורין דהויא לה חטאת שמת אחד מן השותפין ואם מת אחד מן הציבור חייבין דהא איתנהו לב"ד:

אמר להן ר"מ. לאו אהאי ברייתא קאי אלא אברייתא דמייתי לקמיה ומסורסת הגי' כאן. והא דר' זעירא בשם רב חסדאי תני תמן וכו' גרסינן לה קודם אמר להן ר"מ וכו' ושתי הברייתות אלו דמייתי הכא בת"כ הן שנויות והש"ס מקצר כדרכו וה"ג להו שם. הורו ב"ד ועשו יכול יהו חייבין ת"ל הקהל ועשו ההורייה תלויה בב"ד והמעשה תלוי בקהל. ועלה קאי אמר להן ר"מ אם לאחרים הוא פוטר וכו' כלומר ומפני מה ב"ד שעשו על פי הוראת טעמן אין מתכפרין בפר אם לאחרים שעשו ע"פ הוראתן הן פוטרין בפר שמביאין לא כל שכן שיפטרו עצמן:

אמרו לו יפטור לאחרים שיש להן במה לתלות. כלומר שגזירת הכתוב הוא דאין הפר בא אלא על אחרי' שיש להן לתלות בב"ד ואם עשו מביאין עליהן פר תאמר בבית דין עצמן שאין להן במה לתלות שהן הן המורין ואין המעשה תלוי בהן אלא ההוראה דוקא:
תני תמן הורו ב"ד ועשו הן. זו היא ברייתא קמייתא. ועשו הן יכול יהו חייבין ת"ל הקהל ועשו וכו' וכדפרישית:
וידעו מה הורו טעו מה הורו וכו'. האי ברייתא בתרייתא השנוייה שם היא ידעו שהורו וטעו ולא ידעו מה הורו. שידעו שהורו איזה הוראה בטעות אבל לא ידעו במה היתה הוראה כדמפרש לקמיה:
שגו מה הורו. כלומר או ששגו בגוף ההוראה שנסתפק להן עם טעו בהוראה זו או לא:
ת"ל ונודעה החטאת. דוקא שנודע להן אח"כ שחטאו בהוראה ובאיזו חטא הן חטאו ולא שיוודעו החוטאין ולא נודע להן החטאת:
מה נפשך חלב. ופריך הש"ס ואמאי בעינן שנודע להן החטאת ליהוי כדתנן בפ"ג דכריתות מה נפשך חלב אכל חייב נותר אכל חייב וקאמר כר' יהושע אתיא היא הך ברייתא דפליג התם אדר"א דקאמר מה נפשך וס"ל דצריך שיתוודע החטא דכתיב אשר חטא בה עד שיוודע לו במה חטא:
בשהורו. ומפרש לה הש"ס דהיינו טעמא הכא בשהורו ולא ידעו מה הורו כגון שנסתפק להן אם בע"ז הורו בשאר כל המצות ואם בע"ז אין דינו בפר אלא בשעיר ואם בשאר מצות אין דינו בשעיר אלא בפר:
אם בע"ז בפר וכו' בלשון תמיה הוא כדפרישית. והלכך יש כאן ספק אם פר אם שעיר וכיון דשינוי קרבן הוא ואין יודעין מה שיביאו לפיכך הן פטורין:
הדרן עלך הורו בית דין

פרק ב

הלכה א

מתני' **הורו כהן משיח**. כהן גדול המשוח בשמן המשחה שהורה היתר לעצמו ועשה מעשה בעצמו. וכדמפרש לה במתני' דלקמן במה היתה הוראה ודוקא שוגג בהוראה ועשה מעשה בשוגג דאז מביא פר:
שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לציבור. דיליף בגמרא דכתיב לאשמת העם מלמד שהמשיח כעם ומה הוראת ב"ד לציבור אין חייבין אלא על העלם דבר בהוראה עם שגגת מעשה של הציבור כן נמי הוראת כהן משיח לעצמו לענין הפר שלו אלא דגבי

הוראת ב"ד לציבור אם הורו הב"ד מזידין ועשו הקהל שוגגין אין כאן פר והוי שגגת מעשה לחודיה וחייבין כל אחד ואחד להביא קרבן יחיד כשבה או שעירה כדאמרינן בפרק דלעיל ואלו כהן משיח שעשה בשגגת מעשה בלא הוראה או שהיה מזיד בהוראה ושגג במעשה הרי זה פטור מקרבן כלל דדרשינן מעם הארץ פרט למשיח שאינו מביא קרבן בשגגת מעשה:

גמ' **נפש אם הכהן המשיח**\. כלומר בפרשת כהן משיח כתיב ברישא דקרא נפש כי תחטא בשגגה וכו' והדר כתיב אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם וגו' פתח הכתוב בנפש דכל יחיד במשמע וסיים בכהן משיח ללמדך דהרי המשיח כיחיד לענין זה שאם עשה על פי הוראת ב"ד וכמ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור:

מה יחיד. אי ליחיד הקישו הכתוב אימא נמי דלענין זה ג"כ הוקש מה יחיד אם אכל בלא הורייה אלא בשגגת עצמו חייב בקרבן חטאת אף משיח יהא חייב בשגגת עצמו בלא הורייה:

ת"ל לאשמת העם. לענין זה הקישו הכתוב לאשמת העם מה העם אינן חייבין בפר אא"כ הורו ב"ד ועשו על פיהם אבל אם עשו בשגגת עצמן אין מביאין פר אף זה כהן משיח אינו חייב אא"כ הורה בהעלם דבר ואח"כ אכל בשגגת הוראתו:

אית תניי תני העם בית דין. כלומר איכא דמפרשי להעם דקרא דעל ב"ד קאמר והיינו דדריש לה דהקישו הכתוב למשיח כב"ד שאינן חייבין אא"כ הורו והאי תנא מפרש לה לסיומא דסיפא דברייתא דלקמיה כפשטה דאי מה העם והן הב"ד הורו הן ועשו אחרי' על פי הוראתן חייבין בפר אף כהן משיח נימא דאם הורה הוא ועשו אחרים ע"פ הוראתו דחייב הוא:

ת"ל. להכי איצטריך הכתוב לומר והקריב על חטאתו אשר חטא ללמדך שאינו מביא קרבן אלא על מה שחטא הוא ולא על מה שחטאו אחרים על ידו:

אית תניי תני העם ציבור. ואיכא תנא דמפרש להעם דקרא על צבור קאמר ודריש לה נמי לרישא דברייתא דלעיל מה העם אינן חייבין אא"כ הורו כלומר שהציבור אינן מביאין פר אא"כ הורו ב"ד והציבור שעשו על פיהם והכי מפרש לה נמי לסיומא דסיפא דברייתא ג"כ על הציבור ובענין זה דאי מה העם והיינו הציבור בהורו אחרים הב"ד ועשו הן חייבין אף כהן משיח יהא חייב בהורו אחרים ועשו הוא ע"פ הוראתן ת"ל אשר חטא על חטא בהוראת עצמו הוא מביא דוקא. ואין בין תנא קמא לתנא בתרי אלא דמר סבר דהב"ד הן המביאין פר דהוראה ומר סבר דהציבור הן מביאין פר בהוראה ומיהו בדרשת כהן משיח שוין הן:

והוא שיודע דוקא אם יודע לישא וליתן בהלכה דאם לא כן מה אנן אמרין וכי יש שוטים מורין. א"נ דלא כן וכו' דברי הש"ס הן על ר' יעקב דפשיטא הוא ומאי קמ"ל דכי יש שוטים מורין:

משיח שאכל בהוראת [ב"ד] פטור. כדמפרש טעמא לקמיה:

בהוראת משיח אחר. כגון כהן המשמש וכהן שעבר שעשה א' מהן ע"פ הוראת חבירו חייב:

בהוריית ב"ד פטור שאין הוריית אחרים אצל הורייתן כלום. צ"ל וכן הוא בדפוס אצל הבבלי. כלומר שצריך שהוא יסמוך על הוראתו ולא על הוריות ב"ד שאין הוריית ב"ד נחשבה להוראה אצל המשיח או אצל כהן שעבר דכי הדדי נינהו בדין פר בהוראה:

בהוראת משיח אחר חייב והוא שהורה. הוא ג"כ כיוצא בו והסכים עמו בהוראתו:

הלכה ב

מתני' **הורו בפני עצמו ועשה בפני עצמו**. כגון שהורו הב"ד והוא בתרי איסורי הב"ד באיסור אחד בפני עצמן והמשיח באיסור אחר בפני עצמו:

מתכפר לו. בפר שלו בפני עצמו ואינו מתכפר לו עם פר הציבור:

הורה עם הציבור. שהורו עם הב"ד בהוראה אחת ובאיסור אחד ועשה עם הציבור:

מתכפר לו עם. פר הציבור ואינו צריך להביא כפרתו דסד"א כי היכי דביה"כ אינו מתכפר עם הציבור דכתיב ושחט את פר החטאת אשר לו הכא נמי יהא צריך קרבן אחר קמ"ל דלא משום דכתיב על חטאתו אשר חטא בחטא המיוחד לו מביא קרבן בפני עצמו ובחטא שאינו מיוחד לו אינו מביא קרבן בפני עצמו:

שאין ב"ד חייבין וכו'. כלומר בכל חלוקי דינים אלו שוה כהן משיח בהוראתו כהוראת ב"ד לציבור:

ולא בע"ז וכו'. דגמר מעיני מעיני מה מעיני הנאמר בשאר עבירות עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת. דכתיב ונעלם דבר ולא כל הגוף אף מעיני הנאמר בע"ז אין חייבין על עקירת כל הגוף כדאמרינן בפ' דלעיל:

גמ' **הורו ב"ד והורה אחריהן והחליף**. בהורה הוא והב"ד באיסור אחד מיירי וכגון שהורו ב"ד בחלב מן החלבים ואמרו חלב זה הוא מותר וחלב זה הוא אסור כי היכי דלא ליהוי עקירת כל הגוף כדאמרינן בפרק דלעיל דלא שיורו הב"ד חלב סתם מותר דהוי עקירת כל גוף האיסור אלא שיאמרו התורה נתנה רשות להורות ולומר שזה החלב אסור וזה החלב מותר והורה המשיח אחריהן והחליף מה שהורו להתיר הורה הוא לאסור ומה שהורו לאיסור הורה הוא להתיר:

פשיטא נעשית אצלו כעקירת גוף. כלומר אם עשה אח"כ ע"פ הוראתן והוראתו ואכל את שניהם בהא פשיטא לן דנעשית אצלו כעקירת הגוף בהוראה שלו שהתיר מה שנשאר בהוראת ב"ד לאיסור שהרי הוראת הבית דין כולן אינן נדחית מפני הוראתו שהחליף ואסר מה שהתירו ועדיין הוראתן קיימת במה שהתירו מקצת החלב וכשהורה הוא להתיר מקצת החלב האחר הוי כגמר להתיר כל איסור החלב ועקירת הגוף הויא ולא הויא הוראה כדתנן במתני' והא ודאי לאו עשה בפני עצמו בהוראת עצמו מיקרי כיון דבחדא איסורא הויא דלא מיקרי בפני עצמו אלא באיסורא אחרינא דוקא כדפרישית במתני':

אלא. הא הוא דאיבעיא לן אם הורה הוא תחילה להתיר מקצת החלב והורה בית דין אחרי כן והחליפו לאסור ההיתר ולהתיר האיסור מה שנשאר ע"פ הוראתו מהו מי אמרינן דאפילו כן נעשה אצלו כעקירת גוף דמחמת הוראתו בהיתר מקצת נגמר ההיתר בכל איסור החלב והויא עקירת הגוף:

או מאחר שהורה הוא תחילה. וכשחזרו והורו ב"ד אח"כ והחליפו לאסור מה שהתיר הוא ונדחה עכשיו הורייתו שהוא יחיד בשביל הורייתן של הב"ד ונמצא דהשתא הוריית ב"ד בקיום מקצת וביטול מקצת היא ואינה נעשית הוראתו אצלו כעקירת הגוף לפי שבטלה הורייתו בשביל הוריית הב"ד. ולא איפשיטא:

הורו ב"ד והורו אחריהן. השתא הבעיא היא בענין עשה בפני עצמו או ע"פ הוריית הב"ד וקאמר דהא פשיטא לן דאם הורו הב"ד והורה אחריהן כלומר שהוא ג"כ הורה והסכים עמהן ועשה על פי הוראתן:

פשיטא. בהא פשיטא לן דאם אכל בהוריית ב"ד שהוא פטור מכפרה שלו דהוראת בית דין והוראתו באיסור אחד דינו שאינו מביא קרבן בפני עצמו לעולם דאם הוראת ב"ד הויא הוראה לענין שהצבור מביאין פר כגון שהיה רוב הקהל א"כ מתכפר הוא עם הציבור שהרי לא סמך על הוראתו לבדה וכדין עשה עם הציבור הוא ואם אין הציבור מביאין פר כגון שהיו מיעוט הקהל וכיוצא בזה בענין שאין מביאין פר בהוראה אלא כל אחד ואחד מביא קרבן יחיד בזה המשיח פטור מקרבן כלל כדאמרינן בהלכה דלעיל:

אכל משחזרו ב"ד חייב. בעיא היא אם חזרו ב"ד בהן מהוראתן ואח"כ אכל אם חייב הוא בכפרתו דהוי כהורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו או דילמא כיון דבאיסור זה גופי' הורו בית דין בתחילה להיתר הוי כעושה על פי הוראת בית דין ואין צריך להביא כפרתו:

ולא מתניתא היא. דהאי דינא נוכל לפשוט ממתני' דקתני הורה בפני עצמו מתכפר לו בפני עצמו וטעמא דמפני שהורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו הא אם הורו ב"ד בתחילה אע"פ שחזרו בהן לאו הורה בפני עצמו בתחילה הוא ואינו מביא בפני עצמו:

אבל אם הורה עם הציבור וכו'. כלומר דדחי לה דאדמדייקת לה מרישא אימא סיפא. ובדפוס אצל הבבלי גריס בהדיא מה שחכר כאן. א"ר מנא דשלחת קודמין היא ואמור דבתרה הורה עם הציבור וכו'. כלומר דעד דמשלחת לדייק מן הקודם והיינו הרישא אמור לדייק מן הסיפא דטעמא מפני שהורה עם הציבור ועשה עם הציבור שלא חזרו בהן הבית דין אבל אם חזרו בהן הב"ד והוא עשה א"כ הורה בפני עצמו וצריך להביא בפני עצמו א"נ של כת קודמין י היא ודוגמתו בפכ"ה דכלים:

הלכה ג

מתנ' אין חייבין. ב"ד שהורו לציבור על אחת מכל המצות אין חייבין פר העלם דבר של ציבור אלא על העלם דבר שישגו בהוראה ונעלם מהם:

עם שגג' המעשה. ששגגו רוב הציבור ועשו מעשה על פיהם דכתיב ישגו ונעלם דבר ועשו הקהל העלם דבר עם שגגת מעשה:

וכן המשיח. אינו חייב קרבן אלא עד שיעלם ממנו הדין ויעשה הוא בעצמו בשוגג על פי הוראתו כדאמרי' לעיל דכתיב בי' לאשמת העם ללמד שהמשיח כעם:

ולא בע"ז. אם ב"ד שגגו בהוראה בע"ז אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה כדפרישי' במתני' דלעיל דילפי' ע"ז משאר מצות בג"ש מעיני מעיני:

מתני' **אין חייבין אלא על**. הוראת דבר שיש בזדונו כרת ושגגתו חטאת שכל הכריתות שבתורה הן ל"ו ועל כולן חייבין על שגגתן חטאת חוץ מפסח ומילה ומגדף שאין בהן קרבן כלל פסח ומילה אע"פ שיש בזדונו כרת אין מביאין על שגגתן חטאת מפני שהן מצות עשה ובחטאת כתיב אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה והמגדף מפני שאין בו מעשה וכתיב בחטאת לעושה בשגגה וטומאת מקדש וקדשיו נמי יש בהן קרבן בשגגתן והוא קרבן עולה ויורד אבל לא חטאת קבועה וכל הנך אין מביאין חטאת עליהן בהוראה ולא המשיח נמצא כל המצות שבית דין וכהן משיח חייבין בקרבן שלשים ואחד מצות הן שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת קבועה:

גמ' **מתניתא דר"מ או דייק ר' מאיר**. בעיא היא כלומר אם מפרשינן להמתני' אין חייבין דעל ב"ד קאי ור"מ היא דס"ל ב"ד הן המביאין פר העלם דבר משלהן וחד תנא הוא עם מתני' דלעיל דקתני בהדיא אין ב"ד חייבין וכו' או דילמא תנא אחרינא הוא והיינו ר"ש דאית ליה בפרק דלעיל ב"ד חייבין בפני עצמן והציבור בפני עצמן והיינו דייק ר"מ ואיהו

ר"ש דמדייק על דר"מ לקמן. א"נ דלאו כר"מ גופיה הוא אלא מתני' דהכא דייקא היא כהאי דר"מ בחדא דגם ב"ד חייבין ומפרשינן אין חייבין על הב"ד ועל הציבור וכר"ש. והיינו הך:

אמר ר' יוסי ר"מ. היא דהוא אומר חובת ב"ד גרידא היא ולא על הציבור וחד תנא הוא עם מתני' דלעיל:

אמר ר' מנא כר"מ. אברייתא דלקמיה תני תמן קאי וכדגרסינן לעיל סוף הפרק:

אמר להן ר' מאיר. האי אמר להן לר"ש קאמר דפליג עם ר"מ בחדא וס"ל דב"ד מביאין פר וכן הציבור מביאין וקא"ל ר"מ אי אתה מודה דב"ד שמביאין פר על הציבור הוא דמביאין שהרי הן שעשו המעשה ואם לאחרים הוא פוטר לכ"ש על עצמו וא"כ באותו הפר שמביאין על הציבור יתכפרו גם הם עמהן א"נ איפכא נמי שייך הפירכא לדידך דס"ל הציבור מביאין פר ומסתברא דהן על שגגת הוראת ב"ד הוא דמביאין דהן הן ששגגו והציבור על פיהם הוא דעשו ואם לאחרים הוא פוטר לכ"ש על עצמו ואם כן יתכפרו גם הציבור עמהן ואמאי מביאין ב"ד פר בפני עצמן:

אמרו לו. ר"ש היא שהשיב לר"מ יפטור לאחרים שיש לו במה לתלות כלומר היינו טעמא דס"ל דאין ב"ד מתכפרין בשל ציבור דאינן שוה בכפרתן דאם יפטור לאחרים והן הציבור יש להן במה לתלות שהרי הם תלוי בב"ד ועשו ע"פ הוראתן ואל יפטרו לעצמן באותו הפר שכפרתן חמורה היא שאין להם במה לתלות והן הן ששגגו בהוראה. וכן שייך נמי התשובה לפי לשון השני שפירשתי בפירכת ר"מ דכך השיב לו א"א שיתכפרו הציבור והב"ד בפר אחד דאם הפר פוטר לאחרים והן הב"ד שיש להן במה לתלות כלומ' המעשה שהרי הן לא עשו גוף המעשה אלא הציבור שעשו ואין כפרתן חמורה כל כך תאמר בציבור שאין להם לתלות גוף המעשה באחר והלכך שניהם צריך שיביאו הב"ד לעצמן והציבור לעצמן:

מה כרבי. על סיפא דמתני' קאי דקתני ולא בע"ז וכו' ואלו משיח לא קתני ואם מתני' כרבי אתיא דפליגי לקמן בהא. וה"ג דרבי אמר משיח בשגגת מעשה הוא וכן הוא בדפוס אצל הבבלי. דרבי ס"ל דבע"ז אין צריך משיח בהעלם דבר אלא בשגגת מעשה לחודיה חייב בקרבן והלכך לא קתני בהא וכן המשיח דאין כרבנן הא סברי בהעלם דבר בעינן גם למשיח בע"ז:

אמר ר' הונא על רבני נצרכה. דלא היא דמתני' אליבא דרבנן נצרכה כדמפרש לה לקמן:

שלא תאמר משיח וע"ז וכו'. השתא מייתי פלוגתייהו וכלומר דלא תימא לפרש המתני' כרבי כדשמעינן להו דמשיח בע"ז פליגי ר' סבר בשגגת מעשה לחודיה חייב ורבנן אמרין דצריך ג"כ העלם דבר כמו בשאר מצות:

אמר מה לקל מה. כלומר ר' הונא שהשיב לר' ירמיה דבעא מה. אם מתני' כרבי והשיב לו ג"כ בלשון מה כמו שהוא אמר בקול מה ובתמיה. ובדפוס אצל הבבלי גריס א"ל ולמה:

בגין דלא תנינן משיח. כלומר מה קשיא לך דדייקת מתני' כרבי אם בגין דלא תנינן בסיפא גבי ע"ז וכן המשיח בהדיא אי משום הא לא קשיא:

והא קדמייתא. במתני' דלעיל דקתני' בסיפא ולא בע"ז עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת דנמי לא תנינן וכן המשיח ואפ"ה לא מספקא לך בזה דגם המשיח בכלל דהא לא אשכחן פלוגתא בהא וכ"ע ס"ל דגם במשיח הדין כן והכא נמי אע"ג דלא תנינן משיח בהדיא משיח ג"כ בכלל וע"ז ג"כ במשיח העלם דבר ושגגת מעשה בעי וכרבנן:

הלכה ד

מתני' **אין חייבין**. ב"ד שהורו וטעו בטומאת מקדש וקדשיו אין מביאין קרבן ציבור עליהן:

גמ' **מצות ה'**. ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ה' הייתי אומר אף אוכלי שקצים ורמשים במשמע כלומר אפי' הורו באחת מן המצות שאין בהן כרת במשמע:

ונאמר להלן. בע"ז והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה:

או. אי דילפת לה מע"ז נימא מה מעיני שנאמר שם דבר שיש בו מיתת ב"ד היא דע"ז יש בה מיתת ב"ד בעדים ובהתראה אף מעיני שנאמר כאן עד שיורו בדבר שיש בו מיתת ב"ד אם עושה במזיד:

ה"ג כמו שהוא ביבמות פ' החולץ בסופו. אמר ר' יוסי בר' חנינה מקום שיצאת ע"ז ללמד על מחוייבין כריתות לא יצא עמה אלא כרת בלבד אבל מיתה ממקום אחר באת. כלומר דע"ז הכתובה שם בפרשה ולמדין ממנה לכל המצות שהן מחויבין כריתות דדוקא בהן מחוייבין קרבן בהוראה לא נמצא בפרשה זו אלא כרת בלבד דכתיב הכרת תכרת הנפש אבל מיתה בע"ז לא נרמזת שם בפרשה אלא במקום אחר היא כתובה והלכך על חייבי כריתות הוא דנלמד מע"ז שחייבין קרבן ולא על מחוייבי מיתות ב"ד דוקא. והא דכתוב בספרים כאן א"ר יוסי בר' חנינה וכו' יצאת אשת אב ללמד על הממזר בטעות הובא כאן דלא שייך הכא אלא התם ביבמות הוא דשייך ולעיל מהאי ברייתא כדגריס שם:

רבי אומר עליה עליה. הוא דילפינן בג"ש נאמר כאן ונודעה החטאת אשר חטאו עליה ונאמר להלן גבי אחות אשה לגלות ערותה עליה:

ולמה לא דרש רבי מעיני מעיני. חסר כאן ובדפוס אצל הבבלי הגי' יותר מתוקנת וגריס הכא. אמר ר' זעירא אם דרש רבי מעיני מעיני מה מעיני שנאמר להלן משיח בשגגת המעשה הוא אף מעיני שנאמר כאן בשגגת מעשה הוא לפום כן לא דריש רבי מעיני מעיני. כלומר היינו טעמא דרבי דלית ליה האי ג"ש מעיני מעיני דאי דרשינן להאי ג"ש א"כ כמו משיח בע"ז ס"ל לרבי לעיל דבשגגת מעשה לחודיה בלא העלם דבר בהורייה חייב הוא ה"נ הוה ילפינן גם בשאר מצות דמשיח בשגגת מעשה לחודיה הוא דמיחייב דאף על גב דבמשיח לא כתיב מעיני הכי הוה אמרינן דמה שגגת הוראה בע"ז מוצא ממנה המשיח דבשגגת מעשה הוא דחייב אף שגגת הוראה האמורה בשאר מצות מוצא ממנה המשיח לפום כן לא מצי לרבי לדרוש ג"ש מעיני מעיני:

אמר ר' יוסי אין ידרוש וכו'. ר' יוסי אמר דהיינו טעמא דלא דריש רבי הג"ש דמעיני משום דקשיא ליה אי מע"ז ילפינן ליגמר נמי דבהוראה בדבר שיש בו מיתת בית דין בעינן כקושיין לעיל ולית ליה לר' האי שינויא דר' יוסי בר' חנינא עלה דהא סוף סוף מיתת בית דין איתא בע"ז ואף דלא כתיבה בהאי פרשה:

ולית ליה סופיה דרבי מידרוש מעיני מעיני. ופריך הש"ס והא ע"כ דסוף סוף צריכא ליה לרבי למידרש האי ג"ש:

דלא כן מנן ליה היחיד והנשיא והמשיח. דאי לית ליה האי ג"ש א"כ מנין לו גבי הע"ז בקרבן היחיד וכן בנשיא וכן משיח שאין חייבין בקרבן אלא בדבר שזדונו כרת דהכי תנינן לה בברייתא מתוך שיצאת ע"ז לידון בעצמה יכול יהו חייבין אפי' על דבר שאין זדונו כרת כגון המגפף והמנשק דלית בהו כרת. נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכלומר דגבי העלם דבר דשאר מצות כבר נפקא לן בג"ש דעליה דדוקא בדבר שזדונו כרת וילפינן ע"ז מהתם בג"ש:

לא מעיני מעיני. הוא דילפינן לה וא"כ לרבי דיליף ג"ש דעליה ע"כ איצטריך ליה נמי ג"ש דמעיני ואמאי קאמרת דרבי לא דריש ליה כלל לג"ש דמעיני:

והכא גריס לה בדפוס אצל הבבלי להא דר' חנניא דלקמיה. א"ר חנניא דלא כן מנן ליה עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מצות לא מעיני עיני דלא כן מנן ליה הוריית ב"ד גדול הוריית ב"ד קטן לא מעיני מעיני. כלומר דר' חנניא מקשה ג"כ על הא דקאמר דלית ליה לרבי כלל לג"ש דמעיני אם כן מנין לו בע"ז דעד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת דבשאר מצות הוא דכתיב ונעלם דבר ודרשינן דבר ולא כל הגוף ובע"ז ע"כ דמג"ש מעיני מעיני הוא דילפינן לה וכן מנין לו לרבי גבי ע"ז באיזה הוראת ב"ד הוא דמשתעי קרא אם

בהוראת ב"ד גדול דוקא או אפי' בהוראת ב"ד קטן דהא דילפינן דהוראת ב"ד הגדול דוקא מואם כל עדת ישראל ישגו הכתוב בשאר המצות נפקא לן ואם לא יליף ג"ש דמעיני מנן ליה בע"ז ללמד להוראת בית דין גדול דוקא:

דלא כן מנן ליה הוריית ב"ד קטן לא מעיני מעיני. הכתוב כאן ט"ס הוא ויתור דברים הן וגירסת הדפוס אצל הבבלי הוא נכונה:

אמר ר' חנניא קומיה ר' מנא ולית סופיה דרבי למידרש מעיני מעיני. כלומר שחזר והקשה אותה הקושיא דהיאך מתרצינן לה אליבא דרבי הא ע"כ דבעי למיתי לג"ש דמעיני מעיני:

אמר ליה מה את בעי מרבי דרבי כדעתיה וכו'. כלומר ומה את מקשי אליבא דרבי בשאר הדינים דלא שמעינן מיניה בהדיא אפשר דבאמת פליג רבי ולא סבירא ליה הכי בע"ז ומיהו הא על כרחך שמעינן מיניה בהדיא דאמר לעיל משיח בע"ז בשגגת מעשה לחודיה הוא דמיחייב ולא בעי' העלם דבר בהוראה וא"כ שמעת מינה דעל כרחין לומר דרבי לית ליה ג"ש מעיני מעיני כדאמרן לעיל:

ואין כתיב זדון שגגה ליחיד אלא בב"ד בלבד. כצ"ל וכן הוא בדפוס שם. וטעמיה דרבי מסיק ואזיל כלומר דזדון שגגה קרי ליה להעלם דבר דעל ידי ששגו בהוראה עשה במתכוון החטא על פי הוראתן אלא ששגג בזה שמצוה לשמוע דברי חכמים כדאמרינן בפרק דלעיל וזהו זדון שגגה אע"פ שהוא זדון אצלו שיודע שאסור מ"מ שגגה היא שסובר מותר לעשות על פי הוראתן ואין כתוב זה אלא בב"ד בלבד כלומר בפרשה דאירי בהוראת ב"ד והלכך לא יליף לה רבי לע"ז וסבר דלעולם בשגגת מעשה לחודיה חייבין עליה ואפילו משיח ולית ליה לדרשא דמעיני מעיני:

אותו מיעט קרבנו. ברייתא היא בת"כ בפרשת כהן משיח. ולקח הכהן המשיח מדם הפר והביא אותו אל אהל מועד ודריש אותו למעט קרבנו למצות יחידית שלא ינתן מדמו על מזבח הזהב. מצוה יחידית קרי לה לע"ז דיצאת מן הכלל וכתובה למצוה בפני עצמה לקרבנה בפ' שלח לך דאינו מביא מדמו אל אהל מועד אלא מדם הפר שמביא על שאר מצות ולא מדם השעירה מה שמביא על ע"ז. ומפרש לה השתא אליבא דמאן אתיא האי ברייתא:

מה כרבי. במה תפרש דהאי ברייתא וכמאן אם כרבי דוקא אתיא דאיהו ס"ל משיח בע"ז בשגגת מעשה לחוד הוא דמיחייב משום דלא דריש ליה ג"ש דמעיני מעיני והלכך נמי לא ס"ל למילף גבי קרבן ע"ז דמשיח לענין דמו להכנס לפנים מקרבנו בשאר מצות כי היכי דלא יליף לה לענין העלם דבר משאר מצות:

ואין כרבנן בהעלם דבר הוא. דאי תימא כרבנן הא אינהו סברי במשיח בע"ז נמי בהעלם דבר בעי כמו בשאר מצות דסבירא להו הג"ש דמעיני וא"כ ליליף נמי לענין הכנסת דמו לפנים כמו בשאר מצות:

א"ר הונא. דלא היא אלא על דרבנן נצרכה דהא לרבי דלית ליה ג"ש דמעיני לא איצטריך אותו למעט דמהיכי תיתי הוה ילפינן קרבן משיח בע"ז מקרבנו בשאר מצות וכי איצטרי' לרבנן הוא דאיצטריך:

שלא תאמר וכו'. כלומר לרבנן דמקשו בשאר דינים קרבן ע"ז שלו לקרבנו בשאר מצות הייתי אומר דהואיל וקרבן ע"ז על חטא כרת הוא בא יכנס דמו אפי' לפני לפנים לפום כן איצטריך אותו למעט שלא יכנס מדם קרבן ע"ז שלו לפנים מגזירת הכתוב ולא אתיא האי ברייתא אלא אליבא דרבנן:

הלכה ה

עשה שבמקדש. כגון שנטמא במקדש שמצוה לו לצאת בקצרה ואם שהה אז יצא בארוכה חייב כרת וב"ד שהורו לו לצאת בארוכה אין מביאין פר בהוראה לפי שאין על שגגה זו חטאת קבועה אלא קרבן עולה ויורד:

ולא תעשה שבמקדש. שלא ליכנס למקדש בטומאה:

ואין מביאין אשם תלוי וכו'. שכל דבר שחייבין על שגגתו חטאת קבועה מביאין על לא הודע שלו אשם תלוי וטומאת מקדש הואיל ואין בשגגתו חטאת קבועה אין מביאין על לא הודע שלו אשם תלוי:

על עשה ועל לא תעשה שבנדה. עשה שבנדה כדמפרש ואזיל פרוש מן הנדה כגון שהיה משמש עם הטהורה ואמרו לו נטמאתי עתה בשעת תשמיש שמצוה עליו לפרוש אבל לא יפרוש מיד לפי שהיציאה הנאה היא לו כביאתו אלא נועץ צפרניו בקרקע וממתין עד שימות האבר ופורש בלא קושי וזהו עשה שבנדה ואם שגגו בית דין בהוראה זו והורו שיפרוש מיד חייבין פר העלם דבר לפי שהיחיד חייב על שגגתו חטאת קבועה:

גמ' **כהנא אמר איפשר וכו'**. ובפרק ידיעות הטומאה הלכה ד' גרסינן אי אפשר ויש לפרש לדהכא דבלשון תמיה קאמר ועל דאין מביאין אשם תלוי על עשה ולא תעשה שבמקדש קאי דבעי לפרושי טעמא משום דחיוב טומאת מקדש וקדשיו אינו אלא בידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים ומכיון דבאשם תלוי שבא על הספק אי אפשר שיהא לו ידיעה בסוף לפיכך אין מביאין. והאי טעמא לא קאי דהא איכא למיפרך דאם אין לו ידיעה בסוף נהי דקרבן עולה ויורד לא מצי מייתי אשם תלוי מיהת לייתי ולקמן מסיק לטעמא:

ויהא כן במורים. אמאי ב"ד המורים וטעו בטומאת מקדש וקדשיו אין מתחייבין על הוראתן כמו בשאר עבירות:

אנן בעי נכנסין. אכתי לא ידעינן טעמא דמתני' בנכנסין עצמן בהא דאין מביאין אשם תלוי בטומאת מקדש וקדשיו דטעמא דכהנא ליתא וכדפרישית ואת מייתי לן מורים למבעי טעמא בדין המורים:

מאי כדון. השתא מאי טעמא דמתני':

מצות מצות. ילפינן בג"ש דבחטאת יחיד כתיב ואם נפש אחת תחטא וגו' בעשותה אחת ממצות ה' וגו' וכתיב באשם תלוי מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע וגו' מה מצות שנאמר להלן בחטאת קבועה אף אשם תלוי אינו בא אלא על דבר שאם נודע לו מביא חטאת קבועה לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו שהן בעולה ויורד והשתא האי טעמא גופיה בב"ד המורים נמי כן דכתיב בהו ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' ועשו אחת מכל מצות ה' וגו' וילפינן מצות מצות מהתם מה להלן בקבוע אף כאן אינן חייבין אלא דבר שיש בשגגתו חטאת קבועה:

ואין חייבין על כל מצות עשה שבתורה. בתמי' ומאי שנא דנקט הכא אבל חייבין על עשה שבנדה:

לא אתינן מיתני. התנא לא נקט הכא נידה אלא משום דמילתא דמיא למילתא נינהו דבתרווייהו שייכא ארוכה וקצרה כדמפרש ואזיל היך עבידא וכו' כדפרישית במתני':

איזו היא קצרה שלו. כלומר דהא קאמרת דדמייא לטומאת מקדש הא איפכא הוי דהתם בארוכה חייב והכא בקצרה חייב אם פירש מיד ואיזו קצרה שלו כאן שיפטור:

יצן. היינו נמי קצרה שיראה שיהא ניצון מיד בכל מה דאפשר לו ואח"כ יפרוש:

איזוהי מצות עשה שבנידה. כלומר היכא רמיזא מצות עשה זו:

והזהרתם את בני ישראל בטומאתם. בשעת שהן בטומאתם כגון שנטמאת עתה תזהירו אותם במצות עשה זו שאל יפרוש ממנה עד שיהא ניצון ולא בקושי:

בעא כיפה מיזרוק בתריה. רצה לזרוק אחריו כיפה של אבנים דקסבר דשאל לו כפשוטו ואם אתה שואלני דבר שתינוקת של בית רבן אומרין בכל יום אתמהא:

לא צריכה לי הדא. כמה שאתה סבור ולית צריכה ומספקא לי אלא כהדא דתנן במתני' היה משמש וכו' מהו שיהא חייב כלומר מנין הוא מוזהר על זה שיהא חייב אם פירש מיד:

א"ל. אס לדבר הזה אתה שואל אנא ואת צריכא לן ללמוד נצא לחוץ ואולי נלמד לשמוע טעמו של דבר:

ושמעון קליה דתנייא. שמעו לקול תנא אחד ששנה כהאי ברייתא דחזקיה דלקמיה:
ותהי נדתה עליו. דריש דנדתה עליו אפי' נהייתה עכשיו בשעת תשמיש ופירשה שפירש ממנה מיד עליו נדת' חייב עליה כשוכב בתחילה עם הנדה שהית' כבר:
יצן. יראה שיהא ניצון ואח"כ יפרוש:
לא היצן שלא היה יכול להיות ניצון מהר ומה תקנתו לזה:
קורא אני עליו וכו'. כלומר אין לו תקנה אחרת אלא שימתין מלפרוש עד שימות האבר מאליו:
קריבה. מלשון פרישה היא לפעמים כהדא דמצינו בכתוב האומרים קרב אליך וגו' שתפרוש לעצמך ואל תגע בי כי סבור אתה שאני קדשתיך וטמאתיך מלשון לא יהי' קדש בבני ישראל:
יהא רואה את החרב כאלו מחתכת בבשרו. באבר שלו וכל עמו כלומר ובכל הגוף שלו עמו ואז יהא ניצון מיד:
בכותל. אפי' בכותל אם ינעוץ ראשי אצבעותיו בכח ויסיח דעתו מדבר אחר מיד יהא ניצון וימות האבר:
נמתחה הקשת. כמ"ד לעשות צרכיו נכנס וחזרה כדלקמיה:
ויפוזו. לשון יציאת הפיזור וחילוק דרך זרועי ידיו:
מידי אביר יעקב. היתה לו זה שראה איקונין שלו:
משם רועה אבן ישראל אבן הרומז על רחל שהוא אבן ישראל שאף איקונין וזכות שלה גרם לו להנצל מן החטא:

הלכה ו

מתני' **אין חייבין על שמיעת הקול**. שהשביעו חבירו אם יודע לו עדות ולא העיד לו כדכתיב ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד וגו':
ועל ביטוי שפתים. שבועה שלא אוכל ואכל או שאוכל ולא אכל וכן אכלתי ולא אכל לא אכלתי ואכל:
ועל טומאת מקדש וקדשיו. הנכנס למקדש בטומאה או שאכל קדש אם שגגו בהוראה באחת מכל אלו אין חייבין בקרבן לפי שאין היחידים חייבים על שגגתן חטאת קבועה:
והנשיא כיוצא בהם. מלך ששגג באחד מכל אלו אינו מביא שעיר ופטור משום קרבן דברי ר' יוסי הגלילי וטעמיה משום דכתיב בכל אלו ואם לא תגיע ידו ואם לא תשיג ידו מי שבא לידי עניות ועשירות יצא מלך שאין בא לידי עניות וכן ס"ל במשיח ומשום האי טעמא דאינו בא לידי עניות דכתיב והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו:

ר' עקיבא אומר הנשיא חייב בכולן. דכתיב בנשיא וכפר עליו הכהן מחטאתו ובקרבן עולה ויורד האמור בכל אלו כתיב גם כן וכפר עליו הכהן מחטאתו ללמדך שהנשיא חייב בהן. ובמשיח סבירא ליה לר' עקיבא נמי כרבי יוסי הגלילי דפטור בהן ומטעמא דכתיב ביה זה קרבן אהרן ובניו וגו' עשירית האיפה זה מיעוט הוא לומר עשירית האיפה של מנחת חביתין הוא בא חובה לכהן משיח ואין עשירית האיפה האמורה במקום אחר חובה לכהן משיח וכיון שמיעטו הכתוב מעשירית האיפה מיעטו נמי משתי תורים ומכל קרבן האמור בענין דכתיב בסוף אותה הפרשה וכפר עליו הכהן על על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה המתכפר באחת מאלה מתכפר בכולן ושאין מתכפר באחת מאלה אין מתכפר בכולן:

גמ' **טעמא דרבי יוסי הגלילי**. דהנשיא וכן המשיח פטור מכל אלו:

ואם דל הוא. האי קרא במצורע כתיב וצ"ל ואם לא תגיע ידו וגו':

את שהוא חייב על כולן וכו'. וכיון דלא שייך גביה דלות אינו מתחייב בכולן:

מעתה לא יטמא. נשיא ומשיח בצרעת דהא אינו ראוי לבא בקלות וכו' ובמצורע כתיב גביה ואם דל הוא ואין ידו משגת והא לא שייכא גבייהו:

רב הושעיה בעי. על הא דקאמר את שהוא חייב על כולן הוא דחייב על מקצתן מעתה אשה לא תהא חייבת על ביאת המקדש דהא אינה חייבת בשמיעת הקול דלא שייכא עדות גבה ואינה מתחייבת בכולן הויא:

אין האשה מביאה. בתמיה מסקנת הקושיא היא וכי לא מצינו שהאשה מביאה על ביאת המקדש דהא מוזהרת עליה דכתיב אל המקדש לא תבא:

טעמא דרבי עקיבה. דסבירא ליה נמי דמשיח פטור בהן דכתיב זה קרבן אהרן ובניו וכו' כדפרישית במתני':

ואינו מביא נדבה. כלומר וכי מיעטו הכתוב ממנחת נדבה אלא דזה הוא חובה עליו ואמאי לא נימא נמי דהכי קאמר זה הוא חובה לו בכל יום ויום אבל עשירית האיפה האמורה במקום אחר פעמים שהוא מביא לנדבה:

א"ל אין. כלומר אין הכי נמי דודאי חובה אינו מביא במקום אחר הא נדבה הוא מביא ואנן הכי קאמרינן דאינו מביא לחובה לעשירית האיפה האמורה במקום אחר:

כיני מתני'. כן צריך לגרוס במתני' אליבא דרבי עקיבא שהמלך לא מעיד ולא מעידין אותו ולפיכך הוא דלא שייך בשמיעת קול וזהו עיקר הטעם והא דקתני לא דן וכו' אגב גררה נסבה:

הלכה ז

מתני' **כל מצות שבתורה שחייבין על זדונה כרת**. כדילפינן לעיל בהלכה ד' דדוקא בדבר שזדונו כרת מביא בשגגתו חטאת:

כשבה ושעירה. או כשבה או שעירה כדכתיב בויקרא בחטאת יחיד:

והנשיא שעיר. זכר לחטאת כדכתיב שם:

ומשיח ובית דין מביאין פר. פר בהוראה שאינן חייבין אלא על העלם דבר בהוראה עם שגגת מעשה כדאמרינן לעיל בהלכה ג':

ובע"ז היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה. דכתיב בקרבן ע"ז האמור בפרשת שלח לך ואם נפש אחת וגו' תורה אחת יהיה לכם השוה את כל נפש לקרבן זה:

ובית דין פר ושעיר. כדכתיב שם והי' אם מעיני העדה נעשתה לשגגה וגו' וכדילפינן לעיל מעיני מעיני דבבית דין הכתוב מדבר:

אשם תלוי. עבירות שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת קבועה חייבין על לא הודע שלהן אשם תלוי כגון שני זיתים אחד של חלב ואחד של שומן ואכל את אחד מהן ואינו יודע איזו מהן אכל:

היחיד והנשיא חייבין. לפי שאין חטא הנשיא תלוי בהוראתו אלא בשגגת מעשה לבד והרי הוא כשאר היחידים בזה וחייב באשם תלוי על לא הודע לו:

ומשיח ובית דין פטורין. דאין בהן אשם תלוי לפי שאין חייבין בקרבן אלא א"כ נעשה על ידי ששגו בהוראה ואם נסתפק להם אם שגו בהוראה או לא אין אשם תלוי בא על זה שאינו בא אלא על ספק החטא וכדאמרינן בסוף פרק דלעיל דדרשינן מונודעה החטאת האמור בקרבן ציבור שאין חייבין בשום קרבן אלא א"כ עד שנתוודע החטאת ומשיח הוקשה להן דכתיב לאשמת העם הרי הוא כעם:

אשם ודאי. והן חמשה אשמות שבאין על הודאי אשם מעילות אשם גזילות אשם נזיר אשם מצורע אשם שפחה חרופה:

היחיד והנשיא והמשיח חייבין. שכל אלו מעשה יחיד הן לא שנא הדיוט ולא שנא הנשיא ומשיח:

ובית דין פטורין. שאין להוראת ב"ד עסק בהן לפי שאין חייבין בהוראתן אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת והילכך אין אשם בהוראת בית דין:

על שמיעת הקול וכו' ב"ד פטורין. לפי שאין חייבין בהוראה אלא על שיש בשגגתו חטאת קבועה כדתנן לעיל ואלו בקרבן עולה ויורד הן:

והיחיד והנשיא והמשיח. חייבין בכל אלו וכדמפרש לקמן שהן מביאין קרבן עולה ויורד:

אלא שאין כ"ג חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי ר' שמעון. וטעמיה דכתיב ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל מי שחטאו שוה לקהל יצא כ"ג שאין חטאו שוה לקהל שכל אחד מן הקהל הנכנס למקדש שוגג או עבר עבירה בשוגג חייב על שגגת מעשה בלבד וכהן משיח אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה כדתנן לעיל. ואין הלכה כר"ש אלא כ"ג מביא קרבן עולה ויורד אף על טומאת מקדש וקדשיו:

ומה הן מביאין קרבן עולה ויורד. האי קאי את"ק ואדר"ש לת"ק קאמר דהנשיא והמשיח שוין ליחיד בכל אלו וקרבן עולה ויורד מביאין כמו ההדיוט ולר"ש דפליג בכהן משיח בטומאת מקדש וקדשיו וכן נמי פליג בנשיא בשמיעת הקול כדאמר התם בגמרא וכן הכא. ולדידיה אין הנשיא חייב מאלו הג' אלא בביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו והמשיח בביטוי שפתים ושמיעת הקול ומה הן מביאין בקרבן עולה ויורד כמו ההדיוט:

ר' אליעזר אומר הנשיא מביא שעיר. אמרינן בגמרא דר"א לא פליג אלא על טומאת מקדש וקדשיו לפי שחייבין על זדונה כרת והילכך ס"ל בשעיר כדרך שהנשיא מביא על שאר עבירות שחייבין על זדונן כרת ואין הלכה כר"א דכיון דאין חייבין על שגגת מקדש וקדשיו חטאת קבועה אין הנשיא מביא אלא כדרך שהיחיד מביא:

גמ' **נפש לרבות הנשיא**. אדין אשם תלוי קמהדר דכתיב ביה ואם נפש כי תחטא וגו'. ולא ידע ואשם נפש לרבות הנשיא לאשם תלוי:

ירבה המשיח. אמאי לא מרבינן נמי להמשיח באשם תלוי:

בחטאה בשגגה. כלומר באשם תלוי כתיב וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג וגו' דמיירי בחטא שהוא תלוי בשוגג כדמפרש ואזיל את שהוא בשגגת מעשה שמתחייב בשגגת מעשה בלבד יצא משיח שאינו בשגגת מעשה בלבד אלא דוקא אם העלם דבר בהוראה:

וכרבי דהוא אמר משיח בשגגת מעשה הוא. מתחייב בע"ז אפי' בלא העלם דבר כדאמר לעיל בהלכ' ג' בגמרא אליביה הכי הוא דמתרצינן את שהוא וכו' יצא משיח שאינו בשגגת מעשה לבד בכל הדברים דבשאר עבירות אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה:

נפש לרבות הנשיא והמשיח. נפש האמור באשם ודאי כדכ' באשם מעילות נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה וגו' לרבות את שניהם הנשיא והמשיח שחייבין באשם ודאי:

הכא את אמר. באשם תלוי לרבות הנשיא בלבד והכא באשם ודאי את אמר לרבות גם משיח והא באשם ודאי ג"כ וחטאה בשגגה כתיב ביה ונדרוש נמי למעוטי המשיח

כדדרשת באשם תלוי ומשני כחטאת כאשם כתיב בתורת האשם בפ' צו ומקשינן אשם לחטאת לומר את שהוא חייב בחטאת חייב באשם והיינו באשם ודאי דאיתקש לגמרי לחטאת מה חטאת מכפרת וממרקת החטא לגמרי אף אשם ודאי מכפר וממרק יצא אשם תלוי שהוא מכפר ומשייר שאינו מכפר לגמרי אלא להגין מן היסורין וכשיוודע לו אח"כ מביא חטאת והלכך לא מרבינן ליה מהיקישא דכחטאת כאשם את שהוא מחויב. חטאת מביא אשם תלוי וממעטינן למשיח לפי שאינו בשגגת מעשה:

כיני מתניתא. כן צריך לשנות במתני' אלא שאין כ"ג חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי הכל דאף ת"ק לא אמר והמשיח אלא בשמיעת קול וביטוי שפתים ודברי ר"ש על שמיעת קול קאי והכי תנינן והנשיא על שמיעת קול אינו חייב דברי ר' שמעון:

אמר ר' יוחנן. מה טעם דהכל מודים שאין כ"ג חייב בטומאת מקדש וקדשיו דכתיב מן המקדש לא יצא ולא יחלל ואם לא יצא ודאי לא יחלל והלכך דרשינן הכי ועל כל נפשות מת לא יבא וגו' ומן המקדש לא יצא שלא יצא לטמא עצמו והאי לא יחלל ה"ק ואם יצא וטמא עצמו לא יחלל הוא אם נכנס בשוגג אל המקדש שאינו מתחייב בטומאת מקדש:

ר' בון בר כהנא מקשי. על האי דרשה אלא מעתה הא דכתיב אלמנה וגרושה וגו' את אלה לא יקח וגו' ולא יחלל זרעו. בעמיו הכי נמי דדרשת הכי הא אם לקח אינו מחלל בתמיה מי גרע מכהן הדיוט שמחלל זרעו באיסור לאו אלא ע"כ דקרא אתי לעבור עליה בלא יקח ולא יחלל וה"נ בקרא דמן המקדש לא יצא ולא יחלל:

מאי כדון. השתא מ"ט דאין כ"ג חייב בטומאת מקדש וקדשיו:

ונכרתה וגו'. גבי טומאת מקדש כתיב. את שקרבנו שוה לקהל יצא כהן משיח שאין קרבנו שוה שהוא מתכפר בפר על חטאו וכל אחד מן הקהל מתכפרין בכשבה או שעירה:

התיבון הרי נשיא. ג"כ אינו שוה לקהל דקרבנו שעיר הוא:

שוה ביום הכיפורים. לכל הקהל שמתכפרין בכפרה אחת לאפוקי כהן משיח שמתכפר בפר שלו ביה"כ:

הרי אחיו הכהנים. ג"כ לא שוו לכפרת הקהל ביה"כ דהם נמי מתכפרין בפרו של כ"ג:

שוו בשאר ימות השנה. לקהל דמביאין על חטאן כשבה או שעירה כאחד מן הקהל לאפוקי כהן משיח דאינו שוה להן לא בשאר ימות השנה ולא ביה"כ:

ר' יודן בר שלום. משני להקושיא הרי נשיא דמיהת שוין הן הנשיא והקהל במתן דמים בחוץ דכל אחד מן הקהל המביא חטאתו אין דמה נכנס לפנים כדין פר העלם דבר ופר

כהן משיח שהן נכנסין לפנים על מזבח הזהב וכן חטאת הנשיא מתן דמו בחוץ הוא על מזבח העולה:

לא אמר ר' אליעזר אלא מפני כריתות. וכן הוא בדפוס אצל הבבלי. כלומר לא פליג ר"א במתני' דקאמר הנשיא מביא שעיר אלא בטומאת מקדש וקדשיו מפני שיש בהן כריתות שחייבין על זדונן כרת כמו בשאר חטאת קבועה והלכך ס"ל לר"א דדין הנשיא בהן בשעיר כמו דמביא בשאר חטאות הבאין על זדונו כרת:

רב הושעיה בעי. על טעמיה דר' יוחנן אליבא דר"א דאי ס"ד דטעמיה בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ויש בהן כרת כמו בחטאת קבועה:

מעתה אפי' בקבועה. כלומר וא"כ אמאי לא פליג ר"א נמי אהיכא דשוין הן בנשיא עם היחיד בחטאת קבועה והיינו בע"ז דשוין הן בשעירה כדתנן במתני' ואמאי נימא הואיל ואית בה כרת כמו בשאר חטאת קבוע ויהא קרבן הנשיא שעיר בע"ז כמו קרבנו בכל חטאת דאית בה כרת:

א"ר יונה מיסבור סבר ר' יהושע שנעקר מכל הפרשה. כלומר ר' יהושע סבר דהיינו טעמיה דר"א גבי טומאת מקדש וקדשיו דאין הנשיא כהדיוט אלא שנעקר הוא מכל הפרשה דטומאת מקדש וקדשיו דאיירי בעשירות ובדלות ולא שייך עניות גבי נשיא והלכך אין דינו כהדיוט בזה וכדמסיק ואזיל:

אלא כהדיוט עשיר עביד ליה ר"א. כלומר דדינו בהו בחטאת בהמה כמו הדיוט עשיר בטומאת מקדש וקדשיו ומכיון דעקרת לנשיא מזו הפרשה דלא אייריי ביה אוקמיה אדיניה דכמו בשאר חטאת דמביא שעיר ה"נ בטומאת מקדש וקדשיו מביא שעיר והשתא ל"ק מע"ז דהתם הפרשה אייריי גם בנשיא כמו מהדיוט:

א"ר מנא. הא לא מצית אמרת דאם כהדיוט עשיר עביד ליה ר"א ומטעמא דלא שייכא עניות גביה מעתה אפי' על שמיעת קולו על ביטוי שפתים ליפלוג נמי ר"א ולימא דהואיל ולא שייכא גביה עניות ומביא חטאת בהמה כהדיוט שעיר אוקמיה אדיניה דבשעיר דלא אייריי ביה נמי הפרשה של שמיעת קול וביטוי שפתים מהאי טעמא גופיה ואנן לא תנינן הכי בברייתא דתני וכו' ובהדיא קתני כדקאמר ר' יוחנן לטעמיה דר"א:

הואיל והוא בהיכרת. כמו בשאר חטאת א"כ למה אינו מביא הנשיא שעיר:

אלא שעירה. בתמיה מסקנת דברי ר"א הם אלא דקאמרת דהוא בכלל טומאת מקדש וקדשיו כמו ההדיוט ובודאי שעירה יביא דעשיר הוא וכמו הדיוט דמביא חטאת בהמה נקבה שעירה או כשבה ואמאי לא יביא שעיר כשם שהוא מביא בשאר חטאת דאית ביה כרת:

התיבון. על דברי ר"א דא"כ הרי משיח וע"ז נמי תיקשי הכי. וכלומר אפי' במשיח נמי אמאי תנן דמשיח בע"ז מביא שעירה ואמאי לא יביא פר כמו שהוא מביא בשאר חטאת אלא נ"כ דגזירת הכתוב הוא ולא ילפינן מהדדי וכדפרישית לעיל במתני' דאיתרבו מתורה אחת וגו' וה"נ כן:

הרי אינו מביא שעיר. מסקנת דהתיבון היא דמיפרך מילתיה דר"א אלא הרי דאין הנשיא מביא שעיר בטומאת מקדש וקדשיו:

אלא שעירה. כדין הדיוט עשיר דקרבנו חטאת בהמה ומביא כשבה או שעירה:

פרק ג

הלכה א

מתני' **כהן משיח שחטא**. ולא הספיק להביא קרבנו עד שעבר מכהונתו:

כהן משיח מביא פר. ואפי' בעבר ועשה החטא לאחר שעבר ממשיחותו תנן לקמן בסיפא דמביא פר ולא נקט לה הכי במתני' אלא משום דאיצטריך למיתני דנשיא מביא שעיר כשחטא קודם שהעבירוהו תנא נמי בכהן משיח מביא פר:

כהן משיח שעבר ממשיחותו וכו' כהן משיח מביא פר. שאע"פ שאינו עובד ומשמש עדיין בקדושתו הוא עומד שאין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יה"כ ועשירית האיפה כדתנן לקמן אבל נשיא כיון שהעבירוהו הרי הוא כהדיוט:

גמ' **אמר ר' אלעזר כהן גדול שחטא וכו'**. גרסי' להא עד סוף הסוגיא לעיל רפ"ב דסנהדרין וגרסינן א"ר חגיי משה דאינון מחזרין ליה וכו' ושם מבואר הכל ע"ש:

הלכה ב

מתני' **חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוט**. דרבנן סבר בתר חטא אזלינן שנאמר אשר נשיא יחטא שחטא כשהוא נשיא וכן במשיח נאמר אם הכהן המשיח יחטא שחטא כשהוא משיח:

ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין. ר"ש סבר חטא וידיעה בחד גברא בעינן וה"ה דפליג ברישא דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאת וידיעה בעי כשהוא נשיא. ואיזה הוא המשיח. שמביא פר בהוראה זה המשיח בשמן המשחה:

ולא המרובה בגדים. בבית שני שלא היה להם שמן המשחה לפי שנגנזה בימי יאשיהו והיה כהן גדול נכנס לכהונה גדולה בלבישת שמנה בגדים כדכתיב ומלא את ידו ללבוש את הבגדים:

אלא פר הבא על כל המצות. שאין המרובה בגדים מביא פר על העלם דבר שלו אלא מביא כשבה או שעירה כיחיד דכהן המשיח כתיב:
ואין בין הכהן המשמש. והיינו ראשון שחוזר לעבודתו לכהן שעבר. והיינו השני שמינו תחתיו דלאחר שעובר פסול הראשון מעבירין השני:
אלא פר יה"כ ועשירית האיפה. שכ"ג מקריב בכל יום ויום שאותן הכהן המשמש הוא מביא משלו:
שוין בעבודת יה"כ. שאין עבודת יה"כ כשירה אלא בכ"ג בלבד וכהן המשמש וכהן שעבר שוין בה ומקריבין קרבנות היום איזה שירצה:
ולא פורעין. את הראש ולא פורמין כשאר כל האדם כדכתי' בכ"ג את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום:
ומחזירין את הרוצח. אם מת אחד מהן חוזר הרוצח מעיר מקלטו כדכתיב וישב בה עד מות הכהן גדול:
גמ' **טעמא דר"ש**. דאמר אם נודע להם אחר שנתמנו פטורין משום שהגדולה שנתמנו לה מכפרת על החטא שחטאו מקודם ואינם צריכין לקרבן:
ר' יוסי. אמר היינו טעמיה דר"ש לפי שאין חטאו וידיעתו שוין בחד גברא שחטא היה כשהיה הדיוט ומתכפר בכשבה או שעירה והידיעה לאחר שנתמנה ומתכפר בקרבן אחר אם היה חוטא עכשיו הנשיא בשעיר והמשיח בפר:
מה מפקה מביניהון. מבין הני טעמי אליבא דר"ש:
רישא דפירקא. איכא בינייהו אם פליג ר"ש גם ברישא בהא דקתני כהן משיח שחטא ואח"כ עבר ממשיחותו וכו' או לא דלמ"ד משום שהגדולה מכפרת לא שייך האי טעמא ולא פליג ר"ש ברישא ולמ"ד לפי שאין חטאו וידיעתו שוין פליג נמי ברישא:
חטאו בספק. כלומר אם חטאו בספק קודם שנתמנו ונודע להם מספק החטא ואח"כ נתמנו ונודע להם שחטאו ודאי בהא בין למאן דאמר משום שהגדולה מכפרת כשם שהוא מכפרת על הודאי כך היא מכפרת על הספק ואפי' נודע להם אחר כן שחטאו בודאי כבר כיפרה הגדולה עליהם ואינם צריכין להביא חטאת ובין למ"ד משום שאין חטאו וידיעתו שוין הכא נמי אין חטאו וידיעתו שוין והא קמ"ל דאע"ג שנודע להם מספק החטא קודם שנתמנו לאו כלום הוא ספק ידיעה לא הוי כידיעה ומכיון שהידיעה ודאית לא נודע להם עד אחר שנתמנו כ"ע לא פליגי בהא אליבא דר"ש דפטורין הן:
חטאו עד שלא נתמנו משנתמנו עברו. כלומר מיהו בכה"ג נמי איכא בינייהו אם חטאו עד שלא נתמנו וכן משנתמנו חטאו ג"כ ואח"כ עברו מגדולתן ונודע להם מהחטא אחר

שעברו והשתא למ"ד משום שהגדולה מכפרת א"כ לא כיפרה הגדולה אלא על הראשון שחטאו קודם שנתמנו אבל חייבין הן על השני שחטאו משנתמנו וכן על השלישי כלומר כל מה שחטאו לאחר שנתמנו כבר אין הגדולה מכפרת ואפי' לא נודע להם עד לאחר שעברו מגדולתן חייבין הן:

מאן דאמר. ואלו למ"ד שאין חטאו וידיעתו שוין הכא נמי אין חטאו וידיעתו שוין באותו החטא שחטאו משנתמנו ולדידיה איפכא הוי דעל חטא שחטאו קודם שנתמנו חייבין הן שהחטא והידיעה שוון בו כשהוא הדיוט ועל החטא השני שחטאו לאחר שנתמנו פטורין הן:

חטאו על שמיעת קול וכו'. נמי איכא בינייהו:

מ"ד. לפי שאין חטאו וידיעתו שוין הכא לא שייך האי טעמא שהרי חטאו וידיעתו שוין באלו דבין קודם שלא נתמנו ובין לאחר שנתמנו קרבן אחד להם כדתנן בס"פ דלעיל שבאלו השלשה גם הם מביאין קרבן עולה ויורד כהדיוט ולמ"ד משום שהגדולה מכפרת אפי' כן הגדולה מכפרת על הכל:

לעולם אין הגדולה מכפרת עד שתיוודע לו גדולתו. כלומר לאפוקי שלא יהיה בספק אם נזדמן לו החטא קודם שנתמנה או לאחר שנתמנה:

אכל חצי זית. חלב עד שלא נתמנה וחצי זית משנתמנה ואפי' בהעלם אחד פטור ובהא אפי' רבנן מודו דאין מצטרפין החצי זית שאכל כשהיא הדיוט עם החצי זית שאכל לאחר שנתמנה הואיל ואין קרבנן שוי הן:

ספק חצי זית וכו' מביא אשם תלוי. כגון בנשיא שחייב עכשיו ג"כ על ספק חטאו באשם תלוי לפיכך מצטרפין הן:

מצינו וכו'. וכי היכן מצינו דבר שעיקרו פטור הוא כלומר שאם היה בודאי שאכל חצי זית מקודם וחצי זית לאחר שנתמנה הא קאמרת דאין מצטרפין הן לחטאת ובספיקו יהא חייב באשם תלוי:

ולא אשכחנן כן. כלומר דמתמה הש"ס ומאי קשיא לך וכי לא אשכחן כן דספקו חמור היא מודאי כגוונא דאמרינן לקמיה כדמסיק ואזיל:

אכל שני זיתים. חלב בהעלם אחד ונתוודע לך בוודיו של אחד מהן. שלא נתוודע לו שאכל חלב בודאי אלא על כזית אחד מהן והשני ספק הוא לו אם חלב הוא או שומן הוא:

שני עמד לו בספיקו. כלומר הואיל ומתחילה לא נודע לו כ"א על אחד מהן והשני נשאר בספק ונתחייב באשם תלוי עומד הוא לו בספיקו בפני עצמו ואם נודע לו אח"כ גם על

השני צריך להביא קרבן אחר עליו ואינו מתכפר לו בקרבן שהפריש על הראשון ואע"פ שבהעלם אחד אכלן:

ר' יעקב דרומייא. כלומר ופריך עלה ר' יעקב לפני ר' יוסי ואמאי אינו נפטר בקרבן אחד דמה נפשך חלב אכל כיפר שהרי אם ספק לו על השני אם חלב הוא או שומן הוא ומה נפשך אפי' חלב הוא שאכל הרי כיפר לו באותו קרבן שמביא על הזית הראשון שנודע לו מכיון שבהעלם אחד אכלן:

א"ר יוסי. ושנה לו ר' יוסי דהיינו טעמא דכל דבר שנראה עליו להביא אשם תלוי שכבר נודע לו מן הספק על זית השני ידיעת ספקו קובעתו לחטאת בפני עצמו ולא מהני במה שאכלן בהעלם אחד לפטרו בקרבן אחד דידיעת ספק של השני מחלקו לחטאת:

הרי מצינו. השתא מסיק לה לשנויי קושיא קמייתא דהרי מצינו דבר בכהאי גוונא דעיקרו פטור בקרבן אחד הוא שהרי אם היתה לו ידיעה וודאית על שתיהן לא היה מביא אלא קרבן אחד עליהן כדין שני זיתי חלב בהעלם אחד כדתנן בפ"ג דכריתות והשתא שנודע לו בספיקו של השני אינו מצטרף לפטרו בקרבן של הראשון וכשיתוודע לו אח"כ חייב עליו חטאת בפני עצמו והכא נמי כן דעיקרו פטור הוא שאין חצי זית שאכל קודם שנתמנה מצטרף עם החצי זית שאכל לאחר שנתמנה לחייבו בחטאת מיהו בספיקו חייב דמצטרפין הן לחייבו באשם תלוי:

אכל כזית עד שלא נתמנה וכו'. הא קמ"ל דאליבא דרבנן מכיון שאם נתוודע לו עכשיו על מה שאכל מקודם לא נשתנה בקרבנו דבתר חטא אזלינן ומביא כהדיוט והשתא דאף שאכל הזית השני לאחר שנתמנה הואיל בהעלם אחד הוא אינו חייב אלא אחת וכן לענין ספק אינו מביא אלא אשם תלוי א' ובשתי העלמות הוא דחייב שתים דהעלמות מחלקין:

אכל שלשה זיתים. בעלמא קאי הרי שאחד אכל שלשה זיתי חלב בהעלם אחד:

וסבור שהן שנים. כלומר שלא נודע לו אלא על השנים והפריש עליהן חטאת וחזר ונודע לו אח"כ גם על השלישי בהא פליגי ר' יוחנן ור"ל:

כדר' יוחנן. כדאמרינן אליבא דר' יוחנן לעיל בפ' ידיעות הטומאה דמייתי להא התם דאמר כשנתכפר מקצת החטא נתכפר כולו ואינו צריך להביא עוד על השלישי דהואיל ובהעלם אחד אכלן נתכפר לו בקרבן אחד על כולן:

לא נתכפר כולו. דס"ל מכיון שבשעה שהפריש החטאת על השנים עדיין לא נודע לו מן השלישי אינו מתכפר בקרבן אחד:

אכל חמשה זיתים. בהעלם אחד:

ונתוודע לו בספק כל אחד ואחד. כלומר שבין כל אכילה של כל אחד ואחד נודע לו הספק שנסתפק אם אכל חלב או לא:
ואח"כ נתוודע לו בוודאן כצ"ל וכן הוא לעיל בפ"ב דשבועות. שלא נודע לו מן הודאי עד אחר שאכל את כולן. ובכל הסוגיא נכתב כאן בית דין במקום בוודאן ויש לפותרו דהיינו הך וכלומר שנודע לו על פי דין שהוא חייב בחטאת שאכל חלב ודאי:
ר"ל אמר ידיעת ספקו. מה שהיתה לו ספק ידיעה בין כל אחד ואחד מחלקן לחטאות שמיד שנודע לו מן הספק בכל אחד קובעתו בפני עצמו וכשנודע לו אח"כ שאכל חלב בודאי מתחייב בחמשה חטאות דהוי כחמשה העלמות:
ר' יוחנן וכו'. דס"ל ספקן ידיעה שבנתיים לא הויא כידיעה לענין חילוק חטאות:
מודה ר"ל בכהן משיח. דלא אמרינן ביה ידיעות ספק מחלקין לחטאות:
כחטאת כאשם. כלומר מכאן הוא דלמדו לומר כן דהקישן הכתוב לומר לך כשם שהוא באשם תלוי על כל אחד ואחד כל זמן שלא נודע לו שאכל ודאי כך הוא בחטאת על כל אחד ואחד כשנודע לו אח"כ:
את שהוא מביא אשם תלוי וכו'. יצא כהן משיח שאינו מביא אשם תלוי על ספק חטאו כדתנן בפ' דלעיל אשם תלוי היחיד והנשיא חייבין ומשיח וב"ד פטורין והלכך אין ידיעת ספקו קובעו לחטאות דלא איתרבי מהיקישא אלא במי שישנו באשם תלוי ונוהג בו:
מחלפא שיטתיה דרשב"ל תמן הוא אומר. כלומר הכא קאמר דידיעת ספק קובע לחטאת וכא וכו'. בפ"ב דשבועות והתם פריך לה הכי ואגב דקאמר שם תמן והכא מייתי לה ה"נ כן. דהתם מוקי להאי ברייתא דשני שבילין דמיירי לענין טומאת מקדש כר' ישמעאל שם ולא בעי לאוקמי כר' יוחנן דאמר התם טעמא דכאן עשו ספק ידיעה כידיעה אלמא דלית ליה לר"ל ספק ידיעה כידיעה ומשני שם דתמן כלומר הכא טעמיה דר"ל כדאמרן דהואיל ואשמו קובעו להתחייב על כל ספק וספק באשם תלוי בפני עצמו מקשינן ה"נ לענין חילוק חטאות כן:
וכא מה איתי לך. אבל הכא גבי טומאת מקדש וקדשיו מאי איתי לך למימר הא ודאי לא שייך האי טעמא שהרי אין אשם תלוי בטומאת מקדש וקדשיו כדתנן בפ' דלעיל וכן בריש כריתות שאין אשם תלוי בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו שהן בעולה ויורד:
מחלפה שיטתיה דר' יוחנן. השתא מקשי דר' יוחנן דידיה אדידיה מהא דקאמר הכא לעיל גבי אכל ג' זיתים דאינו מביא קרבן על השלישי וקס"ד דהיינו טעמיה דמכיון שסבור בידיעה הראשונה שהן שני זיתים והוי כנסתפק לו על השלישי והלכך כשחזר

ונודע לו אח"כ שאכל אף השלישי אין הולכין אחר ידיעה האחרונה של ודאית אלא אמרינן דהואיל ובתחילה כשהיתה לו ידיעת ספק על השלישי נתכפר במקצת החטא כשהפריש על השנים נתכפר כולו ואפי' השלישי והכא גבי חמשה זיתים אמר הכן דאין ידיעות ספק קובעות דאין נחשבין לכלום אלא הולכין אחר ידיעה האחרונה שנודע לו בודאי על כולן:

לא אמר ר' יוחנן. ומשני דלא דמיא להא דלא אמר ר' יוחנן גבי ג' זיתים שאין הולכין אחר ידיעה האחרונה אלא בידיעה האחרונה דכה"ג שאין בה שום חיוב קרבן דמשום שכבר כיפר מקצת החטא בידיעת השנים בתחילה שנודעו לו בודאי והפריש קרבן עליהם שייך גם השלישי בהן ונתכפר כולו באותו קרבן ושוב אין בידיעה האחרונה כלום ולאו דטעמיה דר' יוחנן דידיעת הספק של השלישי הוי כידיעה אלא אדרבה ס"ל דאין ידיעת ספק כלום ועיקר טעמיה משום שידיעה אחרונה לא הויא ידיעה אבל גבי חמשה זיתים מכיון דאין בידיעת ספק כלום הלכך כשנודע לו באחרונה ידיעה ודאית על כולן היא הידיעה שמביאתו לידי קרבן ולפיכך הויא ידיעה והולכין אחריה ומביא קרבן אחד על כולן:

הכל מודין. בין ר' יוחנן ובין ר"ל שאם היתה ראשונה אותה שהפרישה לחטאת על מה שאכל בראשונה קיימת שעדיין לא הקריבה שהיא נדחית דלא קאמר ר' יוחנן שאין צריך להביא קרבן אחר על כזית השלישי אא"כ כבר כיפר על מה שנודע לו בתחלה דבהא ס"ל נתכפר מקצת החטא נתכפר כולו הואיל ובהעלם אחד אכלן אבל אם לא הקריבה מודה הוא שאחר שנתוודע לו מזית השלישי שמפריש חטאת אחרת לכפר על כולן ואותה הראשונה נדחית היא. ובכל הסוגיא זו איתמר האי מילתא ובסוף הסוגיא תמצא מבואר ביותר:

מה יעשה בה. עם החטאת הראשונה שנדחית:

תלויה בכפרה. כלומר תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחרת והיינו תלויה בכפרה עד שיביא אחרת בדמיה לכפרה:

ר' זעירא. פליג דכל שלא נראית לא היא ולא דמיה כלומר שלא נשחטה שיהא דמיה ראוין לזריקה ומחיים היא נדחית מתה מיד דדינה כחטאת שכיפרו בעליה באחרת שתמות ואין לה תקנה ברעייה:

אכל חמשה זיתים. השתא מהדר הש"ס אדינא דמתני' אם הוא בגוונא דפליגי בה ר' יוחנן ור"ל בעלמא וכולה מיתפרשא אליבא דר"ש וכגון שאכל הרבה זיתים של חלב קודם שנתמנה:

ונודע לו בספיקו משנתמנה. מספק החטא של כל אחת ואחת נודע לו אחר שנתמנה: **ובב"ד מעבר**. כלומר בוודאן נודע לו אח"כ כשעבר מגדולתו והשתא על דעתיה דר"ל דקאמר דספק ידיעה הוי כידיעה וקובעת לחטאת א"כ מה שנודע לו בספיקי משנתמנה הויא ידיעה ולר"ש פטור הוא דלא הוי חטאו וידיעתו שוין ועל דעתיה דר' יוחנן חייב דלא הוי ספק ידיעה כידיעה ובתר ידיעה אחרונה שנודע לו בודאי אזלינן ואותה ידיעה לאחר שעבר מגדולתו היא והוי חטאו וידיעתו שוין כשהוא הדיוט וחייב:

כן אמר רשב"ל לפטור ולא לחיוב. בתמיה וכי ר"ל לקולא קאמר דספק ידיעה כידיעה והלא לא אמר אלא לחומרא ולחויב דאף דלא נודע לו בודאי בין כל אחת ואחת מ"מ ידיעות ספק שלו שבין כל אחת ואחת מיחשב לו כידיעה לענין לחלקן לחטאות כשיוודע לו אחרי כן מוודאן וא"כ היכי ילפת לה לקולא ולומר דגם בדינא דמתני' מיחשב כנודע לו אחר שנתמנה ולא הוי חטאו וידיעתו שוין דילמא לא קאמר ר"ל הכי אלא לחומרא אבל לקולא לא:

אלא כיני אכל חמשה זיתים וכו'. אלא הכי הוא דבעינן למימר אליבא דר"ל דילפינן חומרא מחומרא כמו דמחמיר בספק ידיעה לענין חילוק חטאות ה"נ מחמיר אליבא דר"ש בגוונא דהכא דהיכא שאכל קודם שנתמנה ונודע לו מספקן ג"כ עד שלא נתמנה ומוודאן לא נודע לו עד לאחר שנתמנה מחשבינן לספק ידיעה שלו כידיעה וודאית והוי חטאו וידיעתו שוין כדמסיק ואזיל:

על דעתיה דרשב"ל דהוא אמר ידיעת ספיקו קובעתו לחטאו דהוא אמר חייב. כלומר כמו דמחמיר לענין חילוק חטאות ה"נ דהוא אמר הכא חייב כדפרישית ולקמן פריך עלה לאידך גיסא מנא לן דלא אמר ר"ל בין לחומרא בין לקולא ומשני לה בגוונא אחרינא:

על דעתיה דר' יוחנן דהוא אמר וכו'. ולר' יוחנן כמו דמקיל התם לענין חילוק חטאות ואין ידיעת ספק כידיעת ודאי ה"נ דהוא אמר הכא פטור דבתר ידיעה בתרייתא אזלינן מידיעה ודאית שלו ואותה היתה אחר שנתמנה ולא הוי חטאו וידיעתו שוין ופטור לר"ש:

הכל מודין וכו'. כדלעיל ואגב דקאמר הכי לעיל בעיקר פלוגתייהו דבעלמא היא נקט לה נמי הכא וכגון שאם הפריש קרבן על מה שנודע לו בתחילה כדלקמן:

אכל חצי זית עד שלא נתמנה וחצי זית משנתמנה וחצי זית משעבר. בהעלם אחד מהו: **הואיל ובא חיוב קרבן בנתיים מצטרפין**. ובדפוס אצל הבבלי כתיב הואיל ולא בא וגי' דכאן היא עיקר בזה כדמוכח מהפשיטות לקמן. לומר מי מצטרפין מי נימא הואיל והחצי זית השני שאכל משנתמנה בא חיוב קרבן אחר לזה אם חטא עכשיו והא פשיטא לן דאין אותו חצי זית מצטרף עם חצי זית הראשון שאכלו כשהוא הדיוט דבזה

כ"ע מודים כדאמרי' לעיל דאפי' לרבנן דמחייבי בידיעה משנתמנה על החטא הקודם שנתמנה אפ"ה מודו לענין צירוף שאינו מצטרף החצי זית שאכל משנתמנה עם החצי זית שאכל כשהוא הדיוט אלא אם היה אוכל עוד חצי זית משנתמנה אז היה מצטרף לקרבן אחר שנשתנה עכשיו להתחייב בו. מיהו הכא שאכל עוד חצי זית השלישי לאחר שעבר מגדולתו ומיבעיא לן אם אותן שני חצאי זיתים שאכלן כשהוא הדיוט מצטרפין או דילמא הואיל וחצי זית האמצעי אינו מצטרף לא עם הראשון ולא עם השלישי דזה אכלו משנתמנה ואותן אכלן כשהוא הדיוט ומכיון שבא חיוב קרבן אחר להאמצעי שבנתיים מפסיק הוא בין הראשון להשלישי ואף הן אין מצטרפין זה עם זה:

נשמעינה מן הדא. דפליגי אמוראי ולקמן בתר דמייתי כל דשייך להאי ענינא הוא דבעי למיפשטה:

היו לפניו שלשה זיתים חלב ואכל את הראשון ולא נתוודע לו שני בהעלימו של ראשון. כצ"ל. ושלישי הכתוב כאן טעות הוא וכן אינו בדפוס שם. כלומר ואכל את השני בהעלמו של ראשון ואח"כ נתוודע לו על הראשון ולא נתודע לו על השני ואכל השלישי בהעלמו של שני ואח"כ נתוודע לו על כולן:

רבי יוחנן אמר חייב על הראשון ועל השני. דמכיון שנתוודע לו על הראשון ועדיין הוא בהעלמו של שני כבר נתחייב בחטאת על הראשון לבדו ואין שייכות להשני עם הראשון ואע"פ שאכלן בהעלם אחד דהידיעה של הראשון מחלקן והשתא אין להשני שייכות אלא עם השלישי שאכל בהעלם שלו ולפיכך מביא עוד קרבן אחד על השני:

ופטור על השלישי. דהוא נתכפר על השני בקרבן שלו דבהעלם אחד אכלן:

ר' יוסי. פליג על ר' יוחנן בהא דהוא ס"ל דמכיון שאכל השני בהעלמו של ראשון יש לו שייכות עם הראשון אע"פ שנתוודע לו על הראשון קודם שנתוודע לו על השני ומתכפר עמו אבל השלישי לא נתכפר עמו וצריך עוד להביא עליו והיינו דקאמר שני לדעתו הדבר תלוי:

רצה מתכפר לו על הראשון. כלומר באותו קרבן שמביא על הראשון מתכפר נמי על השני הואיל בהעלם אחד אכלן ואם רצה מתכפר לו השני באותו קרבן שמביא על השלישי דיש לו שייכות גם עם השלישי שאכלו בהעלמו אבל אין לראשון ולשלישי שייכות זה בזה ולעולם מביא הוא קרבן על הראשון ועל השלישי והשני תלוי הדבר בדעתו באיזה שירצה באחד מהן מתכפר בו:

חברייא וכו'. ובספרי הדפוס כאן ט"ס ויתור דברים מן הרביעי אחד קמא עד רביעי אחד בתרא וצריך למחוק. ובדפוס אצל הבבלי הגי' נכונה בזה. ובדברי ר' יוסי דלקמן

יש שס ט"ס וכאן הוא נכון דגריס אם היה פיקח מביא שתי קרבנות ואם לאו מביא שלשה קרבנות:

וחברייא ור' יוסי דלקמן לא פליגי במידי ושניהם בשיטת ר' יוסי הן דיש להשני שייכות עם הראשון אלא דמר מדמי לה לחצאי זיתים ומר מדמי לה לזיתים שלימים וכדלקמן:

חבריי' מדמי לה. להאי דינא לדין דצירוף ארבעה חצאי זיתים וכגון שאכל חצי זית השני בהעלם אחד עם חצי זית הראשון ונודע לו על חצי זית הראשון ולא נודע לו על חצי זית השני וחזר ואכל חצי זית השלישי בהעלמו של חצי זית השני וחזר ונודע לו על חצי זית השני ולא נודע לו על חצי זית השלישי ואכל חצי זית הרביעי בהעלמו של חצי זית השלישי ואח"כ נודע לו על כולן:

אם היה פיקח מביא קרבן אחד ואם לאו מביא שני קרבנות. כדמפרש ואזיל היך עבידא דמביא שני קרבנות:

מביא על הראשון ועל השני אחד. אם בתחילה הביא קרבן על הראשון וכלומר מה שנתחייב בראשון והיינו שני חצאי זיתים הראשונים שהן מצטרפין לקרבן ושייכין זה בזה דבהעלם אחד אכלן ונמצא זה מביא שני קרבנות על חצי זית ראשון וחצי זית שני קרבן אחד וכן על השלישי ועל הרביעי אחד דבהעלם אחד אכלן ומצטרפין הן לקרבן ואע"ג דחצי זית השלישי היה לו לצרף עם חצי זית השני שהרי אכלו בהעלמו שלו והוי כמי שבא לו חיוב קרבן אחר מ"מ כיון דגלי אדעתיה שרוצה שיתכפר לו בתחילה על מה שנתחייב בראשונה ואין לחצי זית השלישי שום שייכות עם חצי זית הראשון שכבר נודע לו עליו קודם שאכל להשלישי מצטרפין השני עם הראשון ומביא עליהן בפני עצמן וכן על השלישי והרביעי בפני עצמן:

ואם הביא על האמצעיים. ואם היה זה פיקח והביא בתחלה על שני חצאי זיתים האמצעים והן השני והשלישי דג"כ מצטרפין זה עם זה שהרי בהעלם אחד אכלן ונמצא שאינו מביא אלא קרבן א' ופטור הוא על הראשון ועל הרביעי שהרי כשנתכפרו האמצעיים שוב אין צירוף לא לראשון עם השני ולא לרביעי עם השלישי ופשיטא דאין מצטרפין הראשון עם הרביעי דאין להם שייכות כלל ואין כאן צירוף שיתחייב בקרבן עליהם דהוי כאוכל שני חצאי זיתי חלב בשתי העלמות דאין כאן קרבן ושמעינן מיהת דס"ל לחברייא דיש שייכות להשני עם הראשון וכן עם השלישי וכשיטת ר' יוסי דלעיל והיינו דמדמי לה לדין הצירוף כדאמרן:

ר' יוסי מדמי לה לזיתים שלימים. הא דלעיל בדין היו לפניו שלשה וכו' וזהו בשיטתיה דר' יוסי גופיה וכגוונא דחברייא אלא דניחא ליה ר' יוסי לדמות לזיתים שלימים וללמוד

מכאן דיניה וסבריה דס"ל דהשני יש לו שייכות גם עם הראשון כדפרישית לעיל בהא דפליג עם ר' יוחנן ומדמי לה חיוב ופטור קרבן בשלימים משלימים ולא מדמי לה ללמוד שלימים מדין צירוף של חצאי זיתים. וענין זיתים שלימים דקאמר מיתפרש ג"כ בגוונא דחצאי זיתים דחברייא. וכגון שאכל זית הראשון ולא נודע לו ואכל זית השני בהעלמו של הראשון ונודע לו על הראשון ולא נודע לו על השני ואכל הזית השלישי בהעלימו של שני וחזר ונודע לו על השני ולא נודע לו על השלישי ואכל זית הרביעי בהעלמו של שלישי ואח"כ נודע לו על כולן:

אם היה פיקח מביא שני קרבנות ואם לאו מביא שלשה קרבנות. כדמפרש ואזיל היך עבידא והכא איפכא הוי דאם הי' פיקח מביא בתחילה על מה שנתחייב בראשונ' ומביא על הראשון ועל השני אחד לפי שהזית השני יש לו שייכות עם הראשון להתכפר באותו קרבן שהרי בהעלם אחד אכלן ואף על פי שנודע לו על הראשון קודם שנודע לו על השני ור' יוסי לשיטתיה אזיל וכדאמרן וכן על השלישי ועל הרביעי אחד דג"כ מתכפרין בקרבן אחד הואיל ובהעלם א' אכלן:

אם הביא. אבל אם הביא על האמצעיים בתחילה והיינו השני והשלישי שהן ג"כ מתכפרין בקרבן אחד שהרי אכל השלישי בהעלמו של שני ונמצא שזה מתחייב עכשיו בשלשה קרבנות שהרי הראשון והרביעי לא נתכפרו בקרבן שהביא על האמצעיים דאין להראשון שייכות עם השלישי וכן אין להרביעי שייכות עם השני וכיון דגלי אדעתיה שרוצה להתכפר בתחילה על השני והשלישי שוב אין מתכפרין בקרבן זה לא הראשון ולא הרביעי וכל אחד מהן צריך קרבן בפני עצמו. ואכתי לא מיפשטא בעיא דלעיל עד לקמן ואגב דאיירי בהאי עניינא מייתי ליה להא דר' יצחק ולהא דשבת כדלקמן:

רבי יצחק שאל אף באכילת פרסיים כן. כלומר הא דקי"ל דשיעור צירוף כזית בכדי אכילת פרס הוא והוא חצי ככר המפורש בפ"ח דעירובין וכדתנן בפ"ג דכריתות כמה ישהא האוכלן לשני חצאי זיתים ויצטרפו רבי מאיר אומר וכו' וחכמים אומרים עד שישהא מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס ואם שהה באכילתו יותר מכדי שיעור אכילת פרס אין מצטרפין והשתא שאל ר' יצחק הואיל דאמרת דכל זית שאכל בתוך העלמו של חבירו מצטרפין הן אם נימא דאף לענין שיעור אכילת הרבה פרסיים נמי כן הוא ואפי' בחצאי זיתים והוא שהא יותר מכדי אכילת פרס והכל היה בתוך העלם אחד אם נימא דמצטרפין הן שיעור אכילת פרס אחד לחבירו דליהוי כמי שאכל בתוך כדי פרס אחד או לא:

אמר ר' יוסי כל זה שאילתה דר' יצחק. כלומר ר' יצחק ששאל שאלה זו והיה רוצה להתחכם בה ולית היא כלום דאין כאן שאלה מעיקרא:

וכי באכילת פרסיים הדבר תלוי. כצ"ל וכן הוא בדפוס אצל הבבלי וכלומר וכי ס"ד דהצירוף תלוי בהרבה פרסיים אחד עם חבירו דנימא הואיל בהעלם אחד אכלו ליצטרפו א"כ למה אמרו כלל שיעור כדי אכילת פרס ולא היה להן לומר כ"א בהעלם אחד ובשתי העלמות אלא ודאי דאפי' מה שאמרו בשני חצאי זיתים דמצטרפין בהעלם אחד היינו דוקא אם אכלן בתוך כדי אכילת פרס אחד ולא שיצטרפו כדי אכילת פרס זה עם זה והיינו דמסיק ואזיל:

אילו אכל וכו'. שהרי אילו אכל חצי זית בכדי אכילת פרס זה וחצי זית השני בתוך כדי פרס זה אחריו שמא כלום הוא ודאי לא כדאמרן וכן אם אכל כמה זיתים בכמה פרסיים וכל אחד ואחד אכלו בתוך כדי פרס אחד ובהעלם אחד הכל אכילה אחת נחשבת ואינו חייב אלא אחת כיון דבהעלם אחד אכלן וכלומר אין אכילת פרסיים הרבה מצטרפין כאחת דנימא אם אכל זית אחד ושהא כמה פרסיים שיצטרף דכמו דלא אמרינן להחמיר לענין חילוק חטאות אם אכל כמה זיתים בכמה פרסיים דנימא חייב על כל אחת ואחת אלא דבזה תלוי אם בהעלם אחד או בשתי העלמות אכלן וכן נמי לענין צירוף בחצאי זיתים גם כן אין כדי אכילת הרבה פרסיים מצטרפין זה עם זה:

רבנין דקיסרין. לא שייכא הכא מידי אלא בריש שבת גרסינן להא על האי דאכילת פרסיים ואיידי דאירי בה נקט נמי להא כדרך הש"ס הזה. דהתם אמרינן גבי פלוגתא דר' יוסי ורבנן הוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא חצי גרוגרת בהעלם אחד חייב בשני העלמות פטור ר' יוסי אומר בהעלם אחד ברשות א' חייב בהעלם א' בשתי רשויות או בשני העלמות ברשות אחד פטור וקאמר התם ר' יודן דר' יוסי מדמה רשויות לאכילת פרסיים שאם אכל חצי זית בכדי אכילת פרס זה וחצי זית בכדי אכילת פרס הזה שמא אינו פטור אכל כמה זיתים בכמה פרסיים בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת. כלומר כי היכי דאפי' בהעלם אחד אין כדי אכילת פרס מצטרף עם כדי אכילת פרס חבירו אלא צריך שיאכל הזית בתוך כדי אכילת פרס אחד כך ס"ל לר' יוסי דאין שתי רשויות מצטרפין זה עם זה ואפי' הוציא השיעור בהעלם אחד:

ועלה קאמרי רבנן דקיסרין התם עד דאת מדמי לה לחלבים ודמינה לשבת. למה לך לאהדורי לדמות לדין דשיעור צירוף באכילת חלבים ואמאי לא מדמית לה דין דרשויות בשבת לר' יוסי לדין אחר בדין צירוף בשבת גופיה שהרי אם ארג חוט א' בתוך הבגד הזה בשבת וחוט אחד בתוך הבגד הזה שמא כלום הוא ודאי לא דהא אנן בעינן שיעור

שני חוטין בבגד אחד ואין חוטין משני בגדים מצטרפין זה עם זה ואפי' בהעלם אחד וכן אם ארג כמה חוטין בכמה בגדים והן בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת וה"נ ברשויות דשבת אליבא דר' יוסי:

הרי בא חיוב קרבן בנתיים ואת אמר מצטרפין. השתא פשיט לה להבעיא דלעיל באכל חצי זית עד שלא נתמנה וחצי זית משנתמנה וחצי זית משעבר ומשום דאיירי בהאי ענינא אייתי כל הא דלעיל עד דסיימיה למילתיה ומהדר להבעיא. וזהו מדקאמרינן לעיל גבי פלוגתא דר' יוחנן ור' יוסי בהיו לפניו שלשה אכל את הראשון וכו' דחברייא דקיימי בשיטת ר' יוסי וסבירא להו נמי כוותיה דיש להשני שייכות וצירוף עם הראשון ולא פליגי בעיקר הדין אלא בענין הדמיון דאינהו מדמי לדין צירוף ארבעה חצאי זיתים כדפרישית לעיל והשתא האי מילתא דחברייא דמיא לדין הבעיא דילן דהא אמרינן שאכל חצי זית השלישי בהעלם אחת עם חצי זית השני ואם כן בא כאן חיוב קרבן בנתיים ומן הראוי היה שהן יצטרפו זה עם זה להתחייב בקרבן ולא שיצטרף חצי זית השני עם חצי זית הראשון שהרי נודע לו על החצי זית הראשון ועדיין הוא בהעלמו של חצי זית השני ואפ"ה אמרינן דמצטרף עם חצי הראשון והכא נמי כן אע"פ שבא לו חיוב קרבן אחר בנתיים משנתמנה מ"מ כיון דהחצי זית שאכל קודם שנתמנה יש לו שייכות עם החצי זית שאכל לאחר שעבר מגדולתו דבשניהן הדיוט הוא מצטרפין הן לחיוב קרבן הדיוט:

א"ר אבון. לא היא דמהתם לא תיפשוט דלא דמיא דתמן נהי דחיוב בקרבן הוא בינתיים מ"מ לא נשתנה הקרבן שלו בנתיים דאותה חטאת של קרבן יחיד הבאה על הראשון והשני היא ראויה לבא על כל האחרים ג"כ:

ברם הכא שינוי קרבן. כצ"ל כמו שהוא בדפוס אצל הבבלי. שהרי נשתנה קרבן שלו משנתמנה מקרבן יחיד שהוא מביא כהדיוט ואיכא למימר מכיון דשינוי קרבן בנתיים אפשר דמפסיק הוא בין אותן שני חצאי זיתים ואין מצטרפין לקרבן ואכתי לא נפשטה בעיין:

אכל כזית עד שלא נתמנה וכו'. כמו גופה הא דקתני לעיל בריש הלכה היא בהאי נ"מ לחברייא ור' יוסי בטעמיה דר"ש. וגרסינן הכא על דעתיה דר' יוסי וכו' חייב על הראשון ועל השלישי ופטור על השני וכדפרישית לעיל. ואגב דחשיב לקמן להני דמביאין אשם תלוי הדר נקט לה הכא:

אכל כזית ספק עד שלא נתמנה וכו'. היינו דרב מתנייה לעיל לעולם אין הגדולה מכפרת עד שתתודע לו גדולתו אבל אם ספק חטא עד שלא נתמנה. ספק משנתמנה מביא אשם

תלוי דהוי כספק עד שלא נתגייר וכו' וכן ספק עד שלא הביא שתי שערות דלאו בר עונשין הוא דבכל אלו מביא אשם תלוי:

אכל ספק כזית. קס"ד השתא דבין ברישא ובין בסיפא איירי בחד גוונא שהוא ספק אם הוא חלב או שומן והיה חייב עליו אשם תלוי אלא שאין ידוע לו אם ביה"כ אכלו אם קודם יה"כ אכלו וכגון שאכלו בין השמשות של יה"כ והוא ספק אם הוא יום וקודם יה"כ הוא או הוא לילה ויום הכפורים הוא:

ספק כפרה כיפר. כלומר בהא ודאי דכיפר ספק כפרה שלו וא"צ להביא כפרה שהרי ממה נפשך יה"כ מכפר עליו והאי לא איצטריך למיתני אלא משום סיפא נקט לה ולומר דבזה כ"ע לא פליגי כי פליגי בסיפא:

אם ביה"כ אכלו. אבל אם אכלו בין השמשות של מוצאי יה"כ ויש כאן ספק אם ביה"כ אכלו ואם לאחר יה"כ אכלו בהא פליגי:

חברייא אמרין. הכא נמי ספק כפרה הוי וכיפר לו יה"כ וכדמפרשינן לקמיה:

ר' מתנייה. פליג דאין יה"כ מכפר על ספק כפרה אלא על מיני דמים כלומר שהוא חייב באשם תלוי על ספק כפרה שלו ונסתפק לו קודם יום הכפורים או ביום הכיפורים שכל היום מכפר על ספק עבירה אבל הכא מכיון שיש כאן ספק שמא לאחר יה"כ אכלו ולא היה לו ביה"כ ספק כפרה של מיני דמים אינו מכפר עליו:

מתניתא מסייעא לחברייא. דלעולם יה"כ מכפר על ספק כפרה ואפי' על ספק בין השמשות שלאחר יה"כ:

שבת ויה"כ ועשה מלאכה בין השמשות. ברפ"ד דכריתות תנן ספק אכל חלב ספק לא אכל וכו' שבת ויום חול ועשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן עשה מביא אשם תלוי וקתני התם בסיפא חלב ונותר לפניו וכו' שבת ויה"כ ועשה מלאכה בין השמשות ואינו יודע באיזה מהן עשה רבי אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פטור ומסקינן שם דר' יהושע פוטרו אף מאשם תלוי שאע"פ שבודאי חטא הוא מכל מקום אנן בעינן שידע במה חטא וכיון דכאן לא ידע באיזה מהן חטא פטור אף מאשם תלוי והשתא מדייק לה סייעתא לחברייא מהאי מתני' דאי ס"ד בנזדמן לו ספק חטא דבין השמשות שלאחר יה"כ שאין יה"כ מכפר ואם כן חייב הוא באשם תלוי קשיא דאמאי לא אשמעינן רבותא טפי במתני' דכריתות כגון באוכל בין השמשות שלאחר יה"כ דמביא אשם תלוי כדין ספק אכל ביה"כ או לא דחייב באשם תלוי ומדחזינן דבין ברישא בחיובא דאשם תלוי ובין בסיפא דפטור באשם תלוי לא תני התם אלא בעושה מלאכה ש"מ דבאוכל בין השמשות של יה"כ לא אשכחן כלל אשם תלוי ואפי' בבין השמשות שלאחריו וכדמסיק ואזיל דמה

נפשך אם יה"כ הוא דבין השמשות ספק יום ספק לילה ואם יום הוא כיפר עליו דכל היום אפי' עם חשיכה יה"כ מכפר הוא ואם לילה א"כ חול הוא ומותר וסייעתא לחברייא:

והתני ואכל. כלומר דפריך דהא תני הכא בהאי פלוגתא אכל ספק כזית ואין ידוע אם ביה"כ אכלו וכו' דמשמע דבלאו הכי איכא ספיקא דחלב והשתא בסיפא דאכלו בין השמשות שלאחר יה"כ מאי מה נפשך דקאמרת הרי יש ספק שמא חול הוא ולא כיפר עליו יה"כ על ספק חלב שאכל:

אמר ר' יוסי בר בון באכילת היתר. כלומר סיפא דפליגי בה חברייא ורב מתנייה לאו בגונא דרישא מיירי אלא באכילת היתר ואכלו בבין השמשות שלאחר יה"כ וקמ"ל פלוגתייהו דרב מתנייה ס"ל דאין יום הכפורים מכפר על ספק אכילתו ובין השמשות שלאחריו כדקאמר דאין יה"כ מכפר אלא על ספק כפרה של מיני דמים שנתחייב מקודם וחברייא סבירא להו דלעולם פטור הוא מאשם תלוי דמה נפשך אם יוה"כ הוא כיפר ואם חול הוא מותר:

אכל חמשה זיתים וכו'. כמו אמר מר הוא הא דאמרינן לעיל בפלוגתייהו דר"י ור"ל באכל חמשה זיתים ונודע לו בספיקן וכו' משנתמנה ואקשינן עלה דמנא לן למימר הכי אליבא דר"ל דילמא לא קאמר ר"ל דידיעות ספק כידיעות הן אלא לחומרא. ולענין חילוק חטאות כשיתוודע לו אחר כך. ומתרצינן לה אלא כיני כלומר לא תיתני הכי דנודע לו מספיקן משנתמנה ומודאן לאחר שעבר אלא תני הכי אכל חמשה זיתים ונודע לו בספיקן עד שלא נתמנה ובבית דין כלומר בוודאן כדפרישית לעיל שנודע לו וודאן משנתמנה דעל דעתיה דר"ל דס"ל דאמרינן דספק ידיעה כידיעה מיחשבא לחומרא לענין חילוק חטאות ה"נ אמרינן לחומרא וחייב דספק ידיעה שלו קודם שנתמנה הוי כידיעה והלכך חייב אפילו לר"ש דחטאו וידיעתו שוין הן כשהוא הדיוט ועל דעתיה דר"י פטור הוא לר"ש דבתר ידיעה בתרייתא שהיא ודאית אזלינן ומשנתמנה הויא והשתא מדייק הכא איפכא דאכתי איכא למיפרך עלה לאידך גיסא:

כן אמר רבי שמעון בן לקיש לחיוב ולא לפטור. בתמיה דמנא לך לומר דלא אמר ר"ל אלא לחומרא דילמא בין לחומרא אם הוא לחיוב ובין לקולא אם הוא לפטור קאמר ר"ל דספק ידיעה כידיעה הויא והשתא בנודע לו מספיקן משנתמנה ובוודאן לאחר שעבר נימא דקסבר ר"ל דפטור הוא לר"ש דספק ידיעה משנתמנה כידיעה הויא ולא הוי חטאו וידיעתו שוין בו:

אלא כיני אכל חמשה זיתים וכו'. כלומר אלא לעולם כדאמרינן מעיקרא לענין דינא דמתני' שאם אכל חמשה זיתים עד שלא נתמנה ונודע לו מספקן ומשנתמנה. ובבית דין

והיינו בודאן נודע לו משעבר. ובהא תליא בפלוגתייהו דר"י ור"ל דה"נ בדינא דמתני' כן דלר"ל פטור ולר' יוחנן חייב אליבא דרבי שמעון. ודאקשינן לעיל מנא לן למילף קולא מחומרא דילמא לא קאמר ר"ל ספק ידיעה כידיעה אלא לחומרא לענין חילוק חטאות אבל לא לקולא למיפטריה לזה שנודע לו מספיקן משנתמנה ומטעמא דספק ידיעה כידיעה הא לא קשיא דאנן הכי קאמרינן:

על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש דהוא אמר נתכפר מקצת החטא לא נתכפר כולו דהוא אמר פטור. כלומר עיקרא דמילתא לא גמרינן מפלוגתייהו דגבי אכל חמשה זיתים ונודע לו מספק שבין כל אחד ואחד דקאמר ר"ל דהידיעות ספק כידיעו' ודאין שבין כל אחד ואחד הן ומחלקין לחטאות דאהא איכא למיפרך כדפרכינן דילמא דוקא לחומרא קאמר ועוד דאף אם את"ל דר"ל בכל מקום קאמר בין לקולא בין לחומרא מכל מקום קשיא הא לא דמיא לגמרי לדינא דמתני' בגוונא דאמרן באכל חמשה זיתים עד שלא נתמנה וכו' דהכא אין הידיעה בין כל אחד ואחד כ"א אחר שאכלן נודע לו וחזר ונודע לו אלא מאידך דר"ל גמרינן לה דקאמר לעיל גבי אכל שלשה זיתים וכסבור שהן שנים והפריש חטאת עליהן דנתכפר מקצת החטא לא נתכפר כולו ואם אח"כ חזר ונודע לו על השלישי צריך להביא קרבן אחר עליו אלמא דידיעה קמייתא שנודעה לו על השנים מחלקן לחטאות ולא אמרי' דנלך בתר ידיעה בתריית' שנודע לו אחר כן על כולן ויתכפר בקרבן א' לכולן שהרי בהעלם א' אכלן אלא מכיון שנודע לו בתחילה על השנים אחריה אנו הולכין והכא נמי בחמשה זיתים עד שלא נתמנה ונודע לו מספיקן משנתמנה דבתר ההיא ידיעה אזלינן ולא בתר ידיע' דבתרייתא שנודעה לו אחר שעבר והלכך פטור הוא דלא הוי חטאו וידיעתו שוין בידיעה קמייתא ואע"ג דספק ידיעה היא הא כבר שמעינן ליה לר"ל דס"ל דספק ידיעה כידיעה שבין כל א' וא' לענין חילוק חטאות וה"ה לנודע לו וחזר ונודע לו אחר אכילת כולן והשתא לא תיקשי כדלעיל דלעולם ר"ל קאמר בין לקולא בין לחומרא והאי דינא דמיא לגמרי לדינא דשלשה זיתים שאחר כל אכילות כולן נודע לו וחזר. ונודע לו הלכך שפיר גמרינן מיניה:

על דעתיה דר' יוחנן. דהוא אמר התם נתכפר במקצת החטא נתכפר כולו דהוא אמר חייב. אבל לר' יוחנן דס"ל דלענין זה ודאי הוא דעיקר הידיעה היא הראשונה שנודע לו על השנים בתחילה ומש"ה נמי הוא דקאמר דנתכפר ג"כ על השלישי כדאמרינן. לעיל ומיהו בספק ידיעה הא פליג ר' יוחנן וס"ל דלאו כידיעה ודאית מחשבינן לה והלכך הכא דידיעה ודאית לאחר שעבר מגדולתו הויא בתרה אזלינן והוי חטאו וידיעתו שוין וחייב:

הכל מודין וכו' מודה ר' יוחנן וכו' מודה ר' יוחנן וכו'. כלומר כל הא דאמרין לעיל ונשנית בבית המדרש על הני מימרות דר"י ודר"ל ומפרשינן דהא דקאמר גבי שלשה זיתים והפריש חטאת לאו דוקא הוא דהכל מודים שאם קיימת הראשונ' שהפריש על מה שנודע לו בתחילה שהיא נדחית דר' יוחנן לא קאמר אלא בנתכפר כבר במקצת הוא דנתכפר כולו ושמעינן השתא דלא פליגי ר"י ור"ל בהא והיינו דמסיים עלה:

לפום כן ר' יוסי בר' בון הוי עלה. דהא איפכא שמעינן להו דפליגי באיזה מהן הוא מתכפר כהאי מימרא דלקמיה:

אכל חמשה זיתים. בהעלם אחד:

ונתוודע לו בראשון. ולא נתוודע לו בהשני:

ומביא. קרבן כלומר שהפריש קרבן עליו:

בשני. וחזר ונודע לו כזית השני והפריש קרבן וכן בכולן ומקריב דקאמר באינך לאו מקריב ממש הוא אלא שהקריב אצלו להפרישו לקרבן כדמוכרח מדלקמיה:

ר' יוחנן אמר נתכפר לו בראשון. כלומר אח"כ כשנתוודע לו על כולן והרי הקרבנות כולן שהפריש עומדות לפניו מתכפר לו בראשון דמכיון שבהעלם אחד אכלן הכל נגררין אחר הראשון ובו מתכפר על כולן ושאר קרבנות שהפריש ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה ור"ל ס"ל דאחרונה היא עיקר שהפריש אותה אחר שנתוודע לו על אכילת כולהון ובה הוא דמתכפר על כולן והראשונות הן שידחו אלמא דפליגי באיזה מהן מתכפר והלכך ר' יוסי בר' בון מקשי ומתמה עלה על הא דקאמר לעיל הכל מודין שאם היתה ראשונה קיימת שהיא נדחית ולא משני מידי אלא דזה סותר להכל מודין דלעיל:

רב חסדא ורב המנונא. פליגי נמי בפלוגתא דר"י ור"ל דלעיל אם ספק ידיעות שבין כל אחד ואחד מחלקין לחטאות כידיעות ודאי או לא:

רב חסדא כר' יוחנן. דאין ידיעות ספק מחלקות לחטאות ורב המנונא כר"ל דידיעות ספק מחלקות כידיעות ודאין:

מתיב רב חסדא לרב המנונא והא מתניתא מסייעה לך ופליגא עלי אם היתה ידיעה בנתיים. ברפ"ד דכריתות תנן כשם שאם אכל חלב וחלב בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת כך על לא הודע שלהן אינו מביא אלא אשם תלוי אחד אם היתה ידיעה בנתיים כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת כך הוא מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת. וקס"ד דה"ק כשם שהוא מביא חטאת על כל א' ואחת אם יתוודע לו באחרונה דידיעת ספק שבנתיים מחלקין הן לחטאות כך הוא מביא אשם תלוי על כל

א' וא' בידיעות ספק שבנתיים והיינו דהשיב רב חסדא דהאי מתניתא מסייע לך דכר"ל סבירא לך ופליגא היא עלי וכלומר דכשתמצא לומר דסייעתא לסברא דידך היא הא ליתא כדמסיק ואזיל:

אילו תנא אשם וקם ליה יאות. כלומר דאדרבה לסברא דידך קשיא מהתם דאם נפרש דאם היתה ידיעה בנתיים דקאמר בידיעות ספק קאמר א"כ מאי האי דתלי ליה לאשם בחטאת הא עיקר ידיעת ספק באשם תלוי כתיבא והכי הוה בעי למימר כשם שהוא מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת בידיעת ספק שבנתיים כך הוא מביא חטאת על כל א' וא' לאחר שיוודע לו אח"כ דידיעות ספק מחלקן לחטאות הן והיינו דקאמר אילו תנא אשם כלומר אילו תנא אשם בתחילה וקם ליה חטאת מאשם יאות הוה מצית למימר הכי אבל השתא לדידך הוא דקשיא:

אמר רבי חנינא אפי' כן לצדדין דאתמר כן. כלומר דר' חנינא מפרש השתא לרב חסדא ולר' יוחנן דסבירא להו דאין ידיעות ספק מחלקות לחטאות ולדידהו דתני אשם בחטאת אפ"ה בכה"ג בעינן לפרושי למתני' דלצדדין הוא דאתמר כן דה"ק כשם שאם היתה ידיעה ודאית בנתיים שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת כך הוא בידיעת ספק בנתיים דמביא הוא אשם תלוי על כל אחת ואחת:

אשר נשיא יחטא. ושני קרא בדיבוריה דבכולהו כתיב בלשון אם ואם כל עדת ישראל ישגו אם הכהן המשיח ואם נפש אחת וכאן כתיב אשר הלכך דריש לשון אשרי הוא:

אשרי שהנשיא שלו. אשרי הדור שהנשיא וכו' והכי דריש לה בת"כ כלומר שהנשיא שלו משים אל לבו אפי' על שגגתו שיכופר בקרבן לכ"ש שמשים אל לבו על זדונו לתקן בתשובה:

נשיא שלו וכו'. וזהו אשרי הדור שאם הנשיא שלו מתקן מעשיו ואפי' על שגגתו מביא חטאת לכ"ש ההדיוט ומתוך כך כל הדור משימים אל לבם לתקן מעשיהם:

נשיא יכול. אפי' נשיא של שבט מן השבטים כנחשון ג"כ דינו בשעיר:

ולהלן. בפרשת המלך הוא אומר למען ילמד וגו' ודרשינן אלהיו אלהיו לג"ש דבנשיא של כל ישראל הכתוב מדבר:

אשר יש צדיקים וגו'. כלומר דה"נ דרשינן לשון אשרי מדשני קרא דכתיב יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים ומדכתיב גבי צדיקים אשר וגבי רשעים ויש דריש הכא לשון ווי וגבי צדיקים לשון אשרי:

אשריהם הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים. של עוה"ז בעולם הזה שיש להם טובה בעוה"ז כמו טובת הרשעים של עוה"ז ונמצאו נוחלין שני עולמות:
ווי לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים. של עוה"ז בעולם הזה שרוב הצדיקים אין להם טובה בעוה"ז ונמצאו רשעים אלו אין להם טובה לא בעוה"ז ולא בעולם הבא:
שניהן שוין. שאין לאחד גדולה על חבירו והלכך שניהן מתכפרין בשעיר דקרינן בתרוייהו שאין על גביו אלא ה' אלהיו:
ומה טעמא. מהיכן למדנו זה דכתיב ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלבשים בגדים בגורן. וכי בגורן היו יושבים אלא כבגורן שהם שוין כאותם היושבים כגורן והם סנהדרין שהם יושבים כחצי גורן עגולין וכולן היו שוין זה לזה:
ובלחוד עד דיהוא בן נמשי. עד דורות של יהו שמלכו אחריו מזרעו לאותן מלכי ישראל בלבד יש להם דין מלך ומתכפרין בשעיר אבל לאחר דורות של מלך יהו בליסטיות היו נוטלין אותה שהיו הורגין זה את זה וקם תחתיו ולא היה להם דין מלך:
ומה טעם. כלומר דאע"פ שגם יהו הרג את יורם ומלך תחתיו שאני התם שעל פי הדיבור היה כמו שמצינו שנאמר לו מה' יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל:
כל אותן ששה חדשים וכו'. לא היה לו דין מלך ובשעירה היה מתכפר כדין ההדיוט:
שמן המשחה שעשה משה במדבר מעשה ניסים נעשו בו וכו'. וס"ל להאי תנא שהיו שולקין את העיקרים בשמן כדמפרש ואזיל:
כל שבעת ימי המילואים. כדדריש בפ"ק דיומא דכתיב שבעת ימים ימלא את ידכם ואיתקש משיחה לריבוי דכתיב למשחה בהם ולמלא בם את ידם:
אפי' עד עשרה דורות. לאו דוקא אלא כלומר עד עולם טעון משיחה וכדדריש התם בפרקין דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו ונימא והכהן תחתיו מבניו מאי המשיח אלא הא קמ"ל דאפי' מבניו ההוא דמשח הוי כ"ג ואי לא משח לא הוי כ"ג:
זה לי לדרתיכם. זה בגימטריא י"ב לוגין וכולן קיים לדרתיכם:
אלא על גבי המעיין. דסימנא מילתא היא שתמשך מלכותן כמעיין:
אין מושחין את המלכים. כלומר אותן שאינם טעונין משיחה כגון מלך בן מלך אלא מפני המחלוקת. ובפ"ו דשקלים גריס בהדיא כן וכן בפ' משוח מלחמה:
לא כן כתיב קום משחהו כי זה הוא וכו'. והא יהוא מלך ישראל הוה ואע"ג דדריש הכא לעיל מזה שאין מושחין מלך בן מלך תרתי ש"מ דזה הוא דוקא טעון משיחה. וחסר כאן התירוץ וצריך לגרוס כאן הא דיהואחז לקמן וכן הוא בדפוס אצל הבבלי וה"ג בשקלי'

אלא יהואחז מפני יהויקי' אחיו שהי' גדול ממנו שתי שנים. לא תימא יהוא מפני יורם אלא יהואחז מפני מחלקתו של יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים דכתיב בן כ"ג שנה יהואחז במלכו ולא מלך אלא ג' חדשים ומיד מלך יהויקים וכתיב ביה בן כ"ה שנים במלכו:

ולא יאשיהו. אביהם גנזו לשמן המשחה והיאך נמשח יהואחז:

הדא אמרה באפיבלסמון נמשחו. באפרסמון בעלמא ולא בשמן המשחה והשתא מתורץ נמי הא דנמשח יהוא למאי דדריש דאין מלכי בית ישראל טעונין משיחה והיינו דקאמר הכא נמשחו לשון רבים:

היתה מלכותן מלכות קיימת. כדדריש התם דכתיב רמה קרני ולא רמה פכי:

אין מושחין מלכים כהנים. אין מעמידין למלכים מכהנים כדדריש ר' יודה על שם לא יסור שבט מיהודה:

ר' חייה בר בא. דריש לה מסמיכות הכתובים דאלו לקרא דר' יודא א"כ אף משאר שבטים לא היו מעמידין:

ה"ג כמו שהוא בשקלים ושם. א"ר יוחנן הוא יהואחז הוא יוחנן והכתיב הבכור יוחנן ולעיל אמרינן שהיה יהויקי' גדול ממנו שתי שנים:

בכור למלכות. שמלך מקדם לפי שהי' ממלא מקום אבותיו:

וגרסינן כאן אמר ר' יוחנן הוא שלום הוא צדקיהו וכן הוא שם. וכתיב השלישי צדקיהו והרביעי שלום:

שלישי לתולדות ורביעי למלכות. כצ"ל שהיה רביעי למלכות יהואחז יהויקים יכניה צדקיהו:

צדקיהו וכו'. כדמסיק בשמיה מתנייה הוה וצדקיהו הוא נקרא על שם שצידק עליו נבוכדנצר את הדין יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי ושלום שבימיו וכו' דכתיב את מתניה וגו' ויסב את שמו צדקיהו ולמדנו ג"כ שלא היה שמו שלום:

המשיח בשמן המשחה. דקתני במתני' זה היה בבנין הראשון ולמרובה בגדים היה בבנין השני ואתיא כהאי דאמר וכו'. בפ"ב דתענית דשמן המשחה אחד מחמשה דברים שחסרו בבית שני:

ושמן המשחה ורוח הקדש. כצ"ל וכן הוא שם:

תני. בתוספתא פ"ב:

כהן משיח מביא פר. העלם ולא המרובה בגדים וכדתנן במתני' ודלא כר"מ דפליג בתוספתא וקאמר המרובה בגדים צריך להביא פר. וגרסינן להסוגיא בפ"ק דמגילה ושם הגירסא נכונה ובכאן נשתבשה וחסירה. וה"ג כמו שהוא שם מ"ט דר"מ משיח מה ת"ל

כהן לרבות את המרובה בגדים מ"ט דרבנן משיח וכו'. ברייתא היא בת"כ פ' ויקרא וה"ג שם משיח יכול זה המלך שהוא ג"כ נמשח בשמן המשחה ת"ל הכהן אי הכהן יכול המרובה בגדים ת"ל משיח. כלומר אילו כתיב הכהן ולא הוי כתיב המשיח הייתי אומר אף מרובה בגדים במשמע ת"ל משיח. ובמגילה מסיים או יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה ת"ל המשיח שאין על גביו משיח. וכן הוא בת"כ:

ופריך אליבא דרבנן הכא את אמר להוציא למרובה בגדים והכא את אמר לרבות למרובה בגדים. ואברייתא דת"כ דדריש גבי עשירית האיפה קאי דגריס התם בפ' צו בקרא והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה וגו' משיח אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל והכהן ומשני ר' הילא כל מדרש ומדרש לענינו. כלומר הכי מוכחי קראי לדרוש למעט והתם מוכחי לרבות. וחסר כאן וה"ג במגילה. תמן כל הפרשה אמורה באהרן לאיזה דבר נאמר כהן לרבות את המרובה בגדים. דהא כתיב בריש הפרשה זה קרבן אהרן ובניו וגו' ביום המשח אותו וגו' וא"כ אפי' לא נאמר הכהן לא הייתי אומר דמשיח דסיפיה המשיח תחתיו וגו' במלך מדבר ולאיזה דבר נאמר הכהן אלא לרבות למרובה בגדים לעשירית האיפה:

ברם הכא אין הפרשה אמורה באהרן אילו נאמר משיח וכו'. אבל הכא גבי פר העלם דבר דלא הוזכר אהרן בפרשה זו והלכך תרוייהו צריכי. וה"ג דאילו נאמר משיח ולא נאמר כהן הייתי אומר זה המלך אם תאמר כבר קדמה פרשת המלך הייתי אומר על העלם דבר מביא פר ועל שגגת מעשה מביא שעיר הוי צורך הוא שיאמר בהן או אילו נאמר כהן ולא נאמר משיח הייתי אומר לעולם על העלם דבר מביא פר ועל שגגת מעשה מביא שעיר הוי צורך הוא שיאמר משיח וצורך הוא שיאמר כהן ובמגילה גם כן נתחלפו השיטות בזה. וכלומר אילו נאמר משיח לבד הייתי אומר זה המלך והא דכבר מפורש בפרשה קרבן נשיא לבד אפ"ה הייתי אומר דכאן בפרשה מיירי בהעלם דבר שעשה על פי הוראתו כדילפינן בפ' דלעיל מדכתיב לאשמת העם הרי הוא כעם ומביא הנשיא פר והתם בפרשת נשיא בשגגת מעשה בלבד מיירי ומביא שעיר הוי צריך שיאמר כהן. והא דנקט כבר קדמה לאו דוקא דפ' נשיא בתר פ' משיח כתיבא אלא כלומר כבר מפורשת בפני עצמה:

או אילו נאמר כהן ולא נאמר משיח הייתי אומר דלעולם הנשיא מביא על העלם דבר פר ועל שגגת מעשה הוא דהוציאו הכתוב לקרבן שעיר בפני עצמו ומשום דה"א כשם שהוציאו הכתוב מכלל שאר קרבן יחיד בשגגת מעשה כך הוציאו בהעלם דבר ודינו

כדין הציבור שמביא פר וכמו הכהן בהעלם דבר לכך נאמר המשיח למעוטי למשיח אחר וזה המלך מפר דלעולם הוא מביא שעיר:

הוי צורך הוא וכו'. שיאמר לשניהם כדאמרן דהא איצטריך ה"א דהמשיח למעוטי ואילו לא נאמר כהן פשיטא דאיכא למיטעי כדלעיל ותרוייהו צריכי ואין כאן יתור לרבות למרובה בגדים ולפיכך מוצא אני כאן למרובה בגדים מפר העלם דבר:

א"ר יוחנן עבר. כהן המשיח שעבר מעבודתו והביא עשירית האיפה משלו כשר בדיעבד דהא דתנן דאין כהן שעבר מביא עשירית האיפה לכתחילה הוא דלא יביא ואם הביא מקבלין ממנו:

מתקינין וכו' וגרסינן להא בפ"ק דיומא ואיידי דאיירי בכהן שעבר מייתי לה הכא:

מה. דינו בכהן זה שמתקינין לו אם צריך פרישה ואם מייחדין ליה עימיה בהלשכה:

משה. בשבועה וכך היה דרכו של ר' חגיי בכל מקום לישבע בלשון זה כמו שהבאתי ברפ"ב דסנהדרין:

דאי אינון וכו'. אם מייחדין לזה עמו יהרגנו שאינו יכול לסבלו ולראות צרתו בצידו:

אותו. בפ' עשירית האיפה כתיב ביום המשח אותו ודרשינן אחר מושחין לכ"ג ואין מושחין שנים שיהא זה מוכן אם יארע פסול בראשון וכן אם עבר הראשון מחמת פסול שאירע בו ושמש השני תחתיו אין מושחין אותו כדמפרש טעמא מפני האיבה ואין להשני שמתקינין תחתיו דין כ"ג כל זמן שלא אירע בהראשון כלום והלכך נמי אין צריך פרישה אלא מתקינין לבד:

עבר זה. הראשון מחמת פסול שאירע בו ושימש זה תחתיו:

הראשון. לאחר שיעבור פסולו חוזר הוא לעבודתו וכל קדושת כהונה גדולה עליו:

השני אינו כשר לא לכ"ג. מפני האיבה ואין לו ג"כ דין כהן הדיוט לפי שמעלין בקדש ולא מורידין:

עבר ועבד עבודתו כשירה. כצ"ל וכן הוא ביומא ובמגילה. ואעבודת יה"כ קאי שאינה כשירה אלא בכ"ג:

עבודתו משל מי. כשאירע פסול בכ"ג ועובד אחר תחתיו הקרבן משל מי כגון פר יה"כ ועשירית האיפה אם משלו או משל הראשון:

נשמעינה מן הדא. דתני בתוספתא פ"ק דיומא:

בבן אלם מציפורי וכו'. פר ושעיר שקרבו היום משל מי. וכן הוא שם וביומא ובמגילה:

וידע המלך מהו שואלו. שדעתו היה שישאר הוא בכהונה גדולה ומשלו הן קריבין:

לא דייך ששימשת שעה אחת לפני מי שאמר והיה העולם. ומסיים בתוספתא אלא שאתה מבקש ליטול לך כהונה גדולה וידע בן אלם שהוסע מכהונה גדולה אלמא דמשל כ"ג הן קריבין ולא משל זה העובד לפי שעה:

כל קמחייא קמחין. הכל עושין קמח וקמח של קימחית היא סולת כלומר אע"פ שכמה וכמה נשים נזהרין בזה מעשיה של קמחית היא רצויה ביותר וזכתה לכל זה:

כל כבודה וגו'. אם היא בת מלך פנימה זוכה למשבצות זהב ללבוש של בניה:

יכול יהא משוח מלחמה מביא עשירית האיפה משלו. כצ"ל כן הוא שם וסיפא דברייתא דת"כ היא דלעיל. יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה:

ת"ל והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה וגו':

את שהוא בא אל אהל מועד. כלומר שהוא ממונה לכך לעבוד עבודה בשמנה בגדים:

ומניי. למשוח מלחמה שהוא מתמנה להיות כ"ג שנאמר פינחס בן אלעזר נגיד היה וגו' זה כ"ג והוא היה משוח מלחמה בתחילה כדכתיב אותם ואת פינחס:

כד הוה בעי למקנתרה לר"א בר' יוסי. היה אומר לו זה כוונת הפסוק דכתיב לפנים ה' עמו משמע אבל עכשיו לא כמלפנים לפי שבימי זמרי מיחה ומסר נפשו על הדבר ובימי פילגש בגבעה לא מיחה שלא מסר נפשו למחות בבני גבעה במעשיהם שהיו רגילים וע"י כך אירע המעשה שהיה וכלומר שהיה מקנתרו ג"כ על מה שלא עשה איזה הנהגה בענין למחות ביד עוברי עבירה כפי אשר היה עושה מקדם ואמר לו כן ראה מה כתוב בפנחס על כך:

ומנין שהיה. משוח מלחמ' עובד בשמנה:

לגדולה של אחריו. דאחרי כ"ג משוח מלחמה הוא לגדולה:

מנין שהוא נשאל בשמונ' וכו'. וחסר כאן וכצ"ל כמו שהוא ביומא ומגילה א"ל ר' יונה עמך הייתי לא אמר עובד אלא נשאל ובמה נשאל אייתי רב הושעיא מתניתא דבר קפרא מן דרומא ותנא אינו עובד וכו'. כלומר דלא אמרו אלא בכמה בגדים הוא נשאל באורים ותומים בשמונה בגדים של כה"ג הוא לובש בשעה שנשאל מן המלך כשיוצא למלחמ' אבל עובד אינו לא בארבעה של שאר כהן הדיוט ולא בשמנה של כהן גדול:

שלא יאמרו ראינו כהן גדול פעמים עובד בארבעה ופעמים בשמנה. כן הוא שם כלומר שהרי לפעמים נשאל הוא בשמנה:

וטועין. וכי טועין מדבר שלפנים לדבר שהוא בלחוץ והשיב לו וכי רבי טרפון רבן של כל ישראל לא טעה וכו' כדלקמן וה"נ יש לך שיהו טועין בדבר כשרואין אותו מלובש בשמנה בגדים יאמרו שעבד בפנים בהן:

ובני אהרן יתקעו בחצוצרות וגו' על עולותיכם ועל שלמיכם וגו' תמימין תוקעין על הקרבן ולא בעלי מומין. ברייתא היא בספרי רבי טרפון אומר בין תמימים בין בעלי מומין אמר לו ר' טרפון וכו':

שמא לא ראיתו אלא בשעת הקהל. ובספרי גריס שמא בראש השנה וביום הכיפורים ביובל וכו' וגי' דהכא נראית והכי הוא משמע בתוספתא דסוטה פ"ז:

וכפר הכהן וגו'. ברייתא היא בת"כ פרשת אחרי מות מה ת"ל אשר ימשח ואשר ימלא את ידו:

וה"ג שם לפי שכל הפרשה נאמרה באהרן אין לי אלא אהרן עצמו מנין לרבות כהן אחר ת"ל אשר ימשח אותו אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל ואשר ימלא את ידו מנין לרבות כהן אחר המתמנה ת"ל וכפר הכהן כהן אחר המתמנה תחת הראשון אם אירע בו פסול ולימד שכולן כשרין לעבודת יה"כ:

במה הוא מתמנה. זה האחר:

בפה. כשאומרין לו לך עבוד תחתיו וא"צ חינוך אחר:

מתניתא אמרה כן. שממנים זקנים בפה כדתנן בפרק ה' דעדיות שאמרו לו לעקביא בן מהללאל חזור בך וכו' ונעשך אב ב"ד לישראל:

הוא לא המלך. על מתני' קאי דקתני שמצווין על הבתולה ובריייתא היא בת"כ והוא אשה בבתוליה יקח הוא למיעוט להמלך שאינו מצווה על הבתולה:

הוא לא הנזיר. גרסינן שם ומשום דמוזהר על הטומאה כדין כ"ג הוציאו הכתוב מכלל דין זה:

והוא לרבות כהן משוח מלחמה. שמצווה על הבתולה:

בבתוליה וכו'. כדפליגי בפ"ו דיבמות:

ר' יצחק שאל אף בשאר כל הדברים כן. ברפ"ח דתרומות גרסינן להא והתם קאי על מתני' דקתני היה עומד ומקריב קרבנות ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א אומר כל הקרבנות שהקריב ע"ג המזבח פסולין ור' יהושע מכשיר ובעי התם אם אף בשאר כל הדברים כן וכלומר דאם אמרי' אפי' הוא באמצע העבודה נמי דינא הכי דלכל הדברים עשו אותו כמו שהוא כהן כשר הואיל והתחיל בכשרות כדקחשיב ואזיל ואיידי דאיירי הכא בכהן שעבר דדמיא להא נקט לה הכא:

קומץ ואח"כ מקטיר. כלומר אם קמץ את המנחה ונודע שהוא פסול אם אעפ"כ מקטיר אח"כ הואיל ועדיין לא נפסל בב"ד וכן במקבל את הדם ונודע שהוא פסול אם אח"כ זורק:

שורף. כמו עורף כלומר בקרבן העוף שמולק מן העורף ואם ערף ונודע שהוא פסול אם אח"כ יזה דמו:

ר' יעקב בר אידי בשם ר' יצחק. וגרסינן בתרומות הכי מן מה דתני עשו אותה חטאת גזולה שלא נודעה לרבים. כלומר ממה דתנינן בברייתא עלה דעשו להאי דינא כהן שעומד ומקריב ונודע שהוא פסול כדין חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים דתנן בפ"ה דגיטין דמכפרת מפני תיקון המזבח ואע"פ שנודעה אח"כ שגזולה הוא אפ"ה מכפרת הואיל ובתחילת הקרבתה לא נודעה לרבים וה"נ כן הוא דש"מ דקומץ ואח"כ מקטיר וכו' דהכא כיון דלא נודע עדיין לרבים שלא נפסל בב"ד הוא גומר הוא הקרבתו והכי קאמר התם בהדיא לר' יהושע:

ר' יצחק שאל היה עומד וכו' או בן חלוצה מה את עבד לה. לענין החזרת הרוצח דתנן בפ"ב דמכות דאם משנגמר דינו מת כ"ג אינו גולה ואם נגמר דינו בלא כ"ג אינו יוצא משם לעולם ואם נגמר דינו של זה ונמצא כ"ג שהוא בן גרושה או בן חלוצה מהו דינו אם כמו שמת הוא דעד השתא מחזקינן ליה בכהן כשר ונמצא שאינו כהן ואינו גולה או דילמא בטלה כהונתו דאיגלאי מילתא למפרע דלאו כהן הוה והרי הוא כמי שנגמר דינו בלא כ"ג ואל יצא משם לעולם:

הלכה ג

מתני' **כהן גדול פורם מלמטה**. אם מת לו מת שחייב לקרוע עליו קורע למטה בכנף בגדו הסמוך לרגליו כדפרישית לעיל דהא דכתיב ובגדיו לא יפרום שאינו פורם כשאר כל אדם:

וההדיוט מלמעלה. כנגד החזה סמוך לכתף כשאר העם:

כ"ג מקריב אונן. מי שמת לו מת א' משבעה קרובים שחייב להתאבל עליו דדינו דיום המיתה כולו בין נקבר ובין לא נקבר המת הוי אונן דאורייתא ומיום המיתה ואילך כל זמן שלא נקבר המת הוא אונן דרבנן ויום הקבורה הוא אונן דרבנן כל אותו היום ואפי' לאחר קבורה ומשנקבר המת ביום הראשון של מיתה כל לילה שלאחריו הוי אונן דרבנן ואם הוא כ"ג מקריב קרבנות כשהוא אונן אבל אינו אוכל מן הקדשים שכן מצינו באהרן ביום שמתו נדב ואביהוא אמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' על האכילה היה מקפיד ולא על הקרבה ודוקא אהרן שהוא כ"ג אבל בניו שהיו כהנים הדיוטים אסורין באותו היום בין להקריב בין לאכול כדילפינן מדאמר הן הקריבו וכי הן הקריבו אני הוא שהקרבתי:

גמ' **ר' לעזר בשם כהנא וכו'**. כל הסוגיא עד סוף הלכה גרסינן לה לעיל ברפ"ב דסנהדרין ושם תמצא מבואר עם הגי' וכל השייך להאי ענינא עיין עליו:

הלכה ד

מתני' **כל התדיר מחבירו קודם את חבירו**. דאמר קרא מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד מכדי כתיב מלבד עולת הבקר העשויה כבר משמע ושמעינן דתמידין קודמין למוספין אשר לעולת התמיד למה לי פשיטא דעולת הבקר עולת התמיד היא אלא תלה לך טעם הקדמתו בתדירו' כדי שתלמוד לשאר תדירין שיקדמו:

וכל המקודש מחבירו. שיש בו צד רבוי קדושה ממנו:

פר המשיח קודם. כדאמרינן בגמרא הואיל ומשיח מכפר ועדה מכפרת בדין הוא שיקדים מכפר למתכפר:

האיש קודם. לאשה שהוא מקודש ממנה שהאיש חייב בכל המצות והאשה אינה חייבת במצות עשה שהזמן גרמא:

לכסות. וה"ה להאכיל לפי שבושתה מרובה משל איש:

לקלקלה. לביאה ולמשכב זכור:

האיש קודם לאשה. שזו דרכה בכך ואין האיש דרכו בכך:

גמ' **לפי שזה מכפר וזה מתכפר**. כצ"ל וכדפרישית במתני' והכי הוא בתוספתא פ"ב:

נדבת משיח קודמת. כיון שזה יחיד וזה יחיד ויש למשיח קדימה בחובה שהוא מכפר לפיכך בדין הוא שתהא גם נדבתו קודמת:

נדבת ציבור ונדבת נשיא נדבת נשיא קודמת. לפי שהוא מלך ונדבת ציבור קרי לה לעולת קיץ המזבח שבאה מן הנדבה:

נדבת משיח ונדבת ציבור מי קודם. מי נימא דדוקא פרו תנן דקודם לפי שהוא מכפר אבל בנדבה הציבור קודמין או לא:

נישמעינה מן הדא. ברייתא דתנינן נדבת משיח ושעירי עבודה זרה. של ציבור עומדין שעירי עבודה זרה קודמין לפי שדמן נכנס לפנים אבל נדבת משיח הרי הוא כשאר נדבה ואין דמו נכנס לפנים ולא אמר טעמא אלא מפני שדמן נכנס לפנים הא לאו הכי לעולם של משיח קודמת הדא אמרה וכו':

היו שם פר ע"ז ושעיר הבא עמו. עומדין ועוד חטאת אחרת מהו:

פר קודם לשעיר. כלומר הרי מן הדין שהפר של ע"ז קודם לשעיר הבא עמו כדאמר לקמן שקדמו במקרא ושעיר של ע"ז קודם להחטאת אחרת מפני שדמו נכנס לפנים

והחטאת אחרת בדין שתהא קודמת לפר ע"ז שהוא עולה ואחטאת קודמת בכל מקום לעולה והשתא היך עבידה:

אמר רבי יוסי מכיון שהשעיר מחוסר זמן לפר. כלומר שא"א להקריבו קודם הפר שקדמו במקרא:

כמי שקדמו פר. א"כ הפר דוחה אותו והשתא הדין עם הפר וחטאת אחרת וא"כ החטאת אחרת קודמת לפר שהוא עולה:

פר של ע"ז. אע"פ שהוא עולה קודם לשעיר הבא עמו מפני שקדמו הכתוב במקרא:

מעתה של ר"ח. פרים של ר"ח שהן ג"כ כתובים קודם במקרא יקדמו נמי לשעיר החטאת וה"ה בכל שעירי הרגלים שהן מאוחרין במקרא אלא דר"ח קמא הוא נקטיה והא אנן קי"ל דחטאת קודמת לעולה כדתנן בפ"י דזבחים:

לית יכיל. אין אתה יכול ללמוד מכאן לפרים ושעיר של ר"ח דלא דמי דחטאת דידיה חסר. חטאת של ע"ז חסר כתיב בתורה ושעיר עזים אחד לחטת חסר אלף ללמד דאין דינו כשאר חטאת להקדימו להעולה הבאה עמה:

על עולת. אבל בשל ר"ח כתיב ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עולת התמיד יעשה ונסכו סמכו הכתוב לעולת התמיד שיעשה אחריו קודם לעולות הפרים עמו למוספין:

הדא דתימר כשהיו שניהן שוין. שניהן פרים או שניהן כבשים אבל אם היה קרבן אשה חשוב שזה פר וקרבן האיש גדי שלה קודם:

כהאי דאמר ר' פנחס אם עבד מביא פר ורבו מביא שעיר. כצ"ל. של עבד קודם הוא לרבו:

דתנינן תמן. כלומר דלא תנינן במתני' אלא פר משיח ופר עדה עומדים ששניהן שוין הן ובהא אמרו פר המשיח קודם:

מעשה וכו'. איידי דאיירי במתני' בענין גבייה לכסות ולהוציא מבית השבי נקט להני עובדי:

מגבת חכמים. לצורך גבייה בשביל פרנסת החכמים:

ונתייאש. הטמין עצמו מהן מפני הבושה:

ובהדורת רבותינו. כשחזרו ושאלו עליו מה עסק של אבא יהודה והשיבו מי הוא יכול להקביל פניו מחמת כבוד עשרו שנתגדל בכל ובשוורים ובחמורים ובגמלים:

ראש טימוס. ראש בשטר זכרון הנותנים ולפי שהיו יודעים שנתן בלב שלם ונפש חפיצה:

עביד פסיקא. פסיקת צדקה שיפסקו בשביל זה בית המדרש בטבריא:

חד רבהון רמייא. רב של רמאים וחס ליה שלא היה רמאי לרמות העולם אלא שהיה מתחכם ומרומה במצות ולא רצה לפסוק עד שראה כמה פסקו הציבור והיה פוסק כנגד כולם:

עד כדון וכו'. עד כאן שמענו ממתני' בשהיה כאן לזה ולזה להחיות דהאיש קודם ובששניהם צריכין לכסות האשה קודמת:

הרי שהיה זה. האיש צריך להחיות והאשה צריכה לכסות איזה מהן קודם:

נישמעינה מהדא דאמר ריב"ל וכו' לא אמר אלא כסות של אשת חבר. קודמת אלא מפני כבודו של חבר ובחיי החבר אבל בעלמא אם היה לזה להחיות ולאשה לכסות אותו שהוא להחיות קודם:

של רבו קודמת. כדתנן בסוף אלו מציאות וכדמפרש ברבו שלמדו משנה ולא שלמדו מקרא:

ומה הועיל. לו זה שאביו שקול כנגד רבו עכ"פ רבו שלמדו הביאו לחיי העולם הבא ומשני ר' יוסי בר' בון דה"נ קאמר בשחצי תלמודו מרבו וחצי תלמודו מאביו והיינו שקול כנגד רבו לענין תלמודו והלכך אביו קודם דהשתא יש לאביו מעלה אחת יותר שהביאו לחיי העולם הזה:

אבידת אביו שחצי תלמודו ממנו ואבידת אמו גרושה מאביו מי קודם. דאם לא היתה גרושה האב קודם לאם בכל מקום כדתנן בסוף כריתות מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו ואפי' לא למד ממנו כלום אבל עכשיו שגירשה ואינה חייבת בכבוד בעלה ושקולין הן למי שירצה יקדים אלא אם חצי תלמודו ממנו מהו שיהא חובה עליו להקדים לאביו או דילמא עד שיהא כל תלמודו ממנו דאז הוא דהוי חובה עליו להקדימו:

אבידת רבו שחצי תלמודו ממנו ואבידת אמו גרושה מאביו מי קודם. דאם לא היתה גרושה פשיטא דשל רבו קודמת דאם הוא קודם לאביו מכ"ש שקודם לאמו אבל עכשיו שהיא גרושה ושקולה היא עם אביו ועם רבו שחצי תלמודו ממנו מיבעיא לן מי קודם רבו הוא שקודם לנגד אמו או דילמא השתא דין אמו עם רבו כדין אביו עם רבו ועד שיהא כל תלמודו ממנו דאז הוא קודם ולא איפשיטו הני בעיי:

אבידתו וכו'. כל אלו הם לפניו שלו קודמת לאביו דהוא קודם לכל ושל אביו קודם לאמו ובאביו ורבו שלמדו שניהן עמו מיירי דאביו קודמו והלכך אחר אבידתו שלו של אביו קודם והוא קודם לאמו ואמו קודמת לרבו וקמ"ל דמכיון דאין קדימה לרבו נגד אביו אין לו קדימה ג"כ נגד אמו:

ולא מתניתא היא. מאי קמ"ל הא תנינא האיש קודם וכו' ולהשיב את האבידה וא"כ פשיטא שאבידת אביו קודם לאבידת אמו:

סברין מימר בשאין רבו שם. כלומר עיקר הרבותא דקמ"ל בשביל אמו ורבו הוא דמהו דתימא בשאין כאן אבידת רבו ג"כ עמהן אבל יש שם גם אבידת רבו נהי דאבידת אביו ודאי קודם לעולם לשל אמו מיהו הוי אמינא דאבדת רבו ג"כ קודמת לאמו קמ"ל דאפי' אבידת רבו שם הואיל דאין לו קדימה על אביו אין לו קדימה ג"כ על אמו:

הוא ואמו וכו'. וברבו המובהק מיירי שהוא קודם לאביו ופריך ולא מתני' היא וכו' ופשיטא שאמו קודמת:

סברין מימר. מהו דתימא בשאין רבו שם אבל אם רבו שם כיון שהוא קודם לאביו קודם נמי לאמו הלכך קמ"ל דלעולם מבית שבי אמו היא קודמת:

איזהו רבו וכו'. תוספתא היא בפ"ב דב"מ וכן גרסינן להא שם בסוף הפרק:

ולמה לא פתר לה כר' יהודה. ולימא סתם הלכה כר' יהודה ומשני משום דאית מחליף דר' יוסי לדר' יהודה והלכך נקט ליה בהדיא כן:

קרע. על רבו שפתח בתחילה דס"ל כר"מ:

שמואל חלץ. בכתף על אחד שהאיר עיניו במשנתו אפי' אחת כדמפרש שפירש לו משנה דתמיד שתי מפתחות היו לו אחת וכו' דס"ל כר' יוסי והכי אמר בהדיא שם:

פריי. שהיו הכל רצין ואמרו לו שרוצים לשמוע דרשה דר' יוחנן שיושב ודורש בביהמ"ד של ר' בנאה ואמר ברוך המקום שזכיתי לראות בחיי מה שעשיתי פירות עם תלמודי ומייתי לה משום דקאמר באלו מציאות שר' יוחנן קרע כל בגדי שבת שלו על ר' חנינא כשנפטר ור' יוחנן נמי ס"ל דלא בעינן רוב תלמודו ממנו כדאמר דלא פשיט ליה אלא כל אגדתא והכי אמר בהדיא שם:

שניהן וכו'. טעמא דמתני' מפרש דבכה"ג לעולם האיש קודם שאין דרכו לכך:

הלכה ה

מתני' **כהן קודם ללוי**. שנאמר בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים:

לוי קודם לישראל. שנאמר בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי מתוך בני ישראל:

ישראל לממזר. האי מיוחס והאי לאו מיוחס:

ממזר לנתין. זה בא מטיפה כשירה וזה בא מטיפה פסולה:

נתין לגר. זה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה:

וגר לעבד משוחרר. זה לא היה בכלל ארור וזה היה בכלל ארור:

ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. דכתיב יקרה היא מפנינים יקרה היא מבהן גדול שנכנס לפני ולפנים:

גמ' **חכם קודם למלך וכו'**. כל זה הוא בתוספתא פרק ב' דמכילתין:
למרכל. אמר כולו שהוא ממונה על הגזברים:
כל כך למה. מפני מה לא ניתנה לו בתחילה במתנה:
להחזיר את הטיפשים. ששוכחין מה שלומדים שלא יאמרו מה לנו לייגע בחנם והתשובה ממשה שהיה חוזר ולומד אף שהיה משכח עד לבסוף שניתן לו במתנה:
והרכבתם את שלמה בני. ציוה להם שירכיבו אותו בחשיבות וצדוק הכהן וכו' היו הולכין ברגליהם ועוד דבהאי קרא כתיב שאמר לצדוק הכהן ולנתן הנביא קחו עמכם מעבדי אדוניכם אלמא מלך חשוב מכולן:
מכפת. כלומר יושב בענוה לפני כ"ג כאלו ידיו ורגליו כפותין הן:
לא הוא לוי לא הוא ישראל גרסינן. וכן הוא בפ"ז דנזיר סוף הלכה א' דתנינן התם גבי מת מצוה לוי וישראל שמצאו מת מצוה יטמא ישראל ואל יטמא לוי ופריך ולא הוא לוי הוא ישראל דהא לענין טומאה שניהם שוין בה ומשני התם ר' אבון בשעת הדוכן שנינו בשעה שהלוים עומדין על הדוכן ואומרים שיר והלכך יטמא ישראל ואל יתבטל הלוי מן השיר ואיידי דתנינן הכא דלוי קודם לישראל במעלה נקט לה נמי להא:
גר ומומר לעכו"ם מומר קודם. כלומר אם באו לפניו גר להתגייר ומומר לעכו"ם לחזור בו תטפל עם המומר קודם ואל תדחה אותו מפני מעשה שאירע וזהו שישראל מומר היה ובא לפני ר' יהושע בן פרחיה להחזירו בתשובה כדאמרינן באגדת חלק לא כריב"פ שדחאו בשתי ידים וחזי מה עלתה בו והלכך אל תדחה את המומר מלפני הגר אלא תקרבהו מקודם לו:
אחר הגיורת. להשיאנה ואין רוצין במשוחרר' כל כך:
בחזקת המשתמרת. מן הזנות ומשוחררת בחזקת הפקר היתה:
אחר העכבר. להרגו מפני שעסקו רע עם הבריות לפי שמשחיתים ומכלין את הכל ואפי' דבר שאין בהם הנאה כמו מלבושים וכיוצא:
בא ישמעאל בן נתניה וגו'. ומשפחתו היה מזרע עבד שנשתחרר:
ראש. ואינו חכם וזקן זהו שקנה חכמה הזקן קודם לפי שאינו ראש אם אינו זקן כדלקמן:
מה טעמא אתם נצבים היום וגו'. כלומר הרי אנו רואין במשה שהקדים ראשים לזקינים וכתיב ביהושע ויאסוף יהושע את כל ישראל שכמה ויקרא לזקני ישראל ולראשיו וגו' הרי שהקדים זקינים לראשים ומ"ט אלא משה ע"י שהיו הכל תלמידיו ואפי' החכמים שבהם הקדים ראשים לזקינים כלומר הראשים מן החכמים ואח"כ שאר הזקינים ויהושע

שלא היו הכל תלמידיו והיו החכמים חשובים אצלו הקדים אותם לפני הראשי' שלא היו חכמים כל כך:

משה על וכו'. כמו דבר אחר הוא:

יהושע ע"י שהיה צריך להם. לסייע אותו בכיבוש הארן ונחלקה על פיהם הקדים זקינים לראשים:

על ידי שלא נתייגע בתורה. שלא היה צריך לו להתייגע כ"כ שלמד מפי הגבורה וניתנה לו במתנה שלא לשכחה כדאמרינן לעיל וכן לא נתייגע הרבה בת"ת עמהם כדאמרי' בעירובין סדר המשנה כך היה וכו' ולא אמר אלא פעם אחד לפני הזקינים:

יהושע ע"י שנתייגע. הרבה בתורה כדכתיב לא ימוש מתוך האהל ונתייגע עמהם בת"ת והיו תמיד לפניו לפיכך הקדימן לפני הראשים:

להיסתכר. להסתגר ולהיות נמסרין ביד המלכיו' וראשיהן עומדין להשתדל עליהן לפיכך הקדימן שאם אין ראשי' משתדלין לפייס את המלכות אין כח ביד הזקינים ללמוד תורה:

הסודרן. זהו שהמשניות והברייתות סדורין בפיו:

קודם לפילפלן. המפולפל ומחודד ואין הלימוד סדור בפיו כל כך:

אפי' כר' אמי. אם הסודרן שאתה אומר כר' אמי שהיו שגורי' בפיו אבל לא כ"כ כמו אחרים שהיו בימיו:

אמר ליה מה את בעי מר' אמי הוא הפילפלן. כלומר מה אתה אומר מר' אמי שהרי הוא סיני ועוקר הרים ומוכתר בשתיהן הוא:

הדא אמרה משנה קודם למקרא. שהיא העיקר להיות שוקד בה עד שתהיה המשנה שגורה בפיו:

מידה שאינה מידה. שאין מדה זו העיקר שהמשנה והגמרא יפים ממנה:

ורבנן עבדין מקרא כמשנה. שגם על המקרא נוטלין שכר כמו על המשנה:

משנה קודם לתלמוד. בחשיבות:

ומ"ט קנה חכמה קנה בינה. כתיב וחכמה היא המשנה ובינה הוא התלמוד שע"י הגמרא נותנין לב להבין דבר מתוך דבר וטעם המשנה והקדים חכמה לבינה:

ר' יוחנן אמר תלמוד קודם למשנה. ולשקוד בו יותר מן המשנה דכתיב קנה חכמה מה טוב מחרוץ וקנות בינה נבחר מכסף ומשמעות הכתיב כך הוא אם קנה חכמה לבדה והיא המשנה מה טוב מחרוץ והוא הזהב לפי שעדיין אין לו מעלת הבינה והחכמה נחשבת לו ערכה יותר טובה מזהב וקנות בינה כלומר כשהגיע לקנות בינה והוא התלמוד אז החכמה אינה חשובה כל כך אצלו לפי שנתוסף לו מעלת קנין הבינה וא"כ אין קנין החכמה כ"א נבחר מכסף לפי ערך הבינה שהיא יותר חשובה במעלה

נגד החכמה כמו ערך החרוץ נגד הכסף ועכשיו קנין הבינה טוב מחרוץ וקנין החכמה נבחר מכסף והיינו נמי דכתיב בחכמה קנה ובבינה קנות דפירושו כשיגיע למעלת קנות בינה הוא:

מה מקיים ר' יוחנן טעמא דר"ש בר נחמן. דבשלמא קרא דהביא ר' יוחנן שהקדים חכמה לבינה כדדריש הוא וכדאמרן אלא קרא שהביא ר' שמואל מפני מה הקדים חכמה לבינה וקאמר דמשל הוא למים ויין מים בזול וכו' ומפני שא"א לעולם בלא מים המים הן בקדימה יותר מן היין אע"פ שהיין חשוב ביותר וכך הוא הדמיון בקדימת החכמה להבינה שהיא יותר נצרכת לכל:

ומה מקיים ר"ש בר נחמן. קרא דר' יוחנן דהא משמע שאין ערך החכמה נחשבת לנגד ערך הבינה וקאמר דכוונת זה הכתוב הוא כדמיון המשל של מלח ופלפלין מלח בזול וכו' ולפי שאי אפשר לעולם בלא מלח ואף אם תשים הפלפלין לתוך התבשיל מבלי המלח אינו כלום ולא ניכר החשיבות של הפלפלין אלא אם יש בו מלח אז הוא יותר משתבח מחמת הפלפלין מאשר היה בו מלח לבדו בלא פלפלין כך הוא דמיון החכמה והבינה דודאי חשיבות הבינה היא ביותר אלא שאם אין חכמה קודמת היאך תוכר מעלת הבינה שאחרי שקיבל החכמה אז משתבח הוא ביותר במעלת הבינה להבין דבר מתוך דבר וזה הדמיון בעצמו בענין משנה קודם לתלמוד:

לעולם הוי רץ אחר המשנה. לחזור בה תמיד:

הדא דתימר עד שלא שיקע בו רבי. שלו רוב המשניות אבל אם כבר למד מרבו רוב המשניות ויודע ובקי בהן לעולם הוי רץ אחר התלמוד להגות בו ולהבין דבר מתוך דבר יותר מחזרת המשנה שאין להבין ולהורות מתוך המשנה לבדה:

ודל מבין יחקרנו. ינצחנו כמו צדיק הראשון בריבו ובא רעהו וחקרו תרגומו ונציח ליה:

זה בעל אגדה. לפי שהוא מוצא הרבה שומעין אותו שמושך את לבם ודומה למי שיש בידו פרוטות ומוצא לקנות ולהחיות נפשו בהן יותר במהרה מאשר בידו עשתות של זהב:

פלס. הוא המשקל והמאזנים שמכריעין בהן כך הוא ערך המקרא והמשנה שהתורה שבע"פ מכרעת להבין המקרא:

משפט זה התלמוד. שע"י הגמרא נתגלה המשפט ולהבין בטעמי המשנה:

לה' זה התוספת. ברייתות שניתוספו ומפורש בהן יותר מן המשנה:

עושר זה המקרא. כי היא התחלה מן העשירות:

נכסים אלו הלכות. שבעל פה כמי שקונה נכסים בעושר שלו:

וכבוד זה התוספת. שמתכבד בהן ע"י ששגור בפיו הברייתות והתוספתות:

זה בעל אגדה. שאין לו שליטה באיסור והיתר ובדינין:
זה בעל התלמוד. שע"י פלפול הגמרא יודע טעמו של דבר ומבין להורות להלכה למעשה:
זכיתה מימרינה יקים. כשם שזכית לאמרה מעומד ועל שם שהיה תלמיד ורך בשנים כך תזכה להיות זקן וראש ישיבה ולאמרה מיושב ודורש לפני רבים:
מטבריה או מדרומה. של ארץ ישראל:
יהודה יעלה. בתחילה בחלק יהודה מנגב היה וכלומר מזקני דרום ממנין בתחילה:
הדא דאת אמר למלחמה. אין הכתוב מדבר אלא לענין מלחמה יהודה יעלה בתחילה אבל לענין מינוי הזקנים רואים פני המלך וכו' כלומר אותם הראוים ביותר הן קודמים למינוי ויושבים בראשונה במלכות:
מעשה שנכנסו זקנים וכו'. מבואר לעיל בפ"ג דע"ז בהלכה א':
אילין דבר פזי ודבר הושעיה. שתי משפחות היו והיו רגילין לשאול בשלום הנשיא בכל יום ואותה משפחה דבר הושעיה היו מנהגם להכנס בראשונה שהיו חשובים מבני המשפחה דבר פזי והלכו אלו דבר פזי ונתחתנו במשפחת הנשיא ורצו להקדים לפניהן ושאלו לר' אמי והשיב להן מן המקרא הזה דכתיב והקימות את המשכן כמשפטו וכי יש משפט לעצים וה"ל לכתוב כאשר הראית בהר אלא ללמדך שתשמור משפט סידורים כפי אשר יסדרו אותן בתחילה ואיזה קרש שזכה בצפון יינתן בצפון לעולם ושבדרום בדרום לעולם ושלא לשנותן וכיון שזכתה משפחה הראשונה להקדים בכניסה אין דוחין אותה ממנהג סידורה:
תרתין זרעין. שתי משפחות נהיו בציפורי בלווטיא ופגניא והיו אלו הבלווטיא נכנסין בראשונה להקביל פני הנשיא ויוצאין בראשונה והלכו משפחת הפגניא וזכו להתגדל בתורה והיו רוצים להקדים לפני הבלווטיא ושאלו לר"ל:
אפי' ממזר ת"ח וכו'. כלומר בזה ודאי חשיבות התורה היא קודמת:
סברין מימר. מעיקרא סברוה דדוקא לענין ליפדות ולכסות ולהחיות כדאיירי במתני' בהא הוא דאמרו דממזר ת"ח קודם הא לישיבה לא לענין לישב בראש ולהקדימו בכניסה ויציאה דאלו במינוי סנהדרין כבר אמרי' בסנהדרין פ"ד דלר"מ הכל כשירין ואפי' ממזר אבל לא לר"נ:
א"ר אבון אף לישיבה. כדאמרן וכדדריש ר' יוחנן:
ומ"ט דכתיב יקרה היא מפנינים. משמע בכל מיני חשיבות השייכין ליקר ותפארת חשובה היא וקודמת ואפי' מכ"ג זה שנכנס לפני ולפנים:

הדרן עלך כהן משיח שחטא וסליקא לה מסכתא דהוריות וכולא סידרא דישועות בחסדי ובעזרי האל למושעות